

Byte av berättelser

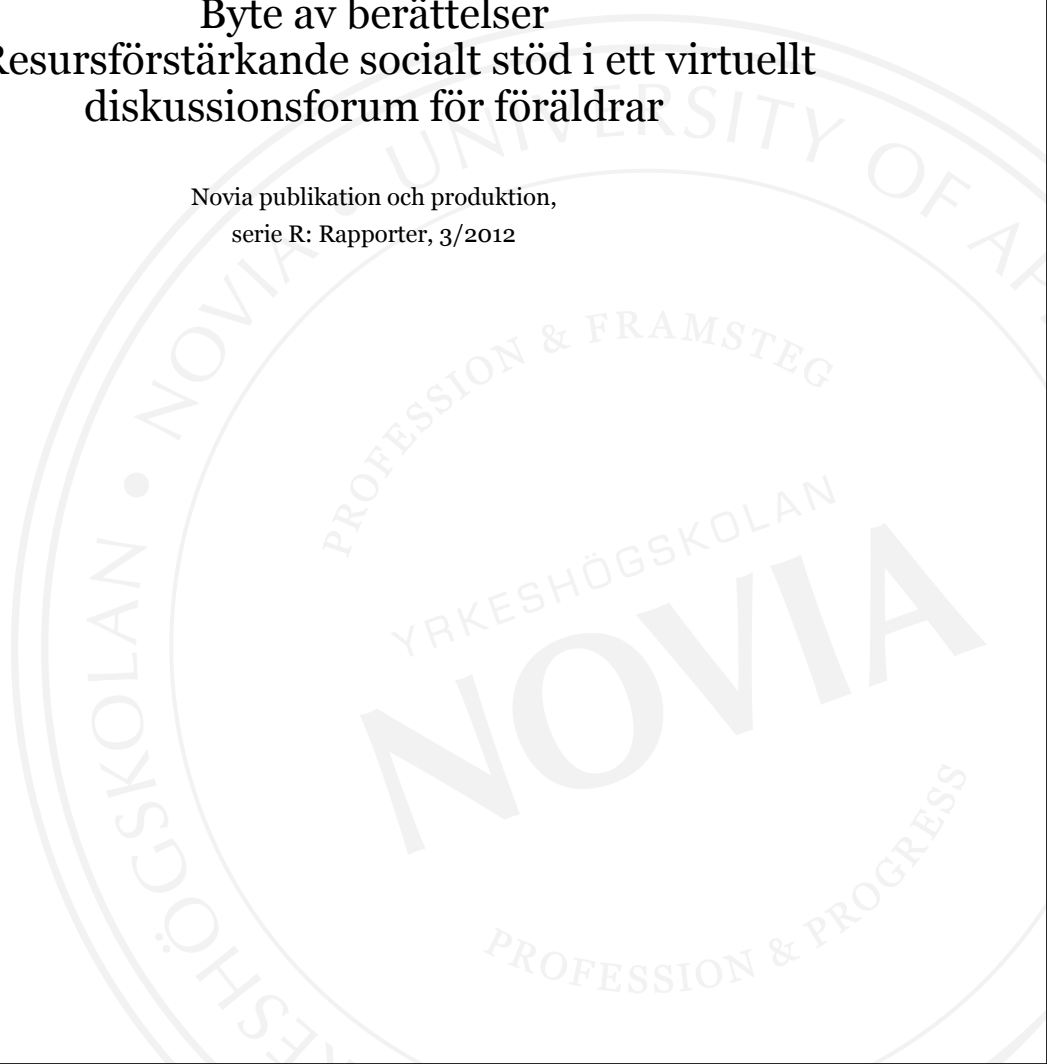
Resursförstärkande socialt
stöd i ett virtuellt diskussionsforum
för föräldrar

Eva Juslin

Byte av berättelser
**— Resursförstärkande socialt stöd i ett virtuellt
diskussionsforum för föräldrar**

Novia publikation och produktion,
serie R: Rapporter, 3/2012

Utgivare: Yrkes högskolan Novia, Fabriksgatan 1, Vasa, Finland

© 2012 Eva Juslin och Yrkes högskolan Novia

Layout: Michael Diedrichs

Byte av berättelser; Resursförstärkande socialt stöd i ett virtuellt
diskussionsforum för föräldrar / Juslin, Eva.

– Vasa: Yrkes högskolan Novia, 2012.

Novia publikation och produktion, serie R: Rapporter, 3/2012.

ISSN: 1799-4179

ISBN (online): 978-952-5839-39-5

**Byte av berättelser
— Resursförstärkande socialt stöd i ett virtuellt
diskussionsforum för föräldrar**

Eva Juslin

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1 Det resursförstärkande perspektivet som utgångspunkt	7
1.2 Forskningsuppdraget och www.mammapappa.com	8
1.3 Forskningsprocessen, forskarrollen och rapportens uppläggning	10
2. Föräldraskap och stöd för föräldraskap	14
2.1 Föräldraskap	14
2.1.1 Perspektiv på föräldraskap	14
2.1.2 Föräldraskapet förändras	18
2.2 Föräldrastöd	24
2.2.1 Perspektiv på föräldrastöd	24
2.2.2 Resursförstärkande socialt stöd	28
2.2.3 Ömsesidigt stöd - föräldrars stöd till andra föräldrar	33
3. Virtuella diskussionsforum	42
3.1 Internet som kontext	43
3.2 Socialt stöd i virtuella diskussionsforum – tidigare forskning	51
4. Metod	59
4.1 Metodologiska utgångspunkter	59
4.2 Fallstudie som metod	63
4.2.1 Fallstudien	63
4.2.2 Data och datainsamling	64
4.2.3 Kvalitativ innehållsanalys – urval och analys av data	65
4.2.4 Forskningsprocessen	69
4.3 Forskningsetiska utmaningar	70
5. Det virtuella diskussionsforumet www.mammapappa.com	80
5.1 Identitetsetablering och samtalsstil i det virtuella diskussionsforumet	82
5.2 Diskussionsgrupper i det virtuella diskussionsforumet	84
5.3 Diskussionsämnen i det virtuella diskussionsforumet	88
5.3.1 Barncentrerade diskussionsämnen i forumet	90
5.3.2 Föräldra- och familjecentrerade diskussionsämnen i forumet	92
5.3.3 Diskussionsämnen som främjar gemenskap i forumet	94
6. Byte av berättelser – att begära, ge och få socialt stöd i det virtuella diskussionsforumet	99
6.1 Att begära stöd	99
6.1.1 Diskussionsstarternas tidpunkter	99
6.1.2 Diskussionsstartarna och diskussionsstarternas form	101
6.1.3 Riktade diskussionsstarter	103
6.1.4 Typer av begärt stöd i diskussionsstarterna	104
6.1.5 Diskussionsstarternas innehåll	106
6.2 Att ge stöd	111
6.2.1 Stödgivare och stödberedskap	111
6.2.2 Typer av givet stöd samt dess innehåll	114
6.3 Att få stöd	121

7. Sammanfattade resultat, kritisk granskning och slutsatser	124
7.1 Sammanfattade resultat	124
7.2 Resursförstärkande föräldrastöd i forumet	128
7.3 Kritisk granskning	130
7.4 Slutsatser och slutord	133
 Källförteckning	 136
 Bilaga I: En guide för textförståelse i virtuella diskussionsforum	 153
Ideogram som är uttryckssymboler (smiley)	153
Text som uttryckssymboler (emoticons)	154
Förkortningar som uttryckssymboler	155
Netikett för virtuella diskussionsgrupper	156
 Bilaga II: Etiska riktlinjer vid Internetforskning	 158
Questions to ask when undertaking Internet research	158
Proposed considerations for researchers and institutional review boards before studying an internet community	159
Ethical guidelines for researching Internet communities	160

RAPPORT

1. Inledning

“A journey of a thousand miles must begin with a single step.”

Lao-Tse (604 f. Kr. - 531 f. Kr.)

1.1 DET RESURSFÖRSTÄRKANDE PERSPEKTIVET SOM UTGÅNGSPUNKT

Den här forskningen är ett resultat av en process som i inledningsskedet var ett spontant infall, men så småningom utmynnade i ett brinnande intresse för fenomenet virtuella diskussionsforum.

Eländes- och riskperspektivet är en vanlig utgångspunkt då man inom socialt arbete motiverar forskningsprojekt. Ofta är utgångspunkten statistik, som visar hur de sociala problemen ökat samt hur kostnader skjuter i höjden. Samtidigt diskuteras farhågor över att det troligtvis kommer att bli ännu värre i framtiden. En människosyn som ser individen som aktiv och ansvarstagande har människans resurser och inte hennes problem i fokus. I den här forskningen strävar jag till att inta en resursförstärkande hållning. Istället för att peka på föräldraskapets risker och problem, fokuserar jag på dess möjligheter och utmaningar. Deltagande i ett virtuellt diskussionsforum kräver i motsats till andra kommunikationsformer ett medvetet initiativ och en vilja av att vara tillgänglig. Människans egna aktiva insats är alltså av stor betydelse.

Föräldrar är en viktig resurs under barns uppväxt. Ett fungerande föräldraskap är inte en garanti för en gynnsam utveckling, men ger barnet betydligt bättre odds för framtiden. I nationella utvecklingsstrategier och i socialpolitisk verksamhet betonas det förebyggande arbetet bland barn och familjer (STM 2006a; STM 2006b, Kaste Det nationella utvecklingsprogrammet för social- och hälsovården - Kaste 2008-2011; Strategier för social- och hälsovårdspolitiken 2015). Inom det sociala området har man under det senaste decenniet utvecklat arbetsmetoder där klientcenteringsprincipen är dominerande. Då klienten sätts i centrum beaktas individuella behov, men också individuella resurser. I dagens samhälle är tillgången till information samt användandet av den en betydande resurs för den enskilda individen. Förändrade

livsbetingelser för familjer, föräldrar och barn beaktas också då framtidens social- och hälsovårdstjänster utformas.

Pölkki (2004, 285) skriver att kulturella och sociala förändringar avspeglas på barns och deras familjers välfärd. För att kunna planera kvalitativ och ändamålsenlig service är det därför viktigt att känna till barns och deras föräldrars livsvillkor och vardagsbetingelser. Med denna motivering placeras den här forskningen in i en barn- och familjeinriktad forskningstradition.

Dagens föräldrar hör till den generation där datormedierad kommunikation är en naturlig del av vardagen. Virtuella mötesplatser har införlivats i arenor för det mellanmänskliga samspelet. Trots detta vet vi väldigt lite om internetkommunikation och fenomenet i anslutning till den. Inom det sociala området har de teknologiska arbetsmetoderna utvecklats långsamt i jämförelse med exempelvis vårdsektorn. Som exempel kan nämnas projektet Valfungerande IT för det sociala området (TIKESOS-tiedote 1/ 2010), vilket främst är inriktat på elektroniska system för klientdatainformation. I den åttonde årsboken för Föreningen för forskning i socialt arbete diskuterar Pohjola, Kääriäinen och Kuusisto-Niemi (2010, 10-15) vikten av att socialarbetare aktivt tar del i utvecklingen av nya teknologiska innovationer inom området. Specifikt utvecklingen av internet som arena för information och socialt samspel är ur medborgarperspektiv viktiga att beakta. Det sociala områdets klienter är aktiva internetanvändare. Detta resonemang motiverar att den här forskningen är en del av internetforskningen.

1.2 FORSKNINGSUPPDRAGET OCH WWW.MAMMAPAPPA.COM

Den här forskningen syftar till att öka kunskapen om virtuella diskussionsforum som en metod för föräldrastöd samt även att visa på dess möjligheter och utmaningar. Utgångspunkten i synen på föräldraskap är både barncentrerad och föräldra- och familjecentrerad. Föräldraskapet studeras således i huvudsak utgående från barnets behov, men beaktar också föräldrars och familjers resurser och behov. Forskningen har en ambition att bidra till utvecklingen av yrkespraxis inom socialt arbete bland barn och familjer och riktar sig till aktörer med dylika intressen.

Mammapappa.com startades i juni 2003 av stockholmare Jessica Arhammar, som flyttade till Helsingfors och saknade en webbaserad mötesplats för föräldrar

med svenska som modersmål. I oktober 2003 startades diskussionsforumet med grupperna Gravid och Småbarn och så småningom öppnades också andra grupper. Webbplatsen hade i augusti 2006 cirka 1300 medlemmar och besöktes varje månad över 30.000 gånger. Den virtuella miljön mammapappa.com bygger på interaktivitet där inläggen formar sidornas innehåll. Webbplatsen drivs helt ideellt och stöds av Svenska Kulturfonden. (<http://www.mammapappa.com/om.htm>). En mera ingående beskrivning om det virtuella diskussionsforumet mammapappa.com ingår i kapitel 5.

De virtuella diskussionsforumen är intressanta som fenomen men även som möjliga verktyg i det sociala arbetet. Forskningsintresset omfattar således en fokusering på både forskning och utveckling. Hirsjärvi m.fl. (2004, 20, 124) beskriver utgångspunkten för tillämpad forskning som ett problem som inte kan lösas genom vardagligt tänkande. Det behövs ny kunskap för att förstå problemets natur och hitta nya lösningsmodeller, men målet är alltså en praktisk tillämpning. Tillämpad forskning fokuseras på problemlösning och interventioner och har därför ifrågasatts av strikt akademiska grundforskare.

Forskningens första empiriska frågeställning är av karterande natur och utgår ifrån behovet av en mångsidig och heltäckande bild av det virtuella diskussionsforumet.

1) Vad och i vilket sammanhang diskuterar föräldrar i det virtuella diskussionsforumet?

- Vilka ämnen behandlas i diskussionerna?
- Hur många är diskussionsstarterna och svaren?
- När skrivs diskussionsstarterna och svaren?
- Vem skriver diskussionsstarterna och svaren?
- Hur skrivs diskussionsstarterna och svaren?

Den andra empiriska frågeställningen är inriktad på förmedling av socialt stöd i det virtuella diskussionsforumet.

2) Hur sker interaktionen vid begäran, givande och mottagande av socialt stöd i det virtuella diskussionsforumet?

- När uttrycks begäran om socialt stöd? Vem uttrycker begäran om socialt stöd? Hur uttrycks begäran socialt stöd?

- När uttrycks givandet av socialt stöd? Vem uttrycker givandet av socialt stöd? Hur uttrycks givandet av socialt stöd?
- Hur uttrycks mottagandet av sociala stöd?

Forskningens problemformulering var vid inledningsskedet preliminär på grund av valet av en strategi med drag av induktiv och abduktiv forskningsansats. Under processens gång uppkom nya infallsvinklar som dels utvidgade men också avgränsade problemformuleringen.

1.3 FORSKNINGSPROCESSEN, FORSKARROLLEN OCH RAPPORTENS UPPLÄGGNING

Forskningsprocessen inleddes med planering av datainsamling genom att besöka diskussionsforumet mammapappa.com. Under de här besöken bildade jag mig en preliminär förhandsuppfattning om diskussionsforumets innehåll, deltagare och kommunikationsmönster. Den här förhandsuppfattningen gav mig sedan redskap för att göra urval av data och att utarbeta analysmetoder. Datainsamlingen skedde med början i januari 2007.

Den fortsatta forskningsprocessen präglades av en fortgående pendling mellan teoribildning och analys av data, det vill säga en delvis teoristyrd forskningsstrategi. Ett annat utmärkande drag för processen var den etiska dialog som ständigt varit närvarande. Forskningsprocessen och använda metoder beskrivs mera ingående i kapitel fyra.

Särkelä (2001, 9) redogör för han under skrivprocessen förde en inre dialog med tidigare klienter och kolleger. Samma fenomen upplevde jag under hela arbetsprocessen. Virtuella diskussionsforum var ett forskningsämne som väckte många och varierande reaktioner. Vanligt var en stereotyp och negativ bild av forumens deltagare och dess innehåll. I forskarsammanhang ifrågasattes ibland internetforskningens relevans för socialt arbete bland barn och unga. Det här innebar att jag under det första skedet i arbetsprocessen lät bli att diskutera mitt forskningsämne. Istället förde jag en inre dialog, som för det mesta gick ut på ett rättfärdiggörande och självbekräftelse. De senaste årens utveckling, då var och varannan registrerade sig i det sociala mediet Facebook (www.facebook.com), ändrade dock attityderna. Idag är den allmänna opinionen att de virtuella forumen är ett viktigt inslag i många människors vardag.

Stöd via internet har kommit för att stanna.

Att skriva om föräldraskap var en process som många gånger medförde reflektioner över föräldraskap i relation till egna barn samt också den egna barndomens upplevelse av föräldraskap. Bearbetning av litteratur och forskningsmaterial hade också direkta paralleller till min egen vardag. Jag bekantade mig exempelvis med material där föräldrar upplevde att tiden vid datorn var tid då de var närvarande föräldrar men inte koncentrerade sig på sitt föräldraskap. Samma fenomen förekom i mitt liv som mamma och forskare. Min dotter beskrev inför en period av forskningsledighet mitt beteende på följande sätt:

”Snart kommer Eva att sitta vid datorn och däremellan stirra rakt ut i luften. Då man frågar henne något svarar hon vad som helst och efter en stund frågar hon vad man frågat och vad hon svarat. Tre månader efter att man har varit på kalas, frågar hon om man redan varit på kalas”

Tyra 12 år, september 2010.

Forskningsrapporten är uppbyggd på traditionellt sätt gällande ordningen teori, metodik och resultat. Dialog mellan och inom teori och empiri har influerat själva skrivprocessen. Kapitlet om föräldraskap och föräldrastöd tar upp och problematiserar olika perspektiv på begreppen och visar på en utveckling mot ett medvetet och reflektivt föräldraskap. Tillgången till kunskap och en tendens att pedagogisera och psykologisera fostran av barn innebär att det egna föräldraskapet ständig omvärderas. Nya familjestrukturer och arbetslivets organisering i kombination med ett idealiserat föräldraskap innebär känsla av otillräcklighet och ambivalens hos föräldrar. Samhällets stödformer och de professionellas roll i vårdnad och omsorg om barnet är en resurs, men ibland också en belastning. Stöd från andra föräldrar – samt också möjligheten att ge stöd – är en möjlighet att spegla sin livssituation genom andras vardag. Socialt stöd fås genom sociala nätverk. Så här långt finner man samstämmighet i teoretiska resonemang. Då begreppet operationaliseras och konkretiseras som ömsesidigt stöd som sker i verkliga eller virtuella referensgrupper blir saken mera komplicerad. Begreppen har utvecklats i takt med det förebyggande arbetets uppsving samt den teknologiska utvecklingen. Samtidigt råder tydliga språkliga diskrepanser.

Vissa begrepp fungerar på engelska men inte på svenska. Andra begrepp existerar och är klart definierade på finska, men det finns ingen svensk översättning. I kapitlet finns ingen ambition till bättre och mera användbara definitioner. Istället finns fokus på en teoretisk och begreppslogisk dialog.

Socialt stöd via virtuella diskussionsgrupper är självinitierat och förutsätter egen aktivitet. I kapitel två för jag fram den socialpedagogiska människosynen, som även påverkar mitt förhållningssätt till arbetsmetoder inom socialt arbete. Mitt intresse finns hos metoder som stöder människans egna resurser, ett förhållningssätt som jag kallar resursförstärkande.

Virtuella diskussionsforum är en företeelse som förekommer i de flestas vardag. Jämfört med verksamhet i den verkliga världen finns det både begränsningar och möjligheter som påverkar aktiviteten. Kapitel tre inleds därför med en omfattande beskrivning av den virtuella verkligheten i internet. Med kontexten som utgångspunkt presenteras därefter tidigare forskning med anknytning till föräldraskap och virtuella diskussionsforum.

Kapitel fyra består av en ingående redogörelse för forskningsprocessen. Forskningens utgångspunkter beskrivs och jag redogör för metodologiska val. Under forskningsprocessens gång provade jag på flera infallsvinklar och angreppssätt. Gällande teoretisk förankring utgår jag från att tvärvetenskaplighet berikar kunskapen om virtuella diskussionsforum. Jag tillämpade olika analysmetoder för att se vilka som gav resultat. Många gånger har jag konstaterat att ett angreppssätt inte fungerat och har då fått backa och omvärdera mitt tillvägagångssätt. Det virtuella diskussionsforumet, mammapappa.com, behandlas som ett fall och därför är fallstudiemetodiken presenterad. Huvudsaklig analysmetod är kvalitativ innehållsanalys, men också kvantifiering av data har utförts. Forskningsprocessen har präglats av ständiga inslag av etisk diskussion och beslutstagning. Internet som forskningsområde innebär tillgång till information som tidigare endast kunde fås genom direkta intervjuer eller deltagande observationer. De etiska frågorna behandlas därför ingående och samtidigt strävar jag till att förankra besluten i andra forskares etiska resonemang. Också här är således dialogen av stor betydelse. Litteratursökning och fenomenet i samband med detta behandlas i samband med de olika teoretiska avsnitten.

I det första resultatkapitlet presenteras diskussionsforumet mammapappa.com. Resultaten bygger på främst kartering genom kvantitativ innehållsanalys. Fenomenet virtuella diskussionsforum är i finländska sammanhang så lite undersökt att en grundlig helhetsgenomgång känns motiverad.

Följande resultatkapitel består av en redogörelse för den djupare kvalitativa innehållsanalysen av utvalda diskussionsämnen. Här valdes diskussioner med utgångspunkt i vad som är typiskt för diskussionsforumet men också det som var mest intressant med tanke på socialt arbete bland barn och unga. Innehållet i diskussionerna är allmänt formulerade som narrativ, det vill säga berättelser från vardagen. Narrativiteten har gett avhandlingen dess namn: Byte av berättelser.

I kapitlet sju sammanfattar jag de viktigaste resultaten och drar slutsatser av dem. Jag reflekterar och diskuterar forskningsresultaten med en ambition att belysa det virtuella diskussionsforumets möjligheter och utmaningar i det sociala arbetet bland barn och familjer.

Jag uppmärksammar också de forskningsutmaningar jag stött på och gör därför en kritisk granskning av forskningens olika skeden. Slutligen reflekterar jag över utvecklingstrender och fortsatta forskningsbehov.

2. Föräldraskap och stöd för föräldraskap

”Att lyckas som förälder innebär en massa mycket hårt arbete.”

John Bowlby

Föräldraskapet är ett av de fenomen som i alla tider har präglat mänskliga samhällen. Människans biologiska disposition förutsätter att barn tas omhand. Det nyfödda barnet är hjälplöst och helt beroende av sin mamma eller någon annan vuxen. Under uppväxten utvecklas och förstärks barnets förmåga att så småningom klara sig själv samt att överta uppdraget att ta hand om nästa generation. Trots att föräldraskapet har status av ett kontinuerligt fenomen har dess innehåll och uttryck förändrats i takt med nya samhällsstrukturer och kulturella processer. Dagens föräldraskap är ofta ett genomtänkt beslut, ett val som görs i ett visst skede av livet. Föräldraskapet innebär inte ensamrätt eller skyldighet att suveränt fungera i relation till barnet. Samhällets normer och värderingar förutsätter att uppgiften sköts på en allmänt accepterad nivå. Föräldraskapet är även en funktion som stöds av servicesystem och sociala nätverk. Socialt stöd och i synnerhet stöd av andra i samma situation är ett sätt att stärka de egna föräldraskapsresurserna. I det här kapitlet behandlas föräldraskapet och i synnerhet dess förändringar och utmaningar. Utgående från ett socialpedagogiskt perspektiv problematiseras därefter föräldrastöd med utgångspunkt i det resursförstärkande perspektivet där föräldrars stöd till andra föräldrar har en central roll.

2.1 FÖRÄLDRASKAP

2.1.1 PERSPEKTIV PÅ FÖRÄLDRASKAP

14 Föräldraskap är enligt den västerländska kulturen starkt anknutet till begreppet familj, som då i allmänhet omfattar två generationer, det vill säga barn och föräldrar. Familjesystemen är i dagens läge många och komplicerade. Kärnfamiljen får ge vika för konstellationer av nybildade familjer, ensamstående föräldrar med barn, adoptionsfamiljer, regnbågsfamiljer, mångkulturella familjer samt stöd- och fosterfamiljer.

Familjelivet är ofta heterogent och innehåller olika typer av vardag där antalet barn och föräldrar varierar enligt bland annat förverkligandet av barnets boende och umgängesrätt. Hämäläinen och Kangas (2010, 9) skriver i förordet till en familjeantologi att traditionella ordböckers definitioner av familjebegreppet är föråldrade. Istället hänvisar de till Wikipedia (www.wikipedia.com) och citerar flera meningar, för hur visa att mycket flexibla och mångsidigare förklaringar det behövs för att omfatta allt det som vi i dag innefattar i familjebegreppet.

Kallands (2004, 120) syn på familjen är funktionell ur ett barnomsorgsperspektiv. Hon ser familjen som ett system där skyddsfaktorer – eller riskfaktorer – direkt påverkar barnets uppväxt. De skyddande faktorerna är exempelvis att tillgodose barnets fysiska och emotionella behov samt en trygg anknytning. Riskfaktorerna är då misshandel, vanvård och patologiska anknytningsrelationer.

Även föräldraskap är ett mångdimensionellt begrepp som intresserat forskare från olika vetenskapsområden. Vilén (2010, 10-11) indelar föräldraskapet i biologiskt föräldraskap, som är genetiskt betingat, juridiskt föräldraskap, som utgår från föräldrars skyldigheter samt barnets rättigheter definierade i lagstiftning, psykiskt föräldraskap, som omfattar ett anknytningsperspektiv samt socialt föräldraskap, som innebär rollen att ta hand om barnet i dess vardag. Saarnio (2004, 242) anser att diskussionen om föräldraskap omfattar barnets omsorg, vård, vårdnad, skydd och fostran samt ett emotionellt bemötande av barnet.

Föräldraskap omfattar enligt Kekkonen (2004, 25-26) alltid minst två generationer, ett barn och en vuxen. Denna vuxna är i sin tur barn till en annan vuxen, som är barn till en annan vuxen och så vidare. Varje förälder bär med sig föreställningar om föräldraskapet från sin egen barndom. Det kan vara modeller eller delområden som upplevts som goda och vilka man gärna överför till sitt eget föräldraskap. Föreställningarna kan också basera sig på dåliga upplevelser och en tanke om att inte överföra motsvarande fenomen på det egna föräldraskapet. Generationerna påverkar varandra genom medvetna val, men också en omedveten överföring sker parallellt.

Föräldraskapet är dock inte alltid direkt relaterat till ett familjesystem. Hafstad och Øvreide (2001, 26-27) betecknar föräldraskapet som en position i ett system vilket tillgodoser barnets dagliga utvecklingsbehov. Föräldraskapet innebär då

beredskap att ta på sig ansvaret för att tillgodose barnets behov, medan barnet i sin tur bekräftar positionen genom att ta emot utvecklingsstöd. Föräldraskapet definieras då genom tre faktorer; social legitimitet vilket innebär acceptans från omgivningen, motivation vilket innebär en självvald ansvarsposition i förhållande till barnet och slutligen barnets val att anknyta till den vuxna.

I juridisk mening har föräldraskapet flera formella dimensioner, som kännetecknas av ansvarsområden i förhållandet till barnet. Som ett exempel kan nämnas att i Lag angående vårdnad om barn och umgängesrätt 1985/361 uttalas ansvaret för att trygga en balanserad utveckling och välfärd för barnet enligt dess individuella behov och önskemål som syfte med vårdnad om barn (1§). Vårnaden i sin tur handhas av vårdnadshavaren eller vårdnadshavarna vilka i första hand är barnets föräldrar. Andra formella dimensioner är ansvaret för försörjning och umgängesrätt. Lagen inskränker sig dock inte till enbart juridiska dimensioner relaterade till föräldraskapet. I den första paragrafen uttalas också vårdnadens syfte att trygga positiva och nära människorelationer mellan barnet och föräldrarna. Även förhållandet mellan barnets föräldrar berörs i den andra paragrafen, som ålägger dem att i ömsesidigt samförstånd och genom att beakta framför allt barnets bästa verka för att syftet med umgängesrätten vinnas enligt principerna i 1 §.

I Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter (FN 1989) sägs i artikel 18, första stycket att konventionsstaterna skall göra sitt bästa för att säkerställa erkännandet av principen att båda föräldrarna har gemensamt ansvar för barnets uppföstran och utveckling. Sommer (1999, 133-134) diskuterar proklamationen i relation till uppfattningarna om föräldraskap i den västerländska kulturen. Hon hävdar att föreställningen om det bräckliga barnet och den ideala modern är djupt kulturellt förankrade och att modern allmänt anses vara den viktigaste personen i barnets liv.

Bowlby (2004, 19-21) betonar att barns beroende till modern är ett beteendemönster av etologisk natur. Beteendet varierar beroende på omständigheterna i den omgivande miljön; då smärt-, trötthets- eller skrämselfaktorn är låg har beroendet låg intensitet, medan en höjd aktivering av faktorn intensifierar beteendet. Beroendebeteendet förändras då barnet blir äldre och utvecklas. Bowlby hävdar att föräldrabetendet är förutbestämt att utvecklas så det motsvarar barnets behov. Föräldraskapet är biologiskt förankrat men formas efter upplevelser med varje enskilt barn.

Studeras föräldraskapet ur ett rollperspektiv får det en pragmatisk dimension. Runfors och Wrangsjö (2000, 107) definierar roller som ett handlingsmönster vilket är knutet till individen och styr dennas och omgivningens förväntningar på hans handlande. Rollerna i sin tur samverkar till ett familjemönster. En del roller är sociopsykologiska som exempelvis mor eller far, medan andra är dynamiska med vars hjälp familjen hanterar stress. Rollmönstret i en dyad kan vara komplementärt, då rollerna är varandras kontraster som hjälpande och hjälplöst beteende. Andra roller är symmetriska och då utväxlar parterna likartade beteenden. Inom familjearbetet har Föräldraskapet som rollkarta (2000) blivit en erkänd metod för att arbeta med olika föräldraskapsfunktioner i form av roller.

Bowlby (2004, 28-29) ser föräldrafunktionen även ur ett relationsperspektiv och då som en tillflyktsort - en trygg bas, varifrån barnet kan utforska världen och sedan tryggt återvända för att få sina omsorgsbehov tillfredsställda. Den här funktionen beskrivs som en roll vilken inbegriper uppmuntran och bistånd men också den motsatta förmågan att kunna avstå från aktivt ingripande då det inte är nödvändigt. Också teknikerna i ingripandet representerar olika poler i rollbeteendet hos föräldrarna. Vissa tekniker är positivt förstärkande med inslag av beröm, uppmuntran och förstärkning. Andra är restriktiva och innehåller förbud, begränsningar och restriktioner. Lammi-Taskula och Bardy (2009, 68) konstaterar att kommunikationen är en avgörande faktor för hur föräldrar rapporterar både glädje och bekymmer. En bra kommunikation innebär möjligheter till god samvaro, medan en dålig kommunikation förorsakar gräl. Gemensamma pratstunder och måltider är en källa till glädje för föräldrar till barn i alla åldrar. De här stunderna förstärker anknytningen. Glädjejämnena varierar med barnens ålder. Lek, spel och uteaktiviteter är mera kopplade till yngre barn.

Ur barnskyddets synvinkel är intresset för föräldraskap fokuserat på ett tillräckligt gott föräldraskap. I barnskyddslagen (2007/417) betonas också att samhället bör stöda föräldrarna och erbjuda hjälp åt familjen i ett tidigt skede. Också då myndigheterna ingriper i form av barn- och familjeinriktat barnskydd måste beslutsfattandet alltid beakta föräldrarnas primära förpliktelse att bestämma om barnets välfärd och uppfostran. Myndigheterna bör således med alla medel stöda föräldrarna att fullfölja sitt fostringsuppdrag och erbjuda den hjälp som behövs. Enligt metoden

Föräldraskapet som rollkarta indelas och struktureras föräldraskapet i verksamhetsroller som utgår från barnets behov. Därefter konkretiseras föräldraskapet i handlingsroller samt beskrivs som operativt utförande. Föräldraskapets verksamhetsroller är vårdnadshavare, kärleksgivare, livets lärare, relationsläraren samt gränssättaren. Ett exempel på strukturering är att vårdnadshavarrollen innebär en handlingsroll som näringsgivare som i sin tur konkret kan innebära att tillreda mat. (Helminen & Rautiainen 2000, 14-15).

Enligt den svenska modellen Barns behov i centrum (BBIC 2006, 31-32) är utgångspunkten för diskussionen om ett tillräckligt gott föräldraskap att de flesta föräldrar vill sitt barns bästa. I utredningen av ett tillräckligt gott föräldraskap utreds föräldrars omsorgsförmåga i relation till barnets behov. Följande aspekter i föräldraförmåga har identifierats som centrala: Grundläggande omsorg, säkerhet, känslomässig tillgänglighet, stimulans, vägledning och gränssättning samt stabilitet. Då den finländska rollkartan och den svenska BBIC-modellen konkretiseras kan man se att de i hög grad motsvarar varandra. Ett tillräckligt gott föräldraskap med utgångspunkt i barnets behov påverkas av rådande samhällsvärderingar, men med en liknande syn på barnet och familjen blir tillämpningarna samstämmiga.

2.1.2 FÖRÄLDRASKAPET FÖRÄNDRAS

Föreställningar om föräldraskap, oberoende av vilket perspektiv det studeras ur, är beroende av samhällsutvecklingen och framför allt hur arbetsliv och familjeliv organiseras. Samtidigt påverkas föreställningarna av synen på individen och specifikt på barnet. Det goda föräldraskapet är relaterat till allmänna föreställningar om ett gott liv och är således även knutet till tid och kultur. Föräldraskapet som praxis är anpassat och påverkas av barnets utveckling och varierar starkt i sitt uttryck i relation till exempelvis ett spädbarn eller en tonåring. Föräldraskapet är således föränderligt till sin natur. Enligt Bremberg (2004, 48) är en rådande uppfattning om ett gott föräldraskap inriktade på två funktioner. Föräldrar bör visa värme gentemot barnet och föräldrar bör kunna sätta ramar för barnets beteende.

Bardy (2001, 14-15) hävdar att den utbredda oron för föräldraskapet och barndomen är befogad eftersom många parallella företeelser i samhällsutvecklingen

samverkar och effekterna är mindre gynnsamma för barnens välbefinnande speciellt gällande psykiska och sociala faktorer. En företeelse är förändrade synsätt på barn och barndom i form av ett avståndstagande till illusionen om barndomen som en lycklig tid och en ny sensitivitet för barns rättigheter och särskilda behov. Samhällets polarisering är en process som har en exkluderande effekt och skapar en gynnad och en missgynnad barngrupp. Också individrelaterade faktorer, som fysiskt och psykiskt illamående i form av exempelvis övervikt och tidig debut i droganvändning, är oroväckande trender. Oro för att föräldrar har brist på resurser att tillgodose barns välbefinnande är ett fenomen som inte är relaterat till någon specifik yrkesgrupp. Rantala (2002, 169-170) har genom intervjuer undersökt personal inom rådgivning, dagvård, socialt arbete och terapiarbete och konstaterar att man gemensamt oroar sig för illamående i familjen och därmed också illamående hos barnen.

Också Viljamaa (2003, 9) redovisar för forskning som visar att föräldraskapet i dagens samhälle är svårt. Den snabba samhällsutvecklingen har lett till att det saknas modeller för föräldraskap och det bidrar till att föräldrar är osäkrare i sin föräldraroll. Vardagens föräldraskap med strävan att hantera både arbete och familj är betungande. Föräldraskap idag finns mellan polerna privat och offentlighet. Viljamaa (2003, 9) och Forsberg (2009, 24-25) skriver att föräldraskap allt mera har fått tendensen av ett val – man väljer att bli förälder. Att skaffa barn och ta hand om dem uppfattas som ett projekt där det ingår ett kontrakt att fungera som en god förälder. Samtidigt har den offentliga sektorns influens på föräldraskapet blivit allt större. Föräldraskapet knyts till samhället i form av service som rådgivningsverksamhet, dagvård och skola.

Bland andra Vidén (2007, 119-120) och Markström (2009, 191) ser vardagens fostringsansvar som delat mellan föräldrar och professionella. Ett exempel på detta är dagvården där det primära ansvaret läggs på hemmet och de professionellas uppgift är att stöda hemmet i deras fostringsuppgift (Lag om barndagvård 1973/36). I grunderna för planen för småbarnsfostran (2005, 12) sägs att "Uppfostrans traditionella, idealiskt utformade mål är att bidra till att förbättra samhället och världen". Fostringsgemenskap (Grunderna för planen för småbarnsfostran 2005, 36-37) definieras som att föräldrar och personal går in för att gemensamt engagera sig i och stöda barnens fostran, utveckling och inläring. Personalen åläggs att skapa förutsättningar för jämlikt samarbete i syfte att förverkliga fostringsgemenskapen. Det här

innebär bland annat diskussioner om värderingar, ansvarsområden och samarbetsformer. Planen strävar till tidigt ingripande i problemsituationer och därför skall det etablerade samarbetet i form av fostringsgemenskap fungera som en god grund för att tillsammans stöda barnet.

Johansson (2007, 11, 16-17) diskuterar utgående från ett medieforskningsperspektiv om föräldrar känner sig vilsna och tappat greppet. Han hävdar att föräldraskapet förvetenskapligas och att människan är beroende av vetenskapliga begrepp och kunskap för att hantera vardagliga problem. Samma tankar framkommer i Vidéns (2007, 122) artikel om professionellas råd till föräldrar. Expertkunskap begränsas inte längre till enbart risksituationer utan har blivit en del av vardagen. Pedagogiska och psykologiska teorier används i diskussioner om vardagens föräldraskap och som tolkningsmodeller för att förstå och bemöta barnet. (Alasuutari 2003, 28) Också Bremberg (2004, 44) talar om ett intellektualiserat föräldraskap. Han ser en risk i att föräldraskapet utvecklas endast verbalt och inte överförs i barnets vardag.

Det moderna föräldraskapet är reflexivt i meningen att föräldrar är beroende av expertkunskap för att lösa sina egna problem. Johansson (2007, 16-17) redovisar för två trender i barnsynen som får följder för diskursen om föräldraskap. Den första är inriktningen på det kompetenta barnet som myntats av Jesper Juul (2002) Föräldraskapet utgår från att lyssna på barnets röst och att tillämpa demokratiska metoder. Den andra inriktningen fokuserar på begreppen curlingföräldrar och servicebarn och har sin grund i Bent Hougaards (2004) kritik mot ett föräldraskap där barnets uttalade och icke uttalade önskemål och behov är utgångspunkten. Symboliken med en curlingbana innebär att föräldrarna får rollen av tjänstefolk som på alla sätt skall underlätta barnens tillvaro. Hougaards syn på föräldraskapet är att återskapa auktoritet och fasta gränser. Aronsson och Ekaite (2009, 137) diskuterar en intressant aspekt gällande asymmetri i vuxnas och barns relationer. Dels har föräldrar det yttersta ansvaret för vardagen, dess ramar och rutiner och vanligtvis har också föräldrarna mera kunskap att basera sina beslut på. Det finns dock ett flertal situationer där barnet idag har en kompetens som överträffar föräldrarna exempelvis gällande datoranvändning. Asymmetrin innebär ofta att överenskommelse mellan barn och vuxna kräver förhandlingar och att förhandlingspositionerna är föränderliga.

Den moderna familjen är ett ambitiöst projekt som präglas av jämställdhet

och demokrati. Varje familjemedlem kräver rätt och bekräftelse. Systemet kräver organisering och arbetsfördelning. I föreställningen om ett gott föräldraskap ingår uppgiften att samarbeta med professionella kring barnets välfärd. Även pappors roll som föräldrar betonas. Den moderna familjen är också individualiserad och varje individs röst bör göra sig gällande. Barn och föräldrar är individer med egna behov som skall tillfredsställas inom ramen för familjens verksamhet. Det moderna föräldraskapet är ofta övervägt och samma planeringstendens fortsätter under barnens uppväxt. Familjelivet har främst formen av ett lagarbete där man målmedvetet vill uppnå vissa kvaliteter.

Då barnuppfostran får tendens av projekt blir följden att ett gott föräldraskap definieras enligt resultatet. En gynnsam uppväxt innebär en god föräldrainsats (Alasuutari 2003, 164-165; Johansson 2007, 172-175; Bergnéhr 2008, 195-196; Rönkä 2009, 274-277; Bäck-Wiklund & Bergsten 2010, 36-37, 86, 106-107). Ur ett samhällsperspektiv kan då föräldraskap ses som en överflyttning av resurser från föräldrar till barn. Jokinen (2005, 126) ser föräldraskapet i relationen till överföring av det sociala kapitalet. Ett gott föräldraskap innebär då att barnet får tillgång till och förhoppningsvis också ökar på det sociala kapitalet som investerats i det.

Nationalekonomer använder begreppet humankapital för individens samlade förmågor och kunnande. Österbacka (2010, 171, 190-193) som undersökt familjens tidsanvändning baserad på Statistikcentralens tidsanvändningsstudier ser att föräldrar investerar pengar, tid och känslor i sina barn. Uppföljning av tidsanvändning för barnvård och tid då föräldrar är tillgängliga för sina barn ger icke entydiga resultat. Man kan alltså inte entydigt påstå att dagens föräldrar negligerar sina barn. Däremot är det tydligt att de förväntningar som sätts på föräldraskapet inte motsvaras av praktiska möjligheter att kombinera familjeliv med arbetsliv.

Ett medvetet föräldraskap ser man också tecken på i exempelvis svenska nyhetssidors nätdiskussioner. Anna Wahlgren, som influerat föräldrar sedan Barnaboken (1983) utkom i sin första upplaga, får kritik för att bland annat hennes tekniker för att få barn att sova är snudd på barnmisshandel. Diskussionerna visar att föräldrarna diskuterar, kritiserar och reflekterar över råd som i decennier haft expertstatus (Utter 2009). Också i Finland har under 2000-talet diskussioner om barns och familjers välfärd samt föräldraskap varit vanliga i tidningars och tidskrifters

insändarspalter (Remsu 2007, 24).

Föräldraskapet omfattar alltid ett könsperspektiv. Föräldrar är antingen mammor eller pappor. Vidén (2007, 120) skriver att de professionella ofta tolkar föräldraskap som en föreställning av moderskap, medan man i litteraturen ofta diskuterar föräldraskap ur ett könsneutralt perspektiv. Fadersrollen har från och med slutet av 1900-talet väckt mycket uppmärksamhet som resulterat i en aktiv kunskapsutveckling om faderskap. På grund av kulturella faktorer är ändå modersrollen i en specialställning i relation till barnets utveckling och i synnerhet i uppgiften att svara mot barnets emotionella behov. Den ideala moderskapsbilden lever jämsides med jämlikhetssträvanden och den könsneutrala synen på föräldraskap (Alasuutari 2003, 16-17, 19, 160; Myllärniemi 2007, 24; Pramling Samuelsson & Sheridan 2009, 235-236; Bäck-Wiklund & Bergsten 2010, 126).

Könsperspektivet på föräldraskap behandlas av bland andra Salmi & Lammi-Taskula (2003), Forsberg (2009), Rönkä, Malinen & Lämsä (2009), Bäck-Wiklund & Bergsten (2010) samt Kyrönlampi-Kylmänen (2010). Ett vanligt tema är organisationen av arbetsliv och hemliv. Kvinnor använder fortfarande en större del av sin tid för hemarbete och barnvård än män. Kvinnor har också vanligtvis ansvar över att koordinera familjens verksamhet så att barnens behov tillgodoses. Forsberg (2009, 168-169) indelar tiden i sådan som används för barnen och sådan som används med dem. Kvinnor använder mera tid för barnen i form av just hushållsarbete medan skillnaderna i med-tid är innehållsmässiga så att pappor och barn har andra aktiviteter än mammor och barn. Enligt Bäck-Wiklund och Bergsten (2010, 117-122) inbegriper kvinnors syn på sin egen föräldraroll aktiv påverkan, pedagogiska strävanden och ett långsiktighetsperspektiv. Kvinnor är också mera verklighetsförankrade och utgår från barnets behov och tolkningen av dessa. Mäns roll är mera passiv i den bemärkelsen att de handskas med situationen då den kommer och handleder för stunden. Mäns principer i fostran är ofta konsekvensbetonade. De leder och ger direkta order i situationer där kvinnor hellre förhandlar.

Sarkadi m.fl. (2004, 27) har funnit vetenskapliga belägg för att barnets psykiska hälsa och sociala anpassning främjas av en engagerad far. Roos och Rotkirch (1997, 7) konstaterar att många fenomen i anknytning till föräldraskap tycks vara resistent mot jämlikhetssträvanden. Här tas löneskillnaderna mellan könen som exempel på

motståndskrafter mot ett mera jämställt föräldraskap. På grund av att män fortfarande har högre lön än kvinnor, fördelas föräldraledigheten traditionellt och modern stannar hemma med barnet. ”Vi sitter alla fast i könsrollernas fångelser” skriver Edgren Aldén och Ernsjö Rappe (2009, 205) i sin debattbok om kärnfamiljen. De vill uppmärksamma föräldrar på att kärnfamiljens ideal inte kan förverkligas då livsvillkoren förändrats. Det goda föräldraskapet är en föreställning som bygger på drömmen om ett perfekt hem med perfekta föräldrar. Med två eller en ensamstående arbetande förälder går det inte att hålla fast i föreställningen. Det är alltså dags att skapa en ny verklighetsförankrad bild av föräldraskapet och familjelivet.

Också Bäck-Wiklund & Bergsten (2010, 124-126, 188) betonar skillnaderna mellan föräldraideal och vardagslivets realiteter. Moderskapet typologiserar som antingen säkert, ambivalent eller resignerat. I deras studier är den största könsskillnaden mellan föräldrar det dåliga samvetet som dominerar kvinnors föreställningar om sitt eget föräldraskap. Känslan av otillräcklighet grundar sig dels i oro för att inte motsvara barnets omsorgsbehov, men speciellt i en oförmåga att svara mot omgivningens ständiga föränderliga förväntningar. Exempel på dessa är omsorgsprinciper som förändras. Vilket sovunderlag som är lämpligt för barnet varierar. Det som varit rätt under några år, konstateras senare vara skadligt för barnet.

Det ensamma föräldraskapet, exempelvis efter en äktenskapsskillnad, innebär förändrade livsvillkor. Enligt Castrén (2009, 32-33) finns det dock inte entydiga forskningsresultat som visar hur en skilsmässa påverkar tillgången till sociala nätverk. Man vet att separationer påverkar människors förhållningssätt till de inblandade parterna. Däremot är förändringarna i de sociala relationerna varierande, mångfacetterade och saknar entydighet.

Informationstillgång, förändring och mångfald av föräldraideal kan skapa känslor av ambivalens och osäkerhet hos föräldrar. Fostringsgemenskap, expertberoende och föräldraskapet som projekt innebär att föräldraskapet förutsätter reflektiv förmåga. Det reflektiva inslaget utgör en grund för medvetet föräldraskap där barnets fostran är ett medvetet projekt. Däremot är föräldrars och barns livsvillkor ofta sådana att det inte finns resurser för att förverkliga föräldraskapsambitionerna. För att komma tillrätta med dessa föreställningar i vardagsverkligheten finns det således ett behov av föräldrastöd.

2.2 FÖRÄLDRASTÖD

2.2.1 PERSPEKTIV PÅ FÖRÄLDRASTÖD

Föräldraskapet är som konstaterats ett mångdimensionellt fenomen. Oberoende om man studerar föräldraskapet ur juridisk, psykologisk eller social infallsvinkel består ändå föräldraskapet av minst en vuxen och ett barn. Beroende på vems perspektiv man väljer, det vill säga om utgår man från barnet, familjen, föräldrarna eller samhället, påverkar det utformningen av stöd för föräldraskapet.

Rajavaara (1992, 179-180) konstaterar i sin utvärdering av socialbyråernas klientarbete för barnfamiljer att klientförhållandets karaktär och organisering inte alltid har goda förutsättningar för psykosocialt stöd. Kontexten i mötet på socialbyrån med en traditionell professionell och klientrelation kan innebära att familjen omfattar en beroenderoll och en särstatus. Ett framgångsrikt heltäckande stöd till barnfamiljer kräver således stödformer som utförs i andra miljöer än vid socialbyråerna. Haavio-Mannila m.fl. (2009, 125-125) har i sin generationsinriktade forskning kommit fram till att hjälpprocesserna riktas från den äldre generationen till den yngre. Hjälpen består oftast av praktisk hjälp och ekonomiska bidrag.

Rantalaiho (2006, 46-48) beskriver regressionen med dess försämrade konsumtionsmöjligheter, minskad sysselsättning och otrygg försörjning som en orsak till att svårigheterna inom familjerna ökat. Nya typer av svårigheter kräver nya familjepolitiska åtgärder och interventioner. Ett exempel på det här är utvecklingen av familjearbete som en central metod inom barnskyddet. Familjepolitiken i Finland har präglats av projektverksamhet för barnfamiljer. Projekten har i huvudsak inriktats på tidiga interventioner i barnfamiljernas vardag genom att tidigt upptäcka risksituationer och stöda föräldraskapet i samarbete med exempelvis dagvård, skola och familjerådgivningen.

De nya arbetsmetoderna har betonat mångprofessionellt arbete, fostringsgemenskap och ett resursfrämjande arbetssätt (Heino, Salmi & Brady 2001, 103-109; Remsu 2007, 23, 30-31). Enligt Kananoja m.fl. (1997, 121) är barnskyddets orienteringsgrund förebyggande arbete och tidigt ingripande. En av de centrala åtgärderna är således att stöda familjer.

Enligt alldeles nya forskningsresultat anser föräldrar att de får tillräcklig hjälp för

barnens problem. Däremot visar resultaten att föräldrar inte upplever att de får stöd för sin egen oro. Speciellt gäller det föräldrastöd i anslutning till ensamhet, problem i parförhållandet, våld i närrelationerna samt missbruk och mentala problem. (THL 2011).

Barncentrering har enligt bland andra Muukkonen och Tulensalo (2004, 1-3), Ervarst och Tulensalo (2006, 25-31), Myllärniemi (2007, 23-24) och Muukkonen (2008, 146-147) influerat både yrkespraxis och forskning framom familjecentrering. Barncentrering innebär på principiell nivå att barnet som klient har möjlighet till aktiv verksamhet och rätt till skydd samt får en rättvis andel av samhällets resurser. Principen tillämpas också på process- och bemötandenivå och förutsätter delaktighet, dialog och medkännande. I synnerhet inom barnskyddsverksamheten går det ändå inte att negligera föräldraskapets betydelse och ofta tillämpas principer för familjecentrering sida vid sida med principer för barncentrering. Trots att barnskyddet ofta ingriper i ett sent skede i familjers och barns liv strävar man till att utveckla metoder för tidigt ingripande och föräldrastöd. Barncentrering är ett perspektiv som är gemensamt för allt socialt arbete med familjer och fungerar som en orienteringsgrund för varför arbetet görs. Ett barnperspektiv på föräldraskap har enligt Bremberg (2004, 8) utgångspunkt i barnets behov. Barn är beroende av andra människors insatser för att överleva, växa och utvecklas. I många samhällen, inte minst i ett historiskt perspektiv, samarbetar flera vuxna för att tillgodose omsorgen om barn. Även idag är fostringsgemenskap en av de ledande principerna i barnomsorgen. Viljamaa (2003, 19) betonar att föräldraskap bör studeras ur ett tvärvetenskapligt perspektiv eftersom det är beroende av både inre och yttre faktorer. Ett exempel på mångdimensionella föräldraskapsrelaterade faktorer är arbetslivsarrangemang, utbildningsnivå, tillgång till socialt stöd samt personliga faktorer hos föräldrar och barn. Stöd för föräldrar, eller föräldraskapsstöd, legitimeras enligt ett barnperspektiv med utgångspunkt i ökad välfärd för barnen (Bremberg 2004, 57).

Olsson m.fl. (2003, 38-40) har sammanställt en utvärdering av föräldrastöd och konstaterar att det finns vetenskapliga belägg för att stöd till föräldrar gynnar barns uppväxtvillkor. De bästa effekterna redovisas för stödformer med fokusering på uppfostringsmetoder, regelsättande, kommunikation, monitoring d.v.s. insyn i barnens liv, information om barns utveckling samt hantering av föräldrars vuxenliv.

Bremberg (2004, 32) definierar i sin rapport föräldrastöd som organiserade insatser för föräldrar som syftar till att främja barns välfärd. I definitionen exkluderas indirekta insatser som familjelagstiftning och ekonomiska transfereringar.

Jallinoja (2006, 11, 97) hävdar att familismen fått en stark position i början av 2000-talet. Ur en ideologisk synvinkel innebär trenden att man igen betonat familjens betydelse och speciellt det goda föräldraskapet samt möjligheten att vårda barn i hemmet. Bardy (2009, 32) anser att familjen är barnets primära uppväxtmiljö, vilket innebär att familjen har rätt att få tillräckligt skydd och hjälp för att klara av förpliktelsen mot samhället. Enligt Yesilova (2007, 61-63) kan man se den familistiska livshållningen som en stödpelare för social ordning. Familistisk livskontroll innebär att familjen har en viss grad av autonomi i form av ekonomiskt oberoende och intern problemlösningsförmåga. I familjens utvecklingsskeden uppkommer risksituationer då det behövs hjälp och stöd från professionellt håll. Familjen blir då föremål för styrande åtgärder i form av expertråd, stöd och vägledning.

Enligt ett familjecentrerat synsätt är det familjerna själva som definierar sina behov, sina målsättningar och sina resurser. Familjecentrering innebär inte en förlust av barncentrering eftersom interventioner riktade mot föräldrar påverkar barnet och tvärtom. Enligt det familjecentrerade synsättet är det dock inte tillräckligt att exempelvis i barnskyddssammanhang sätta in åtgärder endast riktade till barnet. Det innebär att familjesynen bejakar både det individuella och det systemiska perspektivet. (Vilen m.fl. 2010, 27, 29).

Socialt stöd är en förutsättning för individens välbefinnande. Socialt stöd upplevs då individen har tillgång till ett nätverk av andra människor att vända sig till samt att upplevelsen av denna är positiv. Socialt stöd inbegriper enligt Viljamaa (2003, 25-28) vanligen informationsstöd, känslomässigt stöd, stöd av likasinnade samt praktiskt stöd. Stödformerna möjliggör i sin tur reflektion i förhållande till föräldraskapets utvecklingsuppgifter i förhållande till sig själv, parrelationen, relationen till barnet, relationen till egna föräldrar och den förändrade livssituationen. Socialt stöd för föräldrar minskar stress i familjen, fungerar som buffert mot stress och främjar uppgörande av fungerande strategier. Emotionellt stöd ger dessutom färdigheter att själv ge emotionellt stöd. Det finns även belägg för att stödnätverket ger föräldrarna bättre möjlighet att förhålla sig positivt och tillitsfullt till föräldraskapet och barnens

vård. De får ökad sensitivitet i barnvård och bättre dagliga vårdrutiner. Man har också funnit att mammor har mera stress än pappor och därför söker och får mera socialt stöd. Kvinnor får ofta stöd ytterom familjen medan mannen får det via kvinnan.

Forskningsresultaten är delvis skeva eftersom forskningen om socialt stöd för föräldrar handlat om någon specialgrupp som exempelvis unga mammor eller förstföderskor.

Rönkä m.fl. (2009, 276-278, 292) aktualiserar frågan om huruvida föräldrastöd borde finnas tillgängligt då behoven finns. Föräldrars behov uttrycks i form av konkreta råd i fostringsfrågor samt rådgivning i situationer som präglas av förändring, exempelvis då barnet börjar i dagvård. Ett sätt att erbjuda stöd kunde vara via internet. För att motverka diskussionsforumens negativa effekter av felaktig informationsspridning föreslås professionellt ledda internetjänster.

Vidén (2007, 124) motiverar med utgångspunkt i expertkunnandes intrång i vardagsverkligheten att vi måste omvärdera synen på professionellas och föräldrars expertis. Utbildning och vetenskapligt specialkunnande kan inte vara den enda utgångspunkten, utan erfarenhetsbaserat praxiskunnande bör få en större roll. Bremberg (2004, 42) betonar att expertråd i ljuset av nuvarande kunskap kan vara direkt felaktiga eller nedvärderande för föräldrar. Alasuutari (2003, 167-169, 172) anser att det är viktigt för professionella hjälpare att inse att föräldrar värderar sin egen erfarenhetsbaserade expertis högt. Föräldrar samarbetar kring frågor om barnet medan familje- och föräldraskapsrelaterade frågor ses som privata. Kunskapsutvecklingen och tillgängligheten till information kräver en ödmjuk inställning till olika typer av expertis. En i media ofta förekommande inställning är att föräldraskapet präglas av skuldbeläggning, vilket påverkar relationen mellan föräldrar och professionella. En helomvändning krävs för att utveckla föräldrastöd mot resursfrämjande och bemästrandestrategier. Ett effektivt föräldrastöd innebär att insatsen kan omsättas i handlande som påverkar barnets uppväxtvillkor i vardagen.

Bremberg (2004, 334, 336) föreslår brett inriktat föräldrastöd i form av strukturerade insatser med inslag av praktiska övningar. Under graviditeten och spädbarnstiden bör metoder som gynnar en trygg anknytning vara i fokus. Under följande skede i barnets uppväxt är samspelprogram att rekommendera, medan föräldrar till skolbarn främst behöver kommunikationsprogram.

2.2.2 RESURSFÖRSTÄRKANDE SOCIALT STÖD

Ett resursförstärkande perspektiv på socialt stöd betonar individens vilja att utvecklas. Bowlby (2004, 17) framhåller att en gynnsam föräldrautveckling kräver aktiva insatser. Keltikangas-Järvinen (2010, 50-51) ser att den vuxna sociala människan har en vilja att vara tillsammans med andra och föredrar sällskap framför ensamhet. Samvaro innebär en känsla av välbefinnande och andra människors feedback och uppskattning är viktigt. I såväl glädje som sorg har en socialt inriktad person en tendens att aktivt söka gemenskap med andra människor. Upplever personen ett behov av stöd och hjälp är det då naturligt att vända sig till andra i liknande situation.

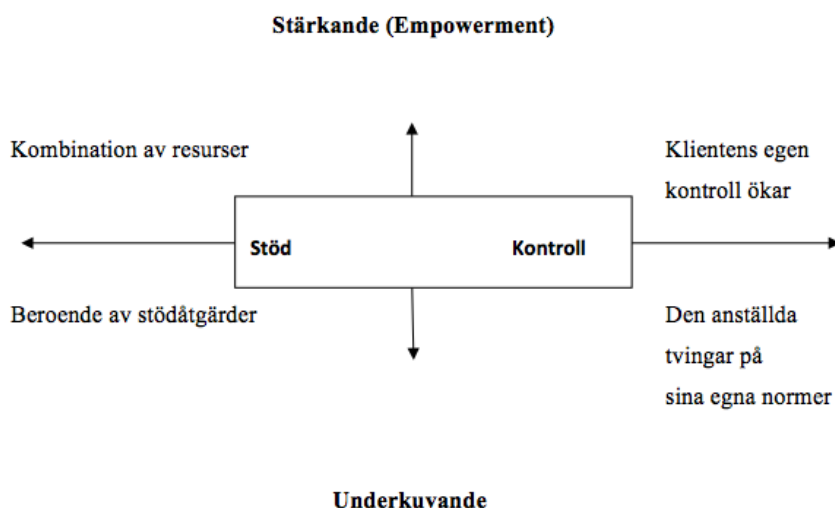
Empowerment är det begrepp som har stark anknytning till det resursförstärkande perspektivet. Enligt Adams (2003, 8, 48) relateras empowerment alltid till självhjälp och andra närliggande begrepp. Empowerment innebär att individer, grupper och/eller samfund får möjligheter att ta kontroll över sina omständigheter och uppnå sina egna mål samt härigenom kunna hjälpa sig själva och andra att maximera sin livskvalitet. Empowerment tanken omfattar således såväl resurser som handling och innehåller en maktdimension. Empowerment har ingen egentlig svensk översättning och exempelvis Googles (www.google.se) språkverktyg översätter inte begreppet medan Wikipedia (www.wikipedia.se) använder benämningen egenmakt. Nordstedts ordboks översättning är självbestämmande makt, vilket känns väldigt främmande. Den engelskspråkiga varianten av begreppet är dock vedertaget och används också i fortsättningen.

Barth & Näsholm (2006, 88) skiljer på motivation och förmåga, vilka båda krävs för förändring. Negativ information leder exempelvis till att det blir en diskrepans mellan självbild och kunskap och informationen kan leda till förändring om personen har tilltro till sina egna resurser för förändring. Positiv information behövs för att den skall fungera som en motiverande kontrastupplevelse hos personer med mindre positiv självbild och mindre tilltro till egna resurser.

Kurki (2001, 73) skriver att den socialpedagogiska verksamheten och frivilligverksamheten har samma principer. Det centrala är att utgångspunkten är där människan finns, hennes vardag och hon själv. Syftet är att människan utvecklar sina egna

resurser och här behövs motivering och ibland också uppmärksammande av resurser som varit dolda.

Eriksson och Arnkil (2006, 33) ser att stöd innebär att man hjälper och stärker klienten medan kontroll är att övervaka och styra. Stöd och kontroll är alltid sammankopplade och hjälp består av en kombination av stöd och kontroll enligt Figur 1. Kombinationen avgör om den är stärkande (empowerment) eller underkuvande. Det stärkande stödet består av att öppna nya vyer, dela med sig av sin förståelse, sammanföra resurser och att sporra. Den stärkande kontrollen innebär att få ordning på oron, sätta gränser för oönskat beteende och stöda att de här gränserna hålls. Underkuvande stöd kan vara för förstående eller att man gör saker för klienten det vill säga upprätthåller ett beroende. Underkuvande kontroll kan exempelvis vara orimliga krav.

Figur 1. Kombinationer av stöd och kontroll. (Eriksson & Arnkil 2006, 34).

Högström och Hallstedt (2004, 117) skriver att man inom socialpedagogiken kan urskilja två förhållningssätt i klientarbetet det vill säga fostran och frigörelse. Fostran betonar klientens möjligheter att skapa en gynnsam livssituation och det kräver att element tillrättalägs av denna. Frigörelse syftar till att klienten skall komma ur

utsatta situationer och genom att göra sig fri från hinder skapa förutsättningar för ett självständigt liv. Då förutsättningen för socialpedagogiskt arbete alltid rör sig om en relation mellan socialpedagog och klient kan relationen undersökas ur ett maktperspektiv.

Barth och Näsholm (2006, 116-117) indelar motivationsfaktorer enligt att vilja, att kunna och att föra beslut. Samtliga faktorer är viktiga i förändringsarbete och bör därför finnas med. Vill-faktorer är motivationsfaktorer som rör kunskap, insikt, affekt, önskan, behov och argument. Kan-faktorer består av motivationsfaktorer, som handlar om förmåga, kapacitet, kunnande, färdigheter och resurser. Besluts-faktorer är slutligen beslut, val och förpliktelser.

Särkelä (2001, 64) betonar att människan bör få tillgång till stöd precis då när hennes egna resurser inte räcker till. Stödet måste utformas så att människan använder sina egna resurser. Om inte stödet finns tillgängligt då behovet uppstår har problemen en tendens att bli mer komplicerade och kräva ännu mera stöd. Stödprocessen är alltså samtidigt en inlärningsprocess. Enligt Laimio och Karnell (2010, 13) är referensgrupp-sverksamhet ett sätt för människan att hitta sina egna resurser och styra livet i önskad riktning. Stödet sätter igång en process där människan är aktör istället för att vara en passiv hjälpmottagare.

Nilsson (2005, 20-25) ser att människan enligt den interaktionistiska samspelsteorin är beroende av att vara tillsammans med andra människor. Människan utvecklas socialt och personligt genom samspel med andra. Genom umgänget med andra skapar hon en självuppfattning, en självkänsla, en självtillit samt ett självförtroende som avgör tilltron till de egna färdigheterna. Förutom den personliga identiteten har människan en social identitet som utformas beroende på vilka grupper hon tillhör och inte tillhör. I gruppen sker ett socialt utbyte som innebär givande och tagande av resurser.

Ett empowerment perspektiv fokuserar enligt Forte och Moula (2009, 40-41) på människans möjligheter att förändra sitt liv genom att utveckla sina resurser. Människan är en aktiv, social varelse men utgångspunkten finns således i henne själv. En fokusering på människans resurser i form av kunskap, erfarenheter och handlingsförmåga samt en strävan efter att dela dessa resurser med andra förenar ett socialkonstruktivistiskt perspektiv med de socialpedagogiska principerna.

Människans kapaciteter är enligt Moula (2009, 110-111, 114) idéuppsättningar i form av egna uppfattningar, tankeförmåga med problemlösningskapacitet och kreativitet samt verbal förmåga som fungerar som grund för kommunikation och relationer. Hon har dessutom förmåga att uttrycka känslor, som i samspel med kognitiv förmåga hjälper henne att göra val. Människan har önsknings som är grunden till hopp. Människan skapar relationer, löser problem och handlar. Slutligen har människan förmågan till inläring och utveckling. Genom att identifiera konsekvenser och att samtala kring dem har hon förmågan till ständig förändring. Sammanfattningsvis konstateras människan vara en emotionell och rationell varelse.

En socialpedagogiskt förankrad yrkespraxis betonar att människans egen förmåga till handling bör stödas. Det egna initiativet – handlingen – är av central betydelse. Enligt den här förankringen skall stöd utformas så att det stöder och uppmuntrar människors delaktighet och ansvar över sin egen utveckling och sina egna lösningar på problem. (Kääriäinen 2009, 256). Kääriäinen (2009, 262-263) indelar på basen av studier av referensgrupper funktionen att fungera som givare av referensstöd i fyra kategorier. Den första är mötet med människan där relationen mellan klient och stödgivare etableras. Det andra är stödfunktionen då hjälp ges och tas av respektive part. Den tredje dimensionen är upplevelse av ömsesidighet där de gemensamma upplevelserna är centrala. Slutligen omfattar stödet nya infallsvinklar, då alternativ diskuteras.

Kalland (2004, 138) utgår ifrån att ett fungerande föräldrastöd kräver att föräldrarna är villiga att ta emot hjälp och inser att de genom sitt handlande kan påverka barnets utveckling i positiv riktning. Andra förutsättningar är att det kan påvisas positiva förändringar i barnets utveckling och då detta sker skall stödet gradvis minskas. Eftersom Kalland utgår från ett barnskyddsperspektiv är det viktigt att notera att föräldrastöd aldrig får ske på bekostnad av barnets välfärd.

Bremberg (2004, 54-56) anser att föräldrastöd bör utgå från en social inläringsteori där människor lär sig genom att iaktta hur andra människor gör eller genom att ta del av deras berättelser. För en fungerande inläring krävs information och kunskap, tilltro (self efficacy) till den egna förmågan att utvecklas samt egna erfarenheter.

Rantalaiho (2006, 46) har undersökt förebyggande arbete för småbarnsföräldrar. Vardagen studerades utgående från ett resursfrämjande perspektiv där föräldrar angav varifrån de fått resurser och hur de använt dem.

Bäck-Wiklund och Bergsten (2010, 169, 189) ser resurser i föräldraskapet utgående från Antonovskys teori om känsla av sammanhang. Den bygger på att kunskap, känslor och resurser att handla hör ihop på ett meningsfullt sätt. Föräldrastöd kan då vara resurser i form av samhällets familjestöd samt stöd från partnern eller egna föräldrar. En större känsla av sammanhang kan uppnås om tillvaron är trygg och moders- samt yrkesrollen upplevs säker i kombination med kontroll och autonomi i vardagen.

Pelkonen (1994, 50-52) indelar i sin vårdvetenskapliga avhandling om barnfamiljer resurser i inre och yttre. De inre är personliga, emotionella eller individuella och indelas vidare i kunskap, jagstärkande, bemästrandestrategier, fast värdestruktur, självkänsla, tillit, energi, motivation, trossystem samt känsla av kontroll och kompetens. Den viktigaste resursen är känslan av kontroll och tron på de egna möjligheterna att kunna styra livsloppet. Resurser definieras som möjligheter – hos föräldrarna själva eller i omgivningen – vilka föräldrarna har förmåga att använda. Ett exempel på en resurs är kunskap om barnets utveckling samt förmåga att använda den här resursen i vardagen. Vid sidan av inre resurser behövs yttre resurser som relateras till socialt stöd och människans subjektiva känsla av att höra till, vara accepterad, älskad och behövd. Informellt socialt stöd är exempelvis nära relationer och sociala nätverk där föräldrarna får emotionellt stöd (uppskattning, anknytning, tillit omsorg, lyssnande), värderande stöd (feedback, bekräftelse, jämförande), informativt stöd (råd, förslag, direktiv) och praktiskt stöd (ekonomisk hjälp, praktiskt arbete). Yttre resurser består också av materiella resurser som inkomst, egendom och boendemiljö. Föräldrar uttrycker att de får kraft genom eget handlande och själva producerar sina resursförstärkande upplevelser.

Metoder som bygger på resursfrämjande, kunskapsutveckling och reflektion är exempelvis Vägledande samspel, International Child Development Program (www.icdp.se) och Föräldraskapet främst, Parents first (www.folkhalsan.fi). Båda programmen, som nu är synnerligen aktuella i finlandssvenska sammanhang, är förankrade i utvecklandet av goda relationer. Föräldraskapet främst är fokuserat på

reflektiv förmåga i föräldraskapet där barnet har status som en egen individ med egna känslor, tankar och behov, som föräldern bör lyssna till och bemöta. Samma respekt för barnets person finns inbyggt i modellen för Vägledande samspel. Båda modellerna bygger dessutom på reflektioner i grupp, det vill säga utveckling av föräldraskap genom bland annat ömsesidigt stöd.

2.2.3 ÖMSESIDIGT STÖD – FÖRÄLDRARS STÖD TILL ANDRA FÖRÄLDRAR

Matthies (1996, 11-12, 22) skriver att människor i det postindustriella samhället har varit tvungna att hitta nya strategier för bemästrande där olika och varierande resurser kombineras. Verksamheten är ofta en mellanform mellan offentliga sektorer, fritid, familjeliv samt konsumtion och kännetecknas av en omsorgsdimension. Den tidigare avvaktande attityden till frivilligarbete har uppluckrats. Frivilligarbetet ses som en kompletterande del av offentlig service, men det finns också en trend att medborgarna är intresserade av frivilligverksamhet som inte är anknuten till något system.

Hokkanen (2003, 255) anser att frivilligverksamhet och ömsesidigt stöd har fått mera synlighet i samband med uppkomsten av welfare mix. Välfärdsproducenterna har utvidgats från den offentliga sektorn till företagsvärlden, organisationer, medborgarrörelser och familjen.

Ömsesidigt stöd definieras ofta utgående från begreppet socialt stöd som ett underbegrepp eller en specialform där stödgivaren är i samma livssituation som den som får stöd. Socialt stöd fås och ges inom ett socialt nätverk eller inom en del av detta. Mikkonen (2009, 34-35) anser att sociala nätverk är en förutsättning för socialt stöd. Människans sociala nätverk består av alla de kontakter individen har. Stöd kan fås som materiellt eller praktiskt stöd, informativt stöd samt andligt eller emotionellt stöd. Socialt stöd kan fås i grupper, mellan två människor, i realtid eller i förfluten tid, i direkt interaktion eller virtuellt samt i direkt kommunikation eller via tekniska hjälpmedel som telefon eller dator. Strömberg-Jakka (2010, 146-147) skriver att forskare många gånger är oeniga i synen på socialt stöd och ofta skiljer mellan materiellt och praktiskt stöd samt emotionellt och informativt stöd.

Ömsesidigt stöd (på finska *vertaistuki*) är enligt Centralförbundet för mental hälsa r.f. (Mielenterveyden keskusliitto 2010) självinitierat och kollektivt stöd mellan

människor som förenas av något gemensamt öde, som av samhället ses som avvikande och vilket förutsätter socialt stöd.

Definitionen av begreppet självhjälp är enligt Karlsson (2002, 39- 41) och Nylund (1996, 195) problematisk. En för snäv definition utesluter grupper som kan ge förståelse för fenomenet och ger inte tillräckligt generellt tillämpbar kunskap. En för vid definition främjar inte kunskapsutveckling ifall en gemensam nämnare saknas. Begreppet självhjälp kan också ses som en motpol till hjälp från andra eller som en uteslutning av professionell hjälp. Självhjälp är att gripa tag i egna möjligheter, finna egna resurser, ta ansvar för sitt liv och själv styra livet i den riktning man önskar. Självhjälp är att sätta igång en process.

En grupp avgränsas enligt Nilsson (2005, 35, 41) enligt premisser baserade på deltagande, mål och verksamhet. En grupp är ett socialt system där individer har relationer som gör dem till en enhet. Gruppmedlemmar samspelar direkt med varandra och en ömsesidig påverkan sker mellan medlemmarna. Grupper kan också definieras enligt subjektiva kategoriseringar. Individen i gruppen stannar kvar så länge hon trivs och får bekräftelse. Gruppens verksamhet bör upplevas som effektiv och utmanande och det skall finnas rum för utveckling. En virtuell grupp är enligt Nilsson (2005, 139) en grupp där medlemmarna använder IKT för att kommunicera asynkront eller synkront oberoende av plats.

En självhjälpsgrupp är enligt Karlsson (2002, 44, 56) en mindre, deltagarstyrd samling av människor som regelbundet träffas för att bearbeta gemensamma problem genom ömsesidigt stöd och hjälp. Internationella definitioner är överens om att gruppen är liten och samlas kring ett gemensamt problem, att gruppens verksamhet är ömsesidigt stöd och ömsesidig hjälp och att gruppen är självstyrande.

Malin (2000, 17) betonar att begrepp i anslutning till referensgrupper ännu är brokiga. Hon definierar (egen översättning) en referensgrupp som en grupp människor i liknande levnadssituation, som samlas för att få och ge stöd för gemensamt upplevda händelser. Definitionen tillåter också en verksamhet som är fri från direkt problemlösning. En utgångspunkt är då att gemensam samvaro kan vara en resurs för att öka välmående.

Också Nylund (1997, 5-6; 2005, 203; 2008, 6) frångår problemfokuseringen i

synen på ömsesidigt stöd, som kan ske i andra grupper än i strikta självhjälsgrupper. De tidigare definitionerna av självhjälsgrupp var att de är stödgrupper för människor med ett gemensamt problem eller i samma livssituation, vilka har behov att diskutera med människor som upplevt samma saker och vill utbyta erfarenheter, ge och ta emot stöd. Gruppens verksamhet grundar sig på frivilligt, regelbundet deltagande i gruppträffar. Senare definitioner av ömsesidigt stöd betonar viljan att i ett förtroendefullt klimat dela erfarenheter och kunskap med människor i samma livssituation. Självhjälsgrupper har ersatts med benämningen referensgrupper. Laimio och Karnell (2010, 13-15) anser att det är så gott som omöjligt att hitta en enda, rätt definition på referensgruppsverksamhet (på finska *vertaistoiminta*).

Hokkanen (2003, 87, 95-96, 254) diskuterar dimensionen frivillighet i förhållande till hjälprelationer. Hon anser att frivillighet och ömsesidigt stöd har hjälpanendet som gemensam nämnare. Ömsesidigt stöd bygger dock på en gemensam erfarenhetsgrund till skillnad från frivilligarbete där människor med olika perspektiv möts. Resurserna i ett frivilligt hjälpförhållande består av olikhet där gemensam förändring förenar, likhet där humanitet förenar, ömsesidighet där erfarenhetsvärlden förenar och delaktighet där handlandet förenar. Den frivilliga hjälpverksamheten rör sig mellan polerna individualitet och gemenskap. Själva deltagandet bygger på ett individuellt beslut medan verksamhetsprinciperna är gemenskap och solidaritet.

Nylund (2005, 196-199) har granskat forskning om självhjäls- och referensgrupper i Finland och internationellt. Termerna *oma-apu* och *oma-hoito* har inte vunnit gehör i Finland på grund av att de associeras för starkt till individens egenvård, hälsovården samt till självhjälsgrupper i nordamerikansk stil. Den nordamerikanska forskningstraditionen med forskare som exempelvis Thomas Borkman, Alfred Katz, A. Lieberman, Edward Madara och Frank Riessman har pågått i drygt 40 år medan man i de nordiska länderna utfört systematisk forskning sedan 1970-talet. I forskarnas fokus har varit antalet referensgrupper, deras uppkomst och funktion samt människors motiv att delta i grupperna. Intressant är också att man redan i ett tidigt skede diskuterat referensgruppsverksamhetens förhållande till professionella hjälpsatser. Ett annat intresseområde har varit begreppsbildningen kring fenomenet självhjälsgrupper. Nylund använder ordet referensgrupp (*vertaisryhmä*) för att beteckna det engelska *self help group*. Den social- och samhällsvetenskapliga forskningen har

främst koncentrerat sig på referensgrupperna som kollektiv och en del av samhällsdebatten. Exempelvis värderingar, bemötande, delaktighet, påverkan, ömsesidighet, empowerment och kollektivitet har varit vanliga forskningsteman. Inom psykologi och hälsovetenskaper har man fokuserat på upplevelser och gruppdynamik. Centrala intresseområden gällande referensgrupperna har varit ömsesidigt stöd (peer support) samt att dela med sig av upplevelser och information. I Norden har forskningen ofta varit alkoholbruksrelaterad eller inriktad på grupper med fysiska eller psykiska funktionshinder. Under och efter depressionen har det bildats referensgrupper för arbetslösa och i Norge har man gjort försök inom invandrarverksamheten. Nyare forskningsområden är äldres, etniska gruppers, mäns eller föräldrars självhjälpsgrupper.

Karlsson (2002, 19) har granskat självhjälpsgrupper i Sverige och fann vid sin genomgång 41 publikationer gällande självhjälpsgrupper för familjer och anhöriga. Många av grupperna var dock professionellt ledda och ifrågasattes då som självhjälpsgrupper. I den här rapporten fanns ännu inte virtuella självhjälpsgrupper, men fyra år senare tar Karlsson (2006, 173-176) upp fenomenet i sin bok.

Nylund (2005, 201) omfattar tanken att de virtuella referensgrupperna vuxit fram eftersom de motsvarar ett verkligt behov. Sedan 1980-talet har virtuellt ömsesidigt stöd varit möjligt. Nylund (2005, 203) använder ordet referensgrupp för personer som träffas regelbundet, till exempel en gång i veckan eller en gång i månaden. Virtuella former av ömsesidigt stöd har mera karaktären av ett referensnätverk, vilket innebär flexibelt deltagande enligt egen tidtabell och eget intresse. Internet innebär om man så vill anonymt deltagande, öppna eller slutna forum och regler som varierar enligt behov. Ömsesidigt stöd i virtuella diskussionsforum behandlas närmare i följande kapitel. Nylund (1997, 13) indelar självhjälpsgrupper problemorienterat enligt följande

grupper: arbetslösa och överskuldsetta, närstående och anhöriga där föräldraskapet är ett tema, psykosociala sjukdomar, beroende, familje- och människorelationer, somatiska sjukdomar, kvinnogrupper samt träffpunkter.

Ömsesidig hjälp bygger på frivillighet. Ojanen (2001, 96-97) skriver att förändringar i kulturen påverkar frivilligarbetet. Ett exempel är en betoning av självbilden och jaget, som ökar människans behov av att tolka sig själv. Som en följd

av detta blir hon intresserad av andra människors inre värld och börjar också tolka dessa. Teorier om egoism och individcentrering som grund för att människor hjälper varandra är föråldrade. Tanken är att människor inte hjälper för att uppnå välbefinnande utan att själva hjälpan det ger välbefinnande. Ojanen (2001, 105) anser att en diskussion som går ut på att människan måste ha ädla motiv för sitt hjälpan de inte heller är fruktbar. Människan är mångfacetterad och man kan inte isolera motiv i hennes handlande.

Andersen och Talseth (2002, 228, 231-234) anser att människan aktivt deltar i självhjälpsgrupper för att tillfredsställa ett grundläggande behov att ha kontroll över sitt eget liv. I självhjälpsgrupper är empowerment-processen central. Detta innebär aktivering av den egna förmågan att tillfredsställa kontrollbehovet, det vill säga att lösa problemen och skaffa resurser för ändamålet. Självhjälp kräver då som första steg insikt och motivation att starta en process. Ett aktivt val där människan tar ansvar för sitt liv och vill åstadkomma förändring är drivkraften i processen. Självhjälpsgrupper bygger på viljan att förändra sitt eget liv, men verksamheten sker i grupp. Därför är samarbete, jämlikhet och ömsesidig hjälp viktiga beståndsdelar. Deltagarna utbyter personliga erfarenheter, uttrycker empati, solidaritet och socialt stöd. Målet med gruppverksamheten är att omvandla ett problem till ett hanterbart problem.

Laimio och Karnell (2010, 11) skriver att ömsesidigt stöd är av speciell betydelse då människor befinner sig i svåra livssituationer. Enligt socialpedagogisk teoribildning är en av mänsklighetens beståndsdelar interaktion med andra; människan blir människa först då hon interagerar med andra människor. I ett fungerande samfund är det ändå en grundförutsättning att människans individualitet, person, uppmärksammas och uppskattas. En äkta dialog är en förutsättning för ett bra samfund. Dialogen ger kunskap och förståelse för den andra människans livsvärld. Enligt socialpedagogiken är människan alltid en aktör. Andra viktiga element än dialog är solidaritet, öppenhet, förnybarhet men samtidigt också integration och beständighet.

I socialpedagogiskt arbete strävar man enligt Kurki (2001, 69, 71-72, 85) till att människan i sin egen vardag blir medveten om sin livssituation och aktivt förändrar den för sig själv och för andra i samfundet. Att bemästra vardagen har således både ett perspektiv där människan själv utvecklar sina resurser samt ett perspektiv där resurser utvecklas i samverkan med andra. Ett centralt perspektiv i frivilligarbete är deltagande.

Kunskap och insikt fås inte genom att observera livet utan genom att leva det.

Referensgruppsverksamhet som stöd för föräldraskapet överensstämmer med socialpedagogikens centrala principer. Förutom ett perspektiv som inriktas på socialt arbete initieras här en koppling till bildning som del av människans utveckling mot självhjälpande verksamhet.

Payne (2002, 210, 276, 360-361) diskuterar självhjälpsgrupper i relation till socialt förändringsarbete. Referensgruppsverksamhet eller självhjälpsgrupper kopplas således ofta ihop med socialt förändringsarbete med inslag av empowerment och självhjälp och avskaffandet av sociala orättvisor. Ofta startas dylik verksamhet på initiativ av socialtjänsten, vilket innebär en förflyttning av maktpositioner och utvecklandet av participativt socialt arbete. I sådana här situationer talar man vanligtvis om nätverksarbeten, där man utgår från att personliga och sociala nätverk skall fungera som individens eller familjens stödsystem. Nätverksarbete kan också innebära ett resursutbyte. Individen får stöd av nätverkets resurser samtidigt som han erbjuder sina resurser till nätverkets förfogande.

Enligt Eriksson och Markström (2000, 34-38) innebär referensgruppsverksamhet ett aktivt sökande efter möjlighet till reflektion med människor i samma kontext. Människan är en social varelse i ständig utveckling i samspel med omgivningen. Varje individ har sitt egenvärde och varje individs erfarenhet bör tas tillvara, vilket omfattar reflektion. Problemlösningens grund är tidigare erfarenhet och kunskap som människan har, vilket möjliggör reflektion. Processen bygger på bevarandet av en kritisk inställning och en fortsatt systematisk undersökning. En av människans viktigaste uppgifter är att dra slutsatser och därför behöver hon vägledning för att träna sitt tänkande. I denna process spelar den sociala kontexten stor roll, eftersom i den finns sanktioner för reglering av tankeprocessen i rätt riktning.

Referensgruppsverksamhet kännetecknas av bildningssträvan i en speciell kontext. Enligt Eriksson och Markström (2000, 57-61) bygger pedagogikens roll inom det sociala arbetet på tanken att bildningen har en avgörande roll för den mänskliga utvecklingen. Bildningsideal kan uttalas som medborgarbildningsidealet, personlighetsbildningsidealet och självbildningsidealet. Medborgarbildningsidealet kan ses som rötter till det mobiliserande socialpedagogiska arbetet. Inom detta tankesätt

betonas vetenskapen och förnuftet, som utvecklas genom ökad insikt. Kunskapen eller bildningen skall i sin tur användas till att göra människan kompetent att delta i samhället. Bildning i detta perspektiv har alltså en demokratisk och emanciperande karaktär och betonar begreppet solidaritet.

Berglunds (2000, 271) syn på socialpedagogiska metoders förmåga att förstärka positiva läroprocesser betonar berättande, reflektion, resurser och egen lösningsinriktad aktivitet. Då blir det pedagogiska klimatet viktigare än själva behandlingsförloppet, vilket ger gruppstillhörigheten en stor betydelse. Blomdahl Frej (1998, 18-21) betonar samspel och mellanmänniskliga relationer. Syftet med socialpedagogisk verksamhet är att skapa livsstrategier för olika livssituationer.

Arminen (1998, 203-204) har studerat självhjälp i missbrukarsammanhang och konstaterar i sina slutsatser att ömsesidig hjälp består av två enkla sociala fakta: ingen är ensam och att erkänna problemet är en del av dess lösning. Att inte vara ensam innebär att man inte ensam äger kunskapen om sitt öde. Andra kan ha samma erfarenheter. Genom att berätta om erfarenheter rekonstrueras och organiseras de. Arminen (1998, 203-204) konstaterar att ömsesidig hjälp organiseras genom att skapa interaktion genom ett system med talturer. En tidigare taltur fungerar som en terapeutisk resurs för följande talare. Han är inte ensam om sitt problem. En senare taltur har i sin tur terapeutisk relevans för en tidigare taltur som bekräftas genom förståelse. En senare taltur kan också omformulera en tidigare och på så sätt ge nya infallsvinklar. Rekontextualisering ger också nya infallsvinklar.

I självhjälpgrupper präglas fasen då deltagarna lär känna varandra av historier från det egna livet. Andersen och Talseth (2002, 237) samt Eriksson och Arnkil (2006, 40-41) betonar att samtal om oro är en dialogisk metod som för att lyckas kräver ett gensvar. Dialogen sker mellan människor och även inom människor. Verbalisering innebär en reflektion. Gensvar hjälper till att strukturera stöd i en ändamålsenlig riktning.

Den skrivna texten, redskapet i relationen, är byggstenen i den virtuella referensgruppen. Föräldrar berättar om sin vardag, uttrycker ett stödbehov och reflekterar över andra föräldrars berättelser inom ramen för självinitierat föräldraskapsstöd. Tankekonstruktioner kring narrativ terapi finns i Berglunds artikel Socialpedagogik

och narrativ metod. Berglund (2004, 140) hävdar att självförståelse och identitetsutveckling allt mera sker i socialt samspel med andra. Sökandet efter sociala relationer för att få meningsfullhet och förmåga att hantera problem relaterar till referensgruppsförankringen. Narrativ blir då en metafor för identitetsskapandet (Berglund 2004, 152). Vidare finns i Berglunds artikel (2004, 154-167) stöd för resonemanget om berättelsens välgörande karaktär både som instrument för självutveckling och bekräftelse av roller samt inte minst för det pedagogiska inslaget inom det sociala arbetet. Öhlen (2004, 26-27) uttrycker sig i termerna vårdande och icke vårdande berättelser. Berättelsen är uppbyggd av en orienterande fas, en beskrivning av vad som skett och till slut en poäng. Genom att skapa en mening, poängen med berättelsen, görs berättelsen vårdande. Öhlen (2004, 33) fortsätter resonemanget med att påpeka att en berättelse ofta är uppbyggd så att den framkallar en motprestation. På så sätt skapas en relation där en vårdande berättelse byggs på av en annan vårdande berättelse.

Ömsesidigt stöd innebär att relationen mellan klient och professionell omvärderas och omstruktureras. Eriksson och Arnkil (2006, 31-31) har ett alliansperspektiv på samarbetet mellan professionella och familjer. I metodbeskrivningen "Ta upp oron" (2006) beskrivs familjen som expert på sitt eget liv. Det är därför viktigt att koppla ihop klientens resurser med erbjudandet av stöd. Att betona resurser innebär att ge hopp om en förändring.

Barth och Näsholm (2006, 33) utgår i från att alla människor inom sig har utvecklingsmöjligheter som kan leda till goda lösningar och anser att lösningar man själv kommer på ofta är mera hållbara än lösningar man fått av andra. Klientcentrering innebär både möjligheter och begränsningar. Möjligheten är att aktivera klientens resurser och att undvika motstånd, samt att mötet är respektfullt. Begränsningen är att klienten inte alltid har tillgång, det vill säga vetskap och praktisk tillgång, till olika lösningsätt.

Information och informationsutbyte är centrala dimensioner i relationen mellan klient och professionell. Barth och Näsholm (2006, 170) anser att en expertcentrering är lätt att gå in i och därför bör man alltid komma ihåg att klienten skall ta informationen, inte att experten ger den. Hjälparens uppgift är att göra informationen hanterlig. Ett sätt för klienten att ta information är att experten frågar om han får ge den. Författarna föreslår att om läsaren till boken tar till sig en enda sak så är det just

strategin för informationsutbyte.

Kurki (2001, 74, 83) betonar att ett pedagogiskt förhållande mellan klient och arbetare måste bygga på en autentisk dialog. Då klienten uppnått en fas då hon känner till och kan använda sina egna resurser är arbetarens roll att stiga åt sidan. Den professionellas roll är en facilitator, en möjliggörare.

Nylunds (1997, 26, 28) undersökning visar att finländska självhjälsgrupper vill vara självständiga men samarbeta med myndigheterna. I internationell jämförelse har finländska självhjälsgrupper i högre grad också haft professionella ledare. Nylund (2008, 7) konstaterar att det i många grupper förekommer kritik mot professionellas yrkespraxis och att en utmaning är att omvandla kritiken till en positiv förändringskraft.

Laimio och Karnell (2010, 11) betonar att referensgruppsverksamhet kan vara en del av social- och hälsovårdens servicekedja. Ömsesidigt stöd har en stark position i det förebyggande arbetet och professionell hjälp och ömsesidigt stöd är inte konkurrenser. Ömsesidigt stöd har också en viktig uppgift i stärkandet av medborgaraktivitet och förnyelse i samhället.

I Jantunens (2009, 90-91) undersökning om ömsesidigt stöd för deprimerade konstateras som en av slutsatserna att det ömsesidiga stödet kompletterar yrkesmässig hjälp. En kombination av båda stödformerna ger upphov till ett mervärde. Andersen och Talseth (2002, 228) konstaterar att professionella behöver kunskap om självhjälsgrupper, för det tillför nya dimensioner i självförståelsen att vara hjälpare. Självhjälp är också ett sätt att utveckla sin egen kompetens.

3. Virtuella diskussionsforum

“Netsurfers don’t ride alone”.

Barry Wellman & Milena Gulia

Virtuella diskussionsforum, diskussionsgrupper i internet är begrepp som används parallellt om de asynkrona diskussioner som förs online, i cyberrymden, på internet eller i webben (World Wide Web). Web 2,0 är ett paraplybegrepp för service inom sociala medier där gemenskap och delande av information är viktiga. Andra sociala medier är exempelvis bloggar, virtuella gemenskaper, och virtuella miljöer som kan användas för arbete, inläring eller underhållning. (Haasio 2008, 156). Inom internetkulturen frodas begrepp, symboler och förkortningar. Många av dem är representationer för engelskspråkiga fraser eller uttryck för känslor. I det här kapitlet ingår en kort utredning över centrala begrepp och fenomen, vilka är karakteristiska för diskussionsforum i internet. I kapitlet presenteras också forskning som är av betydelse för virtuella diskussionsforum för föräldrar.

Litteratursökningen har utförts genom att i vetenskapliga litteratur- och artikel-databaser samt i Internets sökfunktioner använda och kombinera sökorden föräldrar, föräldraskap, internet, diskussioner samt forskning. Exempel på träffar på Google (www.google.fi) 12.10 2010 för föräldrar – internet – diskussioner gav ungefär 59 300 resultat. Kombinerar sökorden med forskning minskade resultaten till 27 900.

Kapitlets litteraturval avgränsas främst till virtuella miljöer där föräldrar verkar samt specifikt till forskning om virtuella diskussionsforum. På grund av den teknologiska utvecklingen är de mest relevanta källorna de som behandlar 2000-talet. Även internationella källor av tidigare datum och en viss allmängiltig internet forskning som bidrar till att förstå fenomenet virtuella diskussionsforum finns presenterad. Undersökningar som exempelvis är inriktade på spelmiljöer och personer med specialbehov ingår inte, medan forskning om kommunikationsmönster i chatsammanhang har bedömts som relevant.

3.1 INTERNET SOM KONTEXT

Internetanvändning har blivit en del av den finländska vardagen. Enligt Statistikcentralen (2010) använder 86 % av befolkningen internet. De vanligaste användningsändamålen är e-post, nätbanksservice och informationssökning. Sociala mediernas andel är på frammarsch; hela 42 % av befolkningen är registrerad i en virtuell gemenskap. Bland ungdomar är internetanvändningen så gott som heltäckande och även användningsfrekvensen är hög. Jämför man de kvinnliga och manliga internetanvändarna kan man konstatera att kvinnor surfar efter information och sköter sina sociala kontakter via nätet medan män har ett större intresse för register och handel. Relaterar man statistiken på gruppen föräldrar kan man dra slutsatsen att en stor del av dem använder internet. Internetanvändning som daglig verksamhet fortsätter att öka och både antalet datorer och tillgången till nätanslutning har utvecklats. Enligt Wahlström (2007, 21-22) är det just teknikutvecklingen inom några områden som har stor betydelse för hur internetanvändningen växer. Grundförutsättningen för utveckling är snabba, kraftfulla bredband som möjliggör en allt mera verklighetstrogen grafik. Mobilt internet innebär också en utvecklingspotential i och med att den virtuella världen kan följa med oss var vi än befinner oss i världen. Den tredje och tills vidare mest outnyttjade resursen är mobilen som port till Internet.

Internetforskning har enligt Paasonen (2008, 32-33, 35) relaterats till informationssamhällets utveckling och på rationell och nyttoinriktad användning med nätverk, gemenskaper (yhteisö) och identitet i fokus. Ändå är de vanligaste sökorden inriktade på nöjen och underhållning. Det finns således en risk för att retrospektiv forskning om internet-användning skapar en fel bild av verklig användning och att man förbiser den stora dominansen på vardag, underhållning och kommersialism.

Sveningsson m.fl. (2003, 50-51) betonar att orsaken till att människor väljer att kommunicera via nätet är en intressant och mångfacetterad fråga. Informationssökning, diskussions- och debattbehov, konsumtion samt sociala syften och tidsfördriv kan vara motiv för kommunikationen. I dag är det också möjligt att få konkret hjälp och stöd via många intresseföreningars webbplatser. Granholm (2010, 163) utgår även från en viss relativism i hur internetanvändningen påverkar individens

välbefinnande. Tidigare farhågor att ensamma personer är flitiga internetanvändare har fått belägg i forskningen.

Metaforer förankrade i det verkliga livet, In Real Life (IRL kommer i fortsättningen att användas för att skilja verkliga miljöer från virtuella) är vanliga i beskrivningar av nätmiljöer. Ett vanligt sätt att beskriva virtuella gemenskaper är att efterlikna dem vid andra samhällsstrukturer som samhällen, byar och grannskap där deltagaren betecknas som en medborgare i någon av grupperingarna. Skillnaden mellan IRL-samfund är att medborgarskapet i de virtuella gemenskaperna alltid är frivilligt. (Healy 1997, 60-61) Andra exempel är Munnukka och Kiikkalas (2001) benämning den virtuella sandlådan (virtuaalihiiekkalaatikko), Juusolas (2009) mammornas lönnkrog (äitien salakapakka), Södergårds (2007, 6, 50) parallell mellan ungas virtuella mötesplatser och 60-70-talets gårdsmiljöer, Isokangas och Vassinens (2010, 172) jämförelse mellan skapande av konflikter på internet och aggressivt beteende i nattliga köer vid korvkiosken, samt Rönkäs m.fl. (2009) beskrivning av internetdiskussioner som ett trask av tyckande (mututuntuman suo). Dylika metaforer tar fasta på liknande fenomen mellan IRL- och virtuell verklighet, till exempel gruppdynamiska funktioner i form av språkbruk eller hälsningsritualer. Också Arpo (2003, 5-6) betonar att nätmiljöer har en dubbel karaktär i förhållande till IRL-miljöer. Varje nätmiljö är beroende av en större sociokulturell kontext och innehåller direkt överförda fenomen och mönster. Däremot är nätmiljöerna också unika företeelser där exempelvis specifika kommunikationsmönster utvecklas.

Virtuella diskussionsforum eller virtuella diskussionsgrupper (Internet news groups) är en form av datormedierad kommunikation (Computer-Mediated Communication, CMC) som vanligen ingår i en större virtuell gemenskap, ett virtuellt samhälle (Webbcommunity) eller en virtuell gemenskap med flera parallella funktioner. I den här undersökningen använder jag härefter benämningen virtuella diskussionsforum, eftersom det är enhetligt med benämningen i www.mammapappa.com. Arpo (2003, 1) använder på finska benämningen internet-keskusteluryhmä och utgår då ifrån internetförmedlade diskussionsforum som sker asynkront och inte i realtid. Virtuella diskussionsforum fick sin början i slutet av 1970-talet och har speciellt under 2000-talet utvecklats både kvantitativt och kvalitativt. Enligt Haasio (2008, 195) är Finlands största diskussionsgrupp Suomi24.fi (<http://suomi24.fi/>).

Virtuella diskussionsforum kan vara mycket olika eftersom de ofta är bundna till ett kontext baserat på intresseområdet. Enligt Sveningsson m.fl. (2003, 49) är utmärkande drag för interaktionen i diskussionsforumen att den är asynkron och bygger på flerparterskommunikation. Att undersöka virtuella diskussionsforum betecknas enligt Sveningsson (2001, 2) och Sveningsson m.fl. (2003, 13-14) som internetkultur forskning, där kommunikationen mellan människor sker i en social miljö enligt andra premisser än då personer möter varandra i samma tid och rum. I den virtuella gemenskapen delar man kunskap, värderingar och erfarenheter med andra deltagare. Wellman och Gulia (1999, 167) betonar gemenskapen i virtuella nätverk och använder devisen "Net surfes don't ride alone". Kollock och Smith (1999, 18) konstaterar att internetanvändare till stor del utgörs av personer som gärna delar med sig av både sin tid och sin expertis. Foster (1997, 30) understyrker att virtuella gemenskaper kännetecknas av likvärdighet i deltagande och kommunikationsmöjligheter. Alla röster är likvärdiga, det går att använda sin röst när man vill och ingen röst kan bli tystad. Kommunikationsstrukturerna har dessvärre utvecklats också med beaktande av integritet och störningar i kommunikationen och många gemenskaper tillåter utslutande av meddelanden från utvalda identiteter.

De som kommunicerar i ett virtuellt diskussionsforum befinner sig i olika IRL-kontext vilka andra inte har tillgång till. Diskussionerna kan ha ett oändligt antal observatörer, så kallade "lurkers" eller smygare som följer med aktiviteterna utan att någonsin ge sig till känna. Burnett (2000, 8) betecknar ett dylikt beteende som icke-interaktivt.

I diskussionsforumet organiseras kommunikationen enligt exempelvis temagrupper som i sin tur indelas i underteman. Texten organiseras kronologiskt och lagras, vilket innebär att man kan återkalla kommunikationen i ett senare skede. Kommunikationen är asynkron till skillnad från exempelvis chatt eller IRC (Internet Relay Chat). I datormedierad kommunikation struktureras samtalet utgående från tekniska inställningar och system. (Sveningsson m.fl. (2003, 129). I ett samtal där endast två personer medverkar sker ofta samtalet på ett liknande sätt som ett ansikte mot ansikte samtal, men då flera personer medverkar publiceras inläggen enligt tidsordning. Detta innebär ofta att flera samtal kan pågå samtidigt, vilket är typiskt för chat, men mindre typiskt för diskussionsforum där man sällan diskuterar

synkront. Diskussionerna kan också variera enligt graden av monolog eller interaktion. (Matikainen 2008, 187). Vanligast är monologtendensen då en person skriver sin text oberoende av andra samt en mellanform där det tidigare diskussionsinlägget tas i beaktande. Ett fullständigt interaktivt perspektiv där alla inlägg beaktas är ovanligast.

Interaktionen i virtuella miljöer skiljer sig från IRL-interaktion genom att den är oberoende av den fysiska kroppen. Buskqvist (2009, 160-164) problematiserar begreppet interaktivitet och ser det som en kommunikativ process, en teknologisk egenskap, social interaktion och upplevd användarkontroll. De fyra nivåerna överlappar varandra och omfattar en skiljelinje mellan mänsklig och teknologisk kommunikation. Exempelvis den fjärde nivån som har en psykologisk infallsvinkel och innebär interaktivitet om människan har sådana upplevelser. Burnett (2000, 8-9, 11,13,15) indelar virtuellt interaktivt beteende i fientligt eller positivt. Det positiva eller samverkande beteendet kan vara informationsorienterat eller inriktat på icke informationsorienterat beteende som neutralt umgänge med artigheter och skvaller, humoristisk umgänge i form av spel och lekar samt emotionellt beteende där fokuset är emotionellt stöd. Det specifikt informationsinriktade beteendet indelas i tillkännagivanden, direkta frågor eller bön om hjälp. Löfberg (2008, 18-19) diskuterar förutsättningarna för interaktivitet och betonar att sändande och mottagande sker på mera jämlika villkor än i samtal som också påverkas av den fysiska personen. Matikainen (2008, 182,) beskriver teoretiska perspektiv på datormedierad kommunikation med utgångspunkt i social närvaro, psykologisk distans och brist på kontextualitet. I ett virtuellt diskussionsforum kan man exempelvis identifiera identiteter utgående från grupptillhörighet.

Identitetsetablering är en del av inträdet och deltagandet i virtuella diskussionsforum. Här skiljer sig de flesta forum från Facebook (www.facebook.com) där interaktionen främst sker mellan personer som redan i IRL-sammanhang är bekanta med varandra. (Haasio 2008, 174).

46 Identifiering av deltagarna är enligt Södergård (2007, 51-52, 55) en förutsättning för att vara trovärdig, etablera relationer, skapa gemenskap och utveckla tillit samt förtrolighet. I virtuella diskussionsforum väljer varje person sin on-line identitet eller en virtuell person till vilken det tillfogas ett användarnamn, en "nick" eller en signatur och kan till den tillfoga exempelvis en anteckning om ålder, en bild eller en

”avatar”, vilken är en grafisk framställning av deltagaren. Den digitala identiteten formas utgående från en självvald representation av deltagaren i kombination med deltagarens aktiviteter i forumet. Identiteten påverkas dessutom av de aktiviteter den virtuella personen deltar i samt av kommunikationsmönster, innehåll och språkdräkt. (Kollock & Smith 1999, 8; Donath 1999, 38; Heinonen 2001, 66). Heinonens (2008, 132-133) undersökning visar att man i allmänhet skapar en virtuell person som är lik IRL-personen. Hon tillbakavisar också påståenden om att en virtuell personlighet har en splittrande effekt på det egna jaget; informanterna i undersökningen uttalar en tydlig medvetenhet om IRL-världen och den virtuella världen.

Aktiviteter i en virtuell identitets namn kan enligt Heinonen (2001, 15, 31), Löfberg (2008: 22-23) och Heinonen (2008, 156-157) ge möjlighet att tänja på invanda interaktionsmönster. En person som i IRL-interaktion är tillbakadragen och drar sig för att diskutera känsliga teman, kan i den virtuella miljön vara aktivare och öppnare. Den virtuella personen kan också agera modigare och mera självsäkert eftersom det går att undvika reaktioner och följder på eget beteende. Virtualitet kan således också ha en selektivt passiverande effekt; i en virtuell miljö kan du komma och gå mera obemärkt än i det fysiska rummet. Dahlberg (2001) uppmärksammar fenomen som är ofta förekommande i virtuell interaktion och kritiserar möjligheten till reflektion i virtuella miljöer. Orsaken till detta är främst att man söker sig till miljöer med likasinnade personer och att fenomen som status, dominans, förtal, skvaller och liknande fenomen är vanliga. Vissa personer tenderar ta merparten av uppmärksamheten och liksom i IRL-kommunikation är den högutbildade, vita, engelsk-språkiga mannen en dominant röst.

Heinonen (2008, 139) uppmärksammar dock på fenomenet med parallella virtuella personligheter där samma IRL-person uppträder med två olika virtuella identiteter. Peter Steiners (1993) ”*on the Internet nobody knows you’re a dog*” är en träffande formulering som inkluderar såväl möjligheter och risker vid virtuell identitetsetablering. Trolling är ett fenomen där en person, ett troll, medvetet uppträder under falsk identitet i destruktiva syften. Dahlberg (2001) hävdar att trollens verksamhet ofta har stora effekter på de virtuella miljöernas funktion. Trollen skapar en känsla av misstänksamhet och misstro mot andra deltagare och man blir försiktigare i sin interaktion eller till och med avslutar deltagande i den trollinfekterade

miljön. Virtuella och digitala identiteter, jagbilder och personer har problematiserats av Heinonen (2001) och är intressant läsning för den som vill fördjupa sig i dylika resonemang. Identitetsstöld har under den senaste tiden uppmärksammats i pressen. Bland annat i Hufvudstadsbladets nätupplagor (HBL 17.9 2010 och 8.2 2011) skrivs om riskerna att den person man kommunicerar med i sociala medier inte är den man tror. Dahlberg (2001) ser falska identiteter och medvetet störande beteende som ett stort hot mot förtrolighet och tillit i diskussionsforumen.

I ett virtuellt diskussionsforum utgörs aktiviteten av skriven text i motsats till IRL-interaktion där ofta den verbala kommunikationen är dominant (Walther och Boyd 2002) beskriver kommunikativt socialt stöd som utbyte av verbala och nonverbala budskap med informativt, emotionellt, eller jämförande innehåll i syfte att minska någons osäkerhet eller stress samt att förmedla en känsla av att vara uppskattad och omhändertagen av andra. Den skrivna texten blir av stor betydelse eftersom andra icke-verbala signaler inte kan stöda budskapet. Virtuella diskussionsforum använder ett delvis universellt språk med allmänt accepterade begrepp, men delvis också ett språk som är relaterat till det specifika forumet. Sociolekt är ett sociolingvistiskt uttryck, som syftar på den språkliga variation som utmärker en social grupp (Wikipedia, Sociolekt). Alvesson & Sköldberg (1994, 53) talar om konceptuell relativism, vilket innebär att grupper och kulturer ordnar sina erfarenheter med hjälp av olika begrepp. Begrepp varierar således i förhållande till kontexten.

Den textbaserade kommunikationen saknar samtalets inslag av icke verbala signaler som ansiktsuttryck, kroppsställning, pauser med mera. Istället kompenseras bristen på sociala signaler med andra former av kommunikationssignaler och det har konstaterats att upp till en tredjedel av kommunikationen har en socioemotionell natur. Läser man endast texten i ett diskussionsforum kan man missa hela poängen, eftersom en ikon, en bild eller en kombination av tecken, kan förändra en texts innebörd. Asterisker (*suck*) anger att skribenten vill förmedla en sinnesstämning och att skriva med versaler (Jag är ARG) eller att använda flera skiljetecken (Det är så fel!!!!!!!!!!) berättar om höjd röstvolym eller en attityd. Förkortningar (lol = lauhging out loud) och akronymer (3vligt = trevligt) används dels för att spara tid, men är också ett tecken på att skribenten anammat språkbruket inom den virtuella gemenskapen. I datormedierad kommunikation används smileys (ideogram som uttryckssymboler)

eller emoticons (text som uttryckssymboler) som en grafisk representation för känslor. Virtuella miljöer har vanligen sin egen uppsättning av smileys men ett nästan oändligt utbud av dessa hittar man via Internets sökfunktioner. De vanligaste uttryckssymbolerna är det glada ansiktet :) eller ☺ och det ledsna ansikte :(eller ☹. Viss programvara översätter textbaserade symboler till smileys. (Södergård 2007, 43; Hård af Segerstad, 2002 142-152; Wikipedia, Smileys). I Bilaga I finns en förteckning över vanlig internet-slang och symbolspråk.

Löfberg (2008) har i sin doktorsavhandling inom ramen för pedagogik undersökt ungdomars sociala samspel i ett virtuellt rum (www.LunarStorm.se). Hennes intresse för virtuellt samspel är ett välkommet bidrag till den akademiska forskningen. Löfberg (2008, 104) indelar interaktionen i horisontell, där gemensamma idéer diskuteras samt vertikal där diskussionerna sker från tillskrivna positioner. De samspelsmönster som framträder i diskussionerna är till sin karaktär lekande, korrigerande eller orienterande.

Heinonen (2008) har intresserat sig för hur gemenskap skapas i virtuella miljöer. Hennes undersökning inriktas på både virtuella miljöer i fritids- och arbetslivssammanhang och på ett kultur- och medieteoretiskt perspektiv. Den virtuella gemenskapens element är en individ, en grupp samt ett redskap, det vill säga datorn. Resultatet av undersökningen visar att gemenskap till största delen byggs upp av känsla av tillhörighet (53 %), tillit (45 %) samt gemensamma regler och överenskommelser (42 %) (Heinonen 2008, 90, 96).

En fråga som intresserat forskare är farhågan att aktivitet i virtuella miljöer verkar hämmande på IRL-interaktion. Södergård (2007, 71) diskuterar i sin avhandling gällande ungdomars cyberkultur om virtuella gemenskaper är utvecklande eller avvecklande för social gemenskap. Datanörden har fått representera ensamhet i bemärkelsen brist på verkliga sociala kontakter. Däremot underlättar datormedierad kommunikation både tillgång och upprätthållande av ett stort antal kontakter. Ett annat perspektiv på social gemenskap är att den via nätet ofta blir fokuserad till människor med samma intresseområden och livssituation. Det man vinner i djup förlorar man såldes i bredd. Heinonen (2008, 11, 57) tar upp samma fenomen ur ett kultur-medieteoretiskt perspektiv. Hon undersöker virtuella miljöer i både fritids- och arbetslivssammanhang och beskriver och analyserar den virtuella gemenskapen.

Blanchard & Markus (2002) har i undersökningar om virtuella nätverk jämfört känslan av gemenskap i jämförelse med IRL-grupper. Resultaten visade att många fenomen var liknande, bland andra upplevelsen av tillhörighet och emotionellt stöd. Den största skillnaden gällde deltagarnas identifiering med gruppen, där den virtuella miljön gav möjlighet till större anonymitet. De faktorer som ansågs representera känsla av gemenskap var att få och ge stöd, identitetsetablering och uppkomsten av tillit.

Nilsson (2005, 140-141) ser många likheter mellan virtuella och IRL-grupper. Den virtuella gruppens utmaning är enligt honom strävan att upprätthålla en tillräckligt god kommunikation för att bevara grupptillhörigheten. Många gånger kan deltagarna i virtuella grupper bli passiva och vårdslösa i sin interaktion eftersom det finns ett avstånd till gruppen.

Det är viktigt att inte enbart se Internet som möjligheternas arena. I flera sammanhang (Sarkadi 2003, 31; Nylund 2005; 203-204; Heinonen 2008, 157; Nylund 2008, 7) finns information som tyder på känslor av beroende. Nätberoende är en okontrollerbar och tvångsmässig användning av internet och blir ett problem då användningen upplevs vara så tidsödande eller intensiv att den påverkar det övriga livet eller får fysiologiska följder. Nätberoendet är också en subjektiv upplevelse i form av skuld-känslor och en känsla av att inte ha kontroll över det egna beteendet (Päihdelinkki 2006).

Huuskonen (2010, 75-76) betonar att det inom socialt arbete är viktigt att notera att människor inte alltid har kontroll över vilken information man delar med sig i virtuella sammanhang. Vid livssituationer som präglas av kriser är det vanligt att söka stöd från nätet och vid sådana tillfällen kan den egna omdömesförmågan vara otillräcklig eller glömmas bort. Andra hotbilder är virtualisering av sociala relationer, sekretessproblem, förekomst av icke önskvärda relationer, osäkerhet i information och identitetsmissbruk eller stöld.

Under den senaste tiden har medieaktörer enligt Isokangas och Vassinen (2010, 96-101) uppmärksammat osakliga och aggressiva tendenser i den explosionsartade ökningen av nätdiskussioner. Inom medievärlden upplever man att aggressiva kommentarer och påhopp möjliggörs genom system som inte kräver identitetsetablering eller registrering. Opinionsnämnden för massmedia arbetar för tillfället med

gemensamma direktiv för webbdiskussionsforum och justitieministeriet utreder om upprätthållarens juridiska ansvar för publicerade texter också kunde omfatta fria diskussionsforum (www.svenska.yle.fi/2010).

Burnett (2000, 9-10) indelar virtuell, fientlig interaktion i flaming, spamming, cyber-rape och trolling, som behandlades tidigare i kapitlet. Flaming är ett begrepp som används för diskussioner vars avsikt är att förolämpa diskussionspartnern som ses som en motståndare i argumentation. Begreppet spamming innebär utskickelse av skräppost eller massförsändelser som antingen blockerar eller stör ett system. Cyber-rape är direkt våldsam och kränkande verbal kommunikation. Reid (1999, 114-15) diskuterar ett aggressivt och trakasserande nätbeteende som virtuellt våld och exemplifierar det med hur en ung sexuellt utnyttjad flicka upplevde övergreppen på nytt, men denna gång i verbal form.

Ur det sociala arbetets perspektiv är det även viktigt att notera internetanvändningen som en digital klyfta mellan grupper. Klein (2004, 72) konstaterar att ungdomar med lägre formell utbildning tenderar att använda internet för enbart underhållning. Ungdomar med högre formell utbildning deltar i liknande underhållsfokuserade virtuella aktiviteter, men använder också internet som informationskälla som medel för kommunikation.

Eftersom deltagandet i virtuella diskussionsforum har specifika villkor som textbaserad interaktion samt en egen samtalskultur, rekommenderas det att deltagarna följer vissa regler, det vill säga en netikett. I Bilaga I finns presenterade några av dessa regler. För frivillig telefon- och nätbaserad hjälp finns definierade etiska principer. (De etiska principerna 2006).

3.2 SOCIALT STÖD I VIRTUELLA DISKUSSIONSFORUM – TIDIGARE FORSKNING

Forskning i Internet har enligt Arpo (2005, 21-27) förändrats under de drygt trettio år den virtuella kommunikationstekniken varit tillgänglig. Från en fokusering på teknologi har forskningen på senare tid mera inriktats på organisatoriska, historiska och kulturella aspekter. Sedan 1990-talet har man forskat i diskussionsforum och då vanligtvis ur ett samhälleligt eller kulturellt perspektiv. Forskning om Internet som diskussionskultur har gjorts av Arpo (2004), vars fokus var kommunikationsmönster.

I Arpos (2005, 27) avhandling ingick även en översikt över tidigare forskning om diskussionsforum, vilken i Finland mest intresserat pro gradu- och lärdomsprovsskribenter och ofta varit snävt teoretiskt förankrad. Forskningsintresset har varit informationsvetenskapligt (Ollikainen 2004; Varjus 2008), psykologiskt (Kyröläinen 2001), pedagogiskt (Liinamaa 2004) samt vårdvetenskapligt (Kytöharju 2003; Kuori m.fl. 2006; Salonen m.fl. 2008). Trots att det finns knapp inhemsk forskning med direkt social anknytning, har många av de övriga vetenskapsinriktningarnas resultat en stark anknytning till sociala fenomen.

Heinonens (2008) avhandling innehåller en forskningsöversikt över teknologisk utveckling i relation till sociala nätverk.

Munnukka och Kiikkala (2001) använde begreppen nätmammor och virtuell sandlåda för att beskriva diskussionsforumen i internet. Sandlådemetaforen hänför sig till de diskussioner mammor fört vid kanten av sandlådan. Begreppet har använts också vid senare undersökningar, exempelvis Liinamaa (2004) och Varjus (2008). I Munnukas och Kiikkalas (2001, 516) undersökning framkom mammornas behov av gemenskap och stöd från andra vuxna. Jokinen (2005, 97, 101) redovisar för att datoanvändningen också upplevs som ett eget livsrum i hemmet. Det egna rummet får karaktären av en privat kanal till omvärlden. Fördelarna med att ”hänga framför datorn” är att mammor upplever att de är fysiskt närvarande samtidigt som de kan umgås med andra mammor.

Malin (2001) använde ett narrativt angreppssätt i sin undersökning av diskussionsforum för ofrivilligt barnlösa. Diskussionsforumet betraktas som en självhjälpgrupp där kvinnorna delar med sig av sina erfarenheter och stöder varandra. Självhjälpgruppen i form av diskussionsforum på nätet karakteriseras av identitetskapande genom språk, delade upplevelser och avgränsning till de kvinnor som blivit föräldrar (Malin 2004, 120, 125).

Kytöharjus (2003, 43) pro gradu-avhandling fokuserar på hur mammor genom ömsesidigt stöd i ett diskussionsforum får resurser att orka i vardagen. Det ömsesidiga stödet bestod av delande av erfarenheter, delande av information och tankar, stärkande av självkänsla, humor samt av negativt stöd.

Liinamaa (2004) undersökte inom ramen för sin pro gradu avhandling vilket stöd

mammor sökte och fick via en tidskrifts diskussionsforum på internet. Resultaten visade att de diskussioner som förts på nätet var vardagsförankrade och praktiska till sin natur. Stöd för att orka med moderskapets vardag, de vuxnas arbetsfördelning samt problem i parrelationen var vanliga ämnen. Många av diskussionsämnena hade också en känslig karaktär, vilket förklarades med möjlighet till anonymt deltagande. Liinamaas (2004, 51-53) resultat visar att mammor söker andra mammor i liknande livssituationer via diskussionsforumen. Råd, empati och vänskap söktes via konkreta frågor i anknytning till vardagsverkligheten. De flesta svaren var neutrala, men också konkreta åtgärdsförslag och uttryck av både medkänsla och kritik förekom.

Varjus (2008) undersökte samma diskussionsforum för sin pro gradu avhandling. I motsats till Liinamaas (2004) pedagogiska infallsvinkel var hennes utgångspunkt informationsvetenskaplig och inriktad på att undersöka uttryck för ett gott moderskap i diskussionsforumet. Innehållet i diskussionerna och inte dess former var centrala i undersökningen. Varjus (2008, 81) har inte en utgångspunkt i gemenskap utan ansåg det perspektivet vara irrelevant för sin undersökning. Varjus indelade diskussionsforumets teman i följande grupper: barn och hemvård, mammans beteende, mammans egenskaper och karaktär, förlösning och barnuppfostran. Undersökningens centrala resultat är de diskurser som fanns i diskussionerna. Moderskapet uttrycktes som en presterande, en medvetandegjord och ett frånsägande dimension. Den presterande diskursen var klart mest förekommande. Det goda moderskapet representerades i diskussionsforumet av handling och aktivitet. Det goda moderskapet krävde dessutom att all verksamhet utfördes kvalitativt. Den här diskursen kompletterades av den medvetandegjorda där det rätta moderskapet uttrycktes via ett myndighetsperspektiv och utsagor om barnets bästa. (Varjus 2008, 71). Diskussionsklimatet var enligt Varjus (2008, 72-73) ofta känsloladdat och hon förvånades över tendenserna till gräl i diskussionsforumen. Debatter, anklagelser och hätska ordalag var vanliga. Också i relation till den avsägande diskursen där deltagarna snarare accepterade än ville förbättra sitt moderskap väckte irritation hos de övriga.

Vem deltar i de virtuella diskussionsforumen för föräldrar? Munnukka och Kiikkala (2001) samt Valkama (2003) undersökte småbarnsmödrars nätdiskussioner och fann att de var synnerligen högt utbildade, 25-35 åriga oftast ett- och tvåbarns mödrar. Många var moderskaps- föräldra- eller vårdlediga. I Munnukka

och Kiikkalas undersökning indelades diskussionsteman i följande kategorier: att utvecklas som människa och livets mening, konkreta frågor angående dagligt liv och service från barnrådgivningen. Många mammor delade med sig av negativa känslor som osäkerhet, illamående, nedstämdhet rädsla, nöd, sorg och ensamhet, men också glädje och stunder av lycka. Graviditet, amning och barnvård, parförhållandet, sex och förhållandet till svärmodern eller inom nyfamiljer var andra vanliga samtalsämnen i den första kategorin. Gällande bestyr i vardagen intresserade närings- och tillväxtnfrågor samt andra praktiska frågor varvade med frågor om att orka i vardagen. Rådgivningens verksamhet kritiserades och jämfördes och man passade på att dela med sig av råd som upplevts fungera. Resultaten finns sammanfattade i en artikel av Munnukka, Kiikkala & Valkama (2005, 237-238, 240-243).

Munnukka, Kiikkala & Valkama (2005, 244-247) redogör för sina resultat gällande mödrarnas motiv för deltagandet i nätdiskussioner samt deras innehåll. Det centrala i mödrarnas motivation var att dela känslor och upplevelser med människor i samma situation, dialogen med likasinnade, tillgång till information och möjlighet att ge bort och byta saker. Tre centrala dimensioner steg fram: kollektivitet, empowerment och önskan om ömsesidigt stöd inom rådgivningsverksamheten. Diskussionerna i det kollektiva forumet gav nya synvinklar på problem och samtidigt märktes en vilja att hjälpa mödrar i samma situation. Det ömsesidiga stödet upplevdes som en stärkande faktor i vardagen och många mödrar redogör för hur de kontrollerar upp fakta ur senaste forskningsrön.

Kouri m.fl. (2006) har studerat familjers deltagande i virtuella diskussioner under graviditeten. Diskussionsforumet introducerades via mödrarrådgivningen och avgränsades till finska familjer med gifta eller samboende blivande föräldrar med möjligheter att använda dator och internet. Kouri (2006, 43, 45) anser att nyttan med att delta i diskussionsforumet var tillgång till ett socialt nätverk och ökat självförtroende genom att dela information om föräldraskap, graviditet och barns hälsa. De teman som diskuterades indelades i det okända föräldraskapet samt säker och unik förlossning. Heinonen m.fl. (2008) beskriver i en studie om internetbaserade interventioner för spädbarnsföräldrar hur stöd kan organiseras genom informationsbank, frågespalter och ömsesidigt stöd.

I Sverige utgavs redan år 2003 en utvärdering av en webbplats för föräldrar, Föräldranätet. Enkätundersökningen syftade till att beskriva den största svenska webbplatsen för föräldrar och ta reda på om deltagande på denna webbplats kunde kopplas till upplevelse av socialt stöd. Informanterna utgjordes av deltagare i webbsidans diskussionsforum. Enkäten besvarades av 2499 personer. Resultaten visade att personer med kortare utbildning upplevde ett bättre stöd via Föräldranätet samt att ensamståendes upplevelser av problemstöd var högre än för gifta eller sammanboende. Faktorer som bidrog till högre stödupplevelser var regelbundet deltagande i Föräldranätet, användande av webbplatsen som förstahands råd- och informationskälla samt en attityd som uppskattade råd från andra föräldrar framom expertråd. Faktorer som inte nämnvärt påverkade stödupplevelsen var ålder, kön eller boendeort. (Sarkadi 2003, 5, 16, 30; Sarkadi och Bremberg 2005, 51). Föräldranätets för och nackdelar sammanfattades i rapporten enligt innebörd, funktion och egenskaper. Nätverkets fördelar upplevdes vara gemenskap, ständig tillgång till medmänniskor och ett lättamt tidsfördriv. Nackdelarna var att deltagande i nätverket kunde bli beroendeframkallande, att det förekom gruppbildningar samt att stämningen ibland var dålig på grund av bråk och besserwiserattityder samt också av för mycket sirap i snacket. Också kvinnoövervikt (sic!) samt en viss fixering vid huvudstadsregionen upplevdes som negativ. Gällande informationsåtkomst och tillgänglighet rapporterades om fördelar som möjlighet till snabba, gratis råd baserade på gemensam erfarenhet. Rapporterade nackdelar är däremot motpolar till fördelarna; tillgänglighet, ovetenskaplig, tidsödande och så vidare är fenomen som frustrerar (Sarkadi 2003, 31).

Anonymitetens fördelar betonas gällande känsliga teman samt möjligheten till ömsesidigt stöd i krissituationer. Anonymiteten upplevs däremot problematisk då den ger utrymme för provokationer, påhopp och en viss ytlighet.

Plantin och Danebäck (2009) har i sin artikel, baserad på litteraturgranskning av drygt 100 artiklar relaterade till föräldraskap och internet, presenterat värdefull bakgrundsinformation för förståelsen av virtuella diskussionsforum. Undersökningen inriktades på hur föräldrar använder internet och hittar information och stöd i relation till barn, hälsa och familjeliv. I undersökningen behandlas också professionellas användning av internet i syfte att erbjuda stöd och information för föräldrar. Den här undersökningen är en av de få som är direkt inriktade på socialt arbete.

Samma forskare har inlett ett nytt forskningsprojekt (Föräldraskap och internet 2010) inom ramen för forskningsprogrammet kön, sexualitet och socialt arbete vid Malmö högskola i Sverige. Syftet är att undersöka hur föräldrar och blivande föräldrar använder internet som kunskapskälla och bas för erfarenhetsutbyte.

Plantin och Danebäck (2009, 3-6) konstaterar att både föräldrar och blivande föräldrar har ett stort informationsbehov och är flitiga konsumenter av utbud via litteratur, TV samt internet, som fått en allt starkare position som första informationskälla. Exempelvis det svenska Föräldranätet (<http://www.alltforforaldrar.se/>) har under åren 2004-2009 ökat besöksfrekvensen per månad från 50.000-60.000 till 242.000. Samtidigt som antalet användare ökar blir också utbudet av internetaktiviteter större. Den moderna familjen är splittrad, heterogen och har ofta mera karaktären av ett nätverk än av en traditionell kärnfamilj. Orsaken till ett stort behov av råd och stöd kan tänkas vara ett isolerat moderskap där tidigare stöd av familj eller andra inte längre är tillgängligt eller känns inaktuellt. Det har också framkommit att föräldrar värderar erfarenhetsbaserad kunskap. Detta i kombination med en vana att kommunicera och upprätthålla relationer via Internet ger de virtuella miljöerna stor attraktionskraft. Ur forskningsöversikten framgår att föräldrar upplever socialt stöd, bekräftelser, minskad isolering, erfarenhetsutbyte och underhållning via internet. Största delen av användarna är kvinnor, vilket bekräftar IRL-fenomenet att kvinnan fortfarande har största ansvaret för familjens välmående. Studier som är gjorda under den period då internet inte hade lika stor tillgänglighet som idag visar att högre inkomst, etnicitet och utbildning påverkar internet-användningen. Ur ett socialt perspektiv är den här informationen av stor vikt och vid planering av exempelvis nätbaserade stödfunktioner bör den exkluderande funktionen beaktas. (Plantin & Danebäck 2009, 3, 5). Gällande innehållsmässig inriktning för föräldrars nätaktivitet visar resultaten på en mångfald i erfarenhetsutbyte. Plantin och Danebäck (2009, 6) lyfter fram informationsbehov under graviditeten, råd om barnsjukdomar, fostringsfrågor, och allmänna problem i vardagen som några av de områden föräldrar söker information om.

Plantin och Danebäck (2009, 8-9) har i sin forskningsöversikt funnit många goda erfarenheter av bättre och mera omfattande samarbete mellan föräldrar och professionella via internet. De flesta studierna är inriktade på information medan

också interaktiva stödgrupper ingår. Ofta skapas ett beteendemönster, en netikett, som utvecklar ett stödjande diskussionsklimat. Föräldrar rapporterar om positiva erfarenheter av socialt stöd, nära personliga relationer samt en känsla av gemenskap. Negativa erfarenheter är begränsad tillgänglighet, tekniska problem samt interaktionsstörningar i form av exempelvis oartig och respektlös kommunikation, vilket är ett resultat som är i konflikt med den tidigare nämnda samtalskulturen.

Brady och Guerin (2010, 19-22, 24) behandlar interaktion på en irländsk webbsida för föräldrar i syfte att utreda om deltagarna i virtuella diskussionsforum upplever att de får stöd via internet. De konstaterar att föräldrarna överlag uttrycker positiva känslor gentemot forumet och berättar om att de blivit hjälpta och fått både socialt och emotionellt stöd. Information, erfarenhetsbaserad kunskap och bekräftelse via andra föräldrar ansågs ha en resursfrämjande empowerment-relaterad funktion. En tilläggsseffekt är att också personer som inte deltar i forumet men läser diskussionerna (lurkers) också rapporterar om stöderfarenheter. En annan intressant aspekt är att det i forumet framkom att virtuella relationer ofta genererar IRL-kontakter; föräldrar som träffats på nätet börjar också träffas ansikte-mot-ansikte. De teman föräldrarna diskuterar är till 89 % föräldrarelaterade, 77 % innehåller personliga erfarenheter och drygt hälften (51 %) innehåller någon form av en frågeställning i form av behov av råd medan en tredjedel (32 %) av diskussionerna frågar efter åsikter. Dessa diskussionsinlägg motsvaras av råd (47 %), praktiskt information (41 %), stöd (36 %) och uttryck av tacksamhet för stöd (28 %). Ungefär en tiondel (9,3 %) av inläggen innehåller referenser till andra källor. Könsssegregeringen är tydlig i forumet både deltagarmässigt och innehållsmässigt. I forumet deltog mest kvinnor och diskussionsteman var ofta specifikt kvinnligt eller manligt inriktade.

Kettunen, Puusniekka och Pajamäki-Alasara (2009, 4) har skrivit en rapport om Mannerheims barnskydds föräldratelefoner och nätet 2009. Det framkommer att 23 % av stödbehovet är relaterat till föräldrars osäkerhet. Många av frågorna antyder att det finns en stor konflikt mellan upplevda förväntningar på föräldraskapet och de egna möjligheterna att handha föräldrarollen. 17 % av föräldrarna tar upp oro för egen hälsa och förmåga att orka i vardagen. En dryg tredjedel, 34 %, av temana är inriktade på barnet och dess utveckling.

Huuskonen (2010, 76) preciserar de virtuella diskussionsforumens utvecklings-

utmaningar som förbättring av innehållsmässig kvalitet, tryggheten av personlig integritet och skapande av tillit samt tillgänglighet för grupper med funktionshinder.

Walther och Boyd (2002) såg Internet som ett nätverk med stora möjligheter att fungera som förmedlare av socialt stöd i form av informationsstöd, emotionellt stöd, värderingsstöd och stöd för social gemenskap. I jämförelse med Face-to-face stöd sågs även att de virtuella stödgrupperna främst hade likheter med självhjälpgrupper eller grupper för ömsesidigt stöd.

Granholt (2010, 176-177) konstaterar, i sin undersökning om ensamhet och socialt stöd via ett virtuellt forum, att de virtuella stödmöjligheterna är speciellt lämpliga vid krissituationer. En resursförstärkande interaktion uppstår då det finns möjlighet att berätta om sin situation öppet men anonymt. Eagleshams (1996) undersökning av deltagare i virtuella självhjälpgrupper har förlorat sin aktualitet gällande till exempel användarnas profil. Det narrativa angreppssättet i undersökningen är dock tillämpligt på dagens virtuella diskussionsforum. Eaglesham (1996, 100-102) finner samma terapeutiska element i virtuella självhjälpgrupper som i IRL-grupper. Hopp och känslan av att inte vara ensam förmedlades genom delade erfarenheter. Information och validering var en del av berättandet och reaktionerna på det. Grupprocesser och socialiseringstekniker utvecklades också genom interaktion på nätet. Altruism och emotionella faktorer förverkligades som stöd och emotionella uttryck. Det som var specifikt i den virtuella miljön var anonymitet, advokering, tillgänglighet och professionell involvering i gruppen. Terapeutisk nytta i form av imiterat beteende existerade inte, men genom att ta del av andras berättelser kunde idéer överföras till den egna vardagen. Likaså sågs internets möjligheter att tillgodose en publik som en viktig förutsättning för narrativ terapi.

4. Metod

”Ingen kommer idémässigt tomhänt till en forskningsprocess”.

Mats Alvesson & Kaj Sköldbberg

Liksom varje forskare, som tar itu med ett projekt, har jag otaliga gånger under processens gång återkommit till det ovanstående citatet. Med utgångspunkt i en mera induktiv än deduktiv forskningsstrategi och en dragning till det tvärvetenskapliga har de vetenskapsfilosofiska och metodologiska övervägandena följt åt själva forskningsprocessen. Många gånger har den här typens resonemang och reflektioner varit betydligt mera tidskrävande än insamling och bearbetning av information. Alvesson & Sköldbberg (1994, 48-49) skriver att en syntes alltid är ett perspektiv och att ett perspektiv alltid är en syntes. Synteserna är inte eviga. Avvikelser gör att nya synteser bildas. Olika perspektiv existerar samtidigt och konkurrerar och stimulerar i en dynamisk och pluralistisk vetenskaplig värld.

I det här kapitlet behandlas forskningens och forskningsprocessens centrala dimensioner. Kapitlet är uppbyggt så att allmänna dimensioner behandlas först och sedan beskrivs forskningsprocessens skeden. Kapitlet avslutas med en omfattande etisk diskussion, vilket motiveras av att de etiska frågeställningarna varit många och ständigt närvarande i forskningens olika skeden.

4.1 METODOLOGISKA UTGÅNGSPUNKTER

Hirsjärvi m.fl. (2004, 14-15) ser forskningsprocessen som ett tillstånd mellan två ytterligheter där man slaviskt följer en modell eller en flexibel process där det inte existerar någon modell. Krav på tillförlitlighet kräver ändå alltid någon slags systematisering i forskningsprocessen. Min forskningsprocess har växlat mellan dessa två ytterligheter. Dels har jag sökt strukturer genom tankekartor, flödesscheman, begreppsanalyser och tidsplanering. I dessa skeden av forskningsprocessen har jag systematiskt läst, dokumenterat och analyserat både litteratur och forskningsdata. Jag har också

periodvis lagt alla system åt sidan och istället koncentrerat mig på forskningsmaterialet mera ostrukturerat och osystematisk. Dessa perioder har många gånger gett upphov till kreativa lösningar. Jag har tagit vara på den flow som uppkommit då jag insett att materialet har ett innehåll och ett budskap. Inspiration och klarhet i tanken har också en motkraft i forskningsmetodiska val, som inte visat sig vara fullkomliga: de flesta metodologiska angreppssätt har inneburit val som medfört begränsningar och strategin har då varit att välja det minst begränsande alternativet. Ett mera fruktsamt alternativ har varit att tillämpa metodologisk triangulering. Motiveringen till förfaringssättet baserar sig på Merriams (1994, 85) resonemang att den ena metodens starka sidor är den andras svagas. Triangulering innebar en möjlighet att flera metoders fördelar kunde tillvaratas.

Eliasson-Lappalainen (2005, 325-326) anser att styrkan i det sociala arbetet både som yrkespraktik och som forskning är att det finns möjlighet att inrymma flera perspektiv. Den studerade verkligheten är mångfacetterad och innehåller såväl samhälleliga och strukturella förhållanden som förändringar, social interaktion och mellanmänniskt samspel samt ytterligare ett individperspektiv med subjektiva upplevelser, beteenden och reaktioner. Merriam (1994, 34) använder begreppet pragmatisk legitimering för att beskriva om en undersökning är användbar, anpassningsbar och utvecklingsbar.

I forskningsprocessen har jag om och om igen stött på fenomen som aktualiserar en diskussion om kvantitativ eller kvalitativ forskningsansats. Hirsjärvi m.fl. (2004, 126) samt Tuomi och Sarajärvi (2009, 65) betonar att en strikt uppdelning i kvantitativ och kvalitativ forskning sällan är fruktbar för själva undersökningen. Skillnader i traditionerna har främst definierats som pragmatiska, forskningspraxis eller epistemologiska (Hirsjärvi m.fl. 2004, 127). Merriam (1994, 41) skriver att det kvalitativa angreppssättet ser verkligheten som en följd av varseblivning och samspel med andra människor. Det finns ingen objektiv verklighet. Verkligheten studeras i sin naturliga miljö och har ett naturalistiskt drag. Det kvalitativa inslaget i min forskning har således en stark förankring. Också en kvantitativ dimension har starkt påverkat min forskningsprocess. Merriam (1994, 83) skriver att information som förmedlas via ord är kvalitativ medan information som presenteras som siffror är kvantitativ. Kvalitativ information kan kvantifieras och exempelvis visa på omfattning istället

för arten, det vill säga hur många, hur mycket och vilken fördelning. I viss mån är all information kvalitativ och före den kvantifieras bör den identifieras. I en kvalitativ fallstudie kan kvantitativa survey-undersökningar användas för att få en ökad förståelse för exempelvis observationer (Merriam 1994, 84; Alvesson & Sköldberg 1994, 11). Datamängden i min forskning var stor och en kvantifiering behövdes för att förstå fenomenets omfattning. Ett stort material ger möjligheter att se samband och ger underlag för generalisering. Samtidigt bidrar materialet också till att olikheter och avvikelser uppmärksammas.

Ett induktivt angreppssätt används i analys av data, vilket innebär att i forskningen förväntas framkomma oväntade fenomen. De centrala resultaten är databaserade. Den kvalitativa datainsamlingen poängterar de undersökta synvinkeln. Målgruppen är utvald, inte slumpmässig. Forskningsplanen förändrades under forskningens gång på grund av följsamhet gentemot data. Händelser ses som unika och tolkas enligt detta, men har också betraktas kvantitativ för att upptäcka det generella.

Alvesson & Sköldberg (1994, 41-42) skriver att induktiv metod innebär ett riskfyllt språng från en samling enskildheter till en allmän sanning. Deduktiv metod innebär däremot ofta i sin tur en förenkling som får drag av intetsägande. Den abduktiva strategin innebär att ett enskilt fall tolkas med ett hypotetiskt övergripande mönster som kan förklara fallet. Abduktion utgår alltså från empiriska fakta men avvisar inte teoretiska föreställningar. Tidigare forskningsresultat används ofta som källa för inspiration vid analysen. Teori och empiri existerar jämsides vid forskningsprocessen och omtolkas successivt i förhållande till varandra.

Den strikt induktiva metoden utgår ifrån att teoribildningen endast sker på basen av de observationer som gjorts. Tuomi och Sarajärvi (2009, 99) beskriver den abduktiva forskningsansatsen som teoristyrd till skillnad från deduktiv, teoribaserad metod och induktiv databaserad metod. Raunio (2009, 166-168) tar upp fenomenet att redan observation i sig föregås av något slags teoribildning, eftersom man på förhand bör bilda sig en uppfattning om vilka företeelser är relevanta och skall observeras. Observationerna har stor betydelse för att utveckla det sociala arbetet, eftersom metoder eller interventioner utgör dess kärna.

Alvesson & Sköldberg (1994, 10) betonar den kvalitativa forskningens särdrag

att fokusera på en öppen, mångtydig empiri och möjligheten att se fenomen utgående från studieobjektets perspektiv. Niemelä (2009, 209, 214) anser att den teoretiska förståelsen för socialt arbete ökar speciellt genom forskning där människan ses som en handlande varelse. Individen handlar inom tre nivåer; att vara (individnivå med grunder för daglig tillvaro), att göra (kollektiv nivå med arbete, hobbyn och organisationsverksamhet) och att äga (samhällsdefinierad nivå). Enligt Niemelä (2009, 224, 226-227, 230) gäller det för det sociala arbetets del att studera sådant mänskligt handlande som ökar välfärden. Ett avlägset mål – en vision för socialt arbete skulle då vara mänsklig tillväxt och utveckling av personligheten genom goda människoförhållanden. Begreppet inklusion är av betydelse. Människan har behov av att förverkliga sig själv samt att vara betydelsefull i relation till ett samfund eller en gemenskap. Tillit är en viktig faktor för den tredje dimensionen. Tillit innebär kvalitativa relationer som kan vara en resurs i svåra livssituationer.

Utgångspunkten i internetforskning kan enligt Sveningsson m.fl. (2003,101) vara att människor som tillbringar tid tillsammans skapar gemensamma sätt att uppfatta omvärlden och organisera den. De gemensamma föreställningarna kan då gälla mönster för socialt samspel i diskussionsforumet eller också sätt att se på världen ytterom forumet.

Begrepp från samtalsanalys samt diskursanalys är relevanta i internetforskningen. Sveningsson m.fl. (2003, 120-123) beskriver diskursanalys och samtalsanalys i internetsammanhang. Min forskning är inte diskursanalytisk men jag har ändå anammat vissa strategier utgående från ovanstående resonemang. Ett strukturalistiskt perspektiv med fokus på relationer, system och sammanhang, är en del av analysen. Ett annat perspektiv är det socialkonstruktivistiska där man utgår ifrån att sanning skapas genom kategorisering och ordnande av intryck och erfarenheter. Språket har då en konstituerande eller skapande funktion. Den pragmatiska samtalsanalysen är intressant med infallsvinklar på hur människor interagerar med varandra genom språket. Hur samtalet organiseras är av stor vikt i virtuella diskussionsforum. Turtagning på nätet skiljer sig från andra miljöer i och med att turtagningar kan överlappa varandra eller alternativt sträcka sig över en lång tidsperiod. Halvfärdiga meddelanden är inte tillgängliga och således kan man inte avbryta varandra. Därför är det inte relevant att studera hur turtagningen sker i kommunikationen.

Internetspecifika fenomen är exempelvis att ta upp plats genom att skicka iväg många meddelanden efter varandra eller att delta i så gott som all kommunikation oberoende av ämne. Diskussionsdeltagarna kan finnas i många sammanhang samtidigt. Man kan fritt surfa mellan olika forum, sidor m.m. och delta i ett obegränsat antal diskussioner. Dessutom finns det ett fysiskt sammanhang – den verklighet där samtalsdeltagaren befinner sig. Det är därför motiverat att inte uttala sig för mycket om diskussionsdeltagarnas övriga villkor – dessa har forskaren absolut ingen kunskap om. Man kan anta att en person som skriver ett inlägg kl. 12.30 en vardag till "Småbarn" är en hemmamamma med ett barn som sover dagssömn, men det kan lika gärna vara en kontorsarbetande mamma på lunchpaus som passar på att delta i en virtuell diskussion under arbetsdagen.

Den socialpedagogiska människosynen har handlande i fokus och ser människan som subjekt. Socialpedagogiken tar ställning för engagemang och ansvar över medmänniskor och samhället. Individen ses inte som en isolerad person utan alltid i en social kontext tillsammans med andra. Socialpedagogiken är verksamhetsinriktad och vill stimulera till aktivitet, vilket i socialt arbete uttrycks som hjälp till självhjälp. Genom att ge möjlighet till upplevelser vill man inom socialpedagogiken entusiasmera och uppmuntra individer till att ta kontroll över sitt eget liv. Äkta, personliga och nära mellanmänskliga relationer är i centrum för socialpedagogisk verksamhet. Den här forskningen utgår ifrån en människosyn i enlighet med de socialpedagogiska principerna. Såväl forskningens intresseområde och metodologiska val är influerade av dessa.

4.2 FALLSTUDIE SOM METOD

4.2.1 FALLSTUDIEN

Juhila (2004, 177) beskriver forskning om interaktion i socialt arbete som analys av mikrovärldar. Begreppet innebär att delar i verkligheten analyseras, i det här fallet interaktionen mellan föräldrar.

Den här forskningen är enligt Merriams (1994, 25-27, 29) sammanfattande definition av en kvalitativ fallstudie det vill säga en intensiv, helhetsinriktad beskrivning och analys av en enda enhet eller företeelse. Fallstudien är till sin natur

partikularistisk och utgår från situationsbundna lösningar. Den är också deskriptiv och aspirerar på att ta fram dimensioner som inte är självklara vid en ytlig observation. Forskningen syftar till att belysa en företeelse mångsidigt och ingående och samtidigt tolka och reflektera, vilket också ger den ett heuristiskt drag. Jag vill fundera över fenomenets tillämpning i det sociala arbetet och använder induktiva resonemang vid hantering av data. Företeelsen är virtuella diskussionsforum och enheten som är vald är ett specifikt diskussionsforum för föräldrar.

Förutom Merriam (1994) har Yin (2009) varit ett utmärkt hjälpmedel för att både konstruera och rekonstruera forskningsprocessen. Yin (2009, 161-165) beskriver krav på en bra fallstudie utgående från fyra kriterier. För det första är det viktigt att fallstudien är signifikant, att det finns ett verkligt behov för forskningen. Det andra kriteriet är att fallstudien bör vara komplett gällande bland annat förankring i kontext och datainsamling. För det tredje bör en väl utförd fallstudie beakta alternativa perspektiv. Ett fjärde krav är neutral presentation av resultat. Både sådant som stöder och utmanar de egna utgångspunkterna bör presenteras. Slutligen förutsätter fallstudien engagemang och en vilja att kommunicera gällande fallet. De här principerna har varit till stor hjälp i synnerhet då vissa arbetsskeden varit enformiga. Noggrannhet och ansvar för att kontrollera och dubbelkontrollera har varit egna rättesnören. Samtidigt kunde jag med stöd av Yin ge mig hän åt forskningsuppgiften och bli medryckt av materialet och dess betydelse.

4.2.2 DATA OCH DATAINSAMLING

I det virtuella diskussionsforumet där data utgörs av skriven text finns vissa likheter med dokument. Merriam (1994, 117-119) och Hirsjärvi m.fl. (2004, 206) skriver att dokument och skriftliga källor vanligtvis inte är producerade för forskningsändamål. Dokument samlas in via andra kanaler än intervjuer och observationer. Det här innebär att forskarens egna föreställningar inte har påverkat källans tillkomst och innehåll, vilket också gäller för det material jag samlat in.

Forskningens data är allmänt tillgängligt material, som ännu i skrivande stund finns publicerat på internet. I det undersökta virtuella diskussionsforumet finns lagrat material från dess begynnelse. Fördelen med den skrivna texten är att den har

karaktären av stabila källor, som man kan återvända till gång på gång. Informationen är och förblir likadan. I min forskning är data tillgänglig men inte absolut stabil eftersom texter har kunnat flyttas, raderas eller redigerats i efterhand.

En kvalitativ fallstudie inleds genom att definiera ett problem och därefter avgränsa fallet. Vid följande steg skall det göras ett urval inom fallet. I min forskning har jag gjort tre urval enligt Merriams (1994, 62-63) beskrivning för kriterieurval.

Datainsamlingens första urvalskriterium var tidsmässigt. Den tidsmässiga avgränsningen innebar att diskussionsstarter som skrivits under perioden 1 augusti – 31 oktober 2006 valdes. Jag hade också en förhandsuppfattning om att diskussionernas livslängd var begränsad och endast intresserade föräldrar en kort tid, men ville ändå försäkra mig om att hitta avvikelser. Jag samlade in diskussioner, det vill säga diskussionsstarter och svar, från tidpunkten för diskussionsstarten till och med 60 dygn från publiceringstidpunkten. Datainsamlingen påbörjades i januari 2007 då tidsgränsen för den sista dagens svarsperiod förlöpt. Materialet sparades i wordformat och även som pappersutskrifter. Alla diskussionsstarter från och med 1.8 2006 till insamlingstidpunkten måste gås igenom eftersom listningen i forumet skedde enligt tidpunkten för senaste svar. Överföringen från webben till wordfiler gjordes eftersom jag ville spara diskussionerna i sin ursprungliga form med både bilder och symboler. Själva processen var tidskrävande, långtråkig och många gånger en utmaning som krävde både koncentration, god fysik och tålamod. Materialmängden blev enorm och kan inte redovisas i utskrivna sidor. Det insamlade materialet i utskrivna version fyllde sju hela A4-kopieringspapperslådor. Forskningens data kan beskrivas som internetmiljöer sparade vid en viss tidpunkt. Forskningens data är till stor del textualiserad men innehåller också symboler, bilder och grafiska visualiseringar.

4.2.3 KVALITATIV INNEHÅLLSANALYS – URVAL OCH ANALYS AV DATA

Det virtuella diskussionsforumet som fenomen är relativt utforskat ur ett socialvetenskapligt perspektiv. På grund av detta ansåg jag det befogat att beakta diskussionsforumet ut både helhets- och delperspektiv. Det virtuella diskussionsforumet behandlas som ett fall som består av flera fall, som i sin tur indelas i fall. Den här strategin verkade mest ändamålsenlig eftersom det insamlade materialet var omfattande.

Datamaterialet analyserades med utgångspunkt i kvalitativ innehållsanalys där Tuomi och Sarajärvi (2009) fungerat som en metodhandbok. Enligt deras definition är innehållsanalys en metod att beskriva ett material verbalt (Tuomi & Sarajärvi 2009, 106).

Tekniker att göra materialet hanterligt är ofta att isolera vissa företeelser. Sveningsson m.fl. (2003, 133) ger exempel på tekniker där forskaren isolerar tvåparts-samtal, isolerar en individ och följer samtal till och från honom eller isolerar episoder där man samlas kring ett ämne eller ett tema. I den här forskningen fungerar den person som startar en diskussion (kallas i denna forskning diskussionsstartaren) som centralfigur i urval och analys.

Följande steg i processen var genomläsning. För att få en bild av hur diskussionsforumet i sin helhet var uppbyggt gjordes kvantifiering av data som en totalundersökning, det vill säga på hela materialet förutom två grupper i forumet. Dessa var grupperna Träffar och Köp & Sälj, vilka valdes bort eftersom de krävde registrering för att kunna skriva inlägg.

Diskussionsstarter sorterades i grupper enligt forumets indelning i tolv diskussionsgrupper. Därefter sorterade diskussionsstarterna i kronologisk ordning och kodades enligt diskussionsgruppstillhörighet och med en löpande ordning enligt startdatum. Därefter räknades antal svar (diskussionsstarten inte inbegripen) för varje diskussion inom intervallen på sextio dygn. Kodningen används i metod- och resultatredovisningen då det hänvisas till inlägg i diskussionsforumet.

Varje diskussionsstart sammanfattades innehållsmässigt med några korta meningar. Samtidigt gjordes anteckningar om såväl preliminär teoribildning som metodologiska synpunkter, vilket enligt Merriam (1994, 143) beskriver ett skede där det förs en dialog mellan forskaren och informationsmassan. Den här processen följde en induktiv strategi. Analysen fortsatte sedan genom att skapa kategorier. Här användes en komparativ kategoriseringsteknik, där den första diskussionen bildade en kategori och den följande sedan jämfördes för att se om den tillhörde samma eller bildade en ny kategori. Kategoriseringen skedde två gånger eftersom tekniken vid första genomgången gav upphov till för många ospecificerade diskussionsstarter. Före den andra kategoriseringsomgången behövdes en ny genomläsning, vilket sedan gav upphov till nya kategorier. Enligt Merriam (1994, 152) är kategorier inte bara systema-

tisering utan också tolkning av informationen. Den tredje analysnivån innebär att man drar slutsatser och utvecklar en teori. Verkligheten teoretiseras, vilket är en kognitiv process som förutsatte både kreativitet och mod att testa olika tankemönster.

Då alla diskussionsstarter var kategoriserade bildades enhetliga ämneskategorier. Jag gjorde kartor över olika tänkbara ämnen och testade dem på materialet. Efter några testningar kom jag till slutsatsen att skapa aderton ämneskategorier, som kunde beskriva materialet. Ämneskategorierna sammanfördes sedan i grupper. Den första gruppen innehöll barncentrerade diskussionsstarter, den andra föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarter och den tredje diskussionsstarter som främjar gemenskap i forumet.

Inför följande nivå i innehållsanalysen, med både kvantitativa och kvalitativa inslag, gjordes ett subjektivt urval baserat på ämneskategorierna. Det subjektiva inslaget utgjordes av en bedömning av vad som är mest intressant i det sociala arbetet inriktat på resursförstärkande föräldrastöd.

Ur gruppen barncentrerade diskussionsämnen valdes diskussionsämnet Utveckling, beteende, lek och sysselsättning med 71 diskussionsstarter. Ur de föräldra- och familjecentrerade diskussionsämnena valdes diskussionsämnet Hälsa, ork, motion och kroppsvård med 216 diskussionsstarter. Efter tillämpning av de här urvalskriterierna var materialet fortfarande för stort. På grund av detta användes ytterligare ett urvalskriterium baserat på i vilken diskussionsgrupp diskussionerna startats. Av de barncentrerade diskussionsämnena inriktade på utveckling, beteende, lek och sysselsättning valdes diskussionsstarter ur gruppen Småbarn eftersom 30 av diskussionsstarterna återfanns i denna grupp.

För föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarter gjordes ett innehållsmässigt urvalskriterium. Alla teman relaterade till fysisk hälsa valdes bort. Kvar var då sjutton diskussionsstarter inriktade på psykisk hälsa och framför allt frågor om att orka som förälder. Dessa diskussionsstarter fanns i grupperna Ordet är fritt, Småbarn, och Lite äldre småbarn.

Då diskussionsstarterna analyserades närmare fanns det motiv för att tillämpa ytterligare ett urvalskriterium. Några av berättelserna var så kallade optimistiska berättelser där diskussionsstartarna skrev om vardagssituationer ur ett positivt

perspektiv. I de här diskussionsstarterna var innebörden främst att förmedla den egna upplevelsen av tillfredsställelse och förnöjsamhet. Inget behov av socialt stöd uttalades och diskussionsstarterna föll därför utanför denna undersöknings intressefokus.

Slutligen valdes sammanlagt 40 diskussionsstarter fördelade enligt diskussionsstarternas kategori, diskussionsämne, innehåll och grupptillhörighet. Urvalet finns sammanfattat i nedanstående tabell.

Tabell 1. Urval för den andra analysen.

Föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarter	752
Kategori Hälsa, ork, motion och kroppsvård	216
Kategori Hälsa, ork, motion och kroppsvård (ej fysisk hälsa eller positiva berättelser)	14
Barncentrerade diskussionsstarter	391
Kategori Utveckling, beteende, lek och sysselsättning	71
Diskussionsgrupp Småbarn	30
Diskussionsgrupp Småbarn (ej positiva berättelser)	26

I det slutliga urvalet för analysens andra del ingick således diskussionsstarter som antingen var föräldra- och familjecentrerade eller barncentrerade. Urvalet av de föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarterna var alla innehållsmässigt inriktade på föräldrarnas förmåga att orka med sitt föräldraskap. Urvalet av de barnrelaterade diskussionsstarterna uttryckte oro över barnets beteende och utveckling samt för egna resurser att bemöta barnet.

Det tredje skedet i analysen syftade till en djupare förståelse för diskussioner i det virtuella diskussionsforumet och var därför övervägande en kvalitativ innehållsanalys med narrativ inriktning. I den tredje analysdelen utgjorde två diskussionsstarter fall i fallet.

Ur de barncentrerade diskussionsämnena valdes en diskussion från diskussionsgruppen Småbarn. Ur de föräldra- och familjecentrerade diskussionsämnena valdes en diskussion från diskussionsgruppen Ordet är fritt. Båda dessa valdes med

motiveringen att det var representativa diskussioner för fallet. Ingen diskussion från kategorin ämnen som främjar gemenskap i forumet valdes. Dessa diskussioner var intressanta främst ur ett interaktionistiskt perspektiv, men var inte direkt förankrade i forskningsuppdraget.

De två utvalda diskussionerna (OF5 64 och SB24 178) analyserades ur två aspekter.

Den första var diskussionernas struktur ur ett tidsperspektiv och deltagarperspektiv medan den andra aspekten var diskussionernas innehåll ur ett narrativt perspektiv med fokusering på att begära, att ge och att få socialt stöd.

Kujala (2007, 25-26) betonar att en berättelse inte är lika med verkligheten. Berättelsen i sig är redan en tolkning av verkligheten vilket ger den en hermeneutisk prägel. Man utgår ifrån att människan tolkar sin verklighet om och om igen. Forskningen skall således inte sträva efter att beskriva verkligheten utan att förmedla hur verkligheten upplevs och uppfattas. Det finns en poäng (finska *juoni*, engelska *plot*) i alla berättelser. Händelsen är vanligen fokuserad på en förändring och beskriver utgångsläget, förändringen och slutläget. Texter kan ha olika grad av narrativitet, det är inte fråga om ett antingen eller läge. Genomläsningen av diskussionerna ur ett narrativt perspektiv innebar en dialog mellan bakgrundsteorier, texten i diskussionsforumet och de egna tolkningarna och reflektionerna.

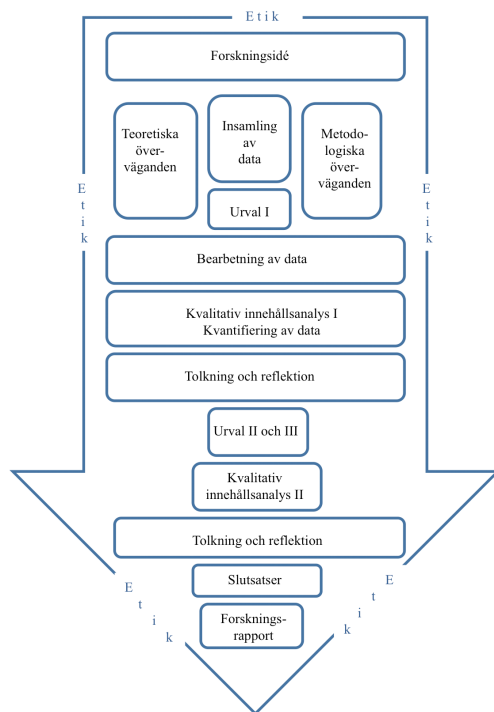
4.2.4 FORSKNINGSPROCESSEN

Processen från forskningsidé till forskningsrapport har omfattat många skeden med olika tyngdpunkt och karaktär. Som exempel på ett skede med helhetsperspektiv kan nämnas forskningens inledningsskede då teoretiska och metodologiska överväganden gjordes samtidigt som datainsamling och det första urvalet. Andra perioder har präglats av strikt fokusering på en forskningsuppgift. Ett exempel på en sådan period var arbetet med den första kvalitativa innehållsanalysen samt kvantifieringen av data.

Processens framskridande och huvuddrag är beskrivna i Figur 2.

Den etiska diskussionen har ramat in forskningsprocessen och har utgjort det inslag som ständigt varit närvarande. De etiska frågeställningarna är utmaningar i all

internetforskning och behandlas därför mera ingående i följande kapitel.

Figur 2. Forskningsprocessen.

4.3 FORSKNINGSETISKA UTMANINGAR

Internet som forskningsområde innebär att det forskningsetiska resonemanget får en ny dimension. Den virtuella världen ger möjlighet till information och virtuella möten som kvantitativt överträffar den reella världens utbud. Forskningstraditionen i relation till internet trampar fortfarande i barnskorna och många gånger är det svårt att hitta parallella problemsituationer för den egna forskningen. Enligt Sveningsson (2008, 72, 86) behövs den etiska diskussionen gällande internetforskningen föras kontinuerligt. Den teknologiska utvecklingen sker så snabbt att direktiv och regler tenderar att

föråldras då man inte kan förutse de situationer som teknologin möjliggör. Varje forskningssituation kräver en etisk problematisering. Här behandlas de forskningsetiska frågeställningar som jag stött på. Jag relaterar dem till hur bland andra internetforskare har uppmärksammat och löst motsvarande situationer.

Hirsjärvi m.fl. (2004, 26) utgår från att etiska aspekter påverkar forskningsprocessens alla skeden från val av forskningsämne till slutrapportering. Mitt val av forskningsämne föregicks inte av någon etisk konfliktsituation. I själva verket kan mitt val av ämne relateras till Rauhala och Virokannas (2011, 246-247) resonemang om kunskapens värde som forskningsetisk utgångspunkt. Virtuella diskussionsforum var ett utforskat område ur socialvetenskapligt perspektiv och valet av ämne upplevdes mest som en skyldighet och plikt.

AOIR:s (The Association of Internet Researchers) rekommendationer för internetforskning har varit till stor hjälp i min undersökning. Dokumentet utgår ifrån etisk pluralism och en multikulturell medvetenhet, vilket innebär att rekommendationerna inte har karaktären av att ge svar på etiska frågeställningar utan att visa på vilka etiska frågeställningar som bör beaktas i internet forskningen. (Ess & The Association of Internet Researchers 2002). Specifika direktiv för forskning av gemenskaper på internet har formulerats av Eysenbach och Till (2001, 1105) samt Flicker, Haans och Skinner (2004, 132.) En sammanställning från dessa tre dokument presenteras i Bilaga II.

Hård af Segerstad (2002, 79) har i sin doktorsavhandling om skriftspråkets användning, anpassning och utveckling i datormedierad kommunikation utgått från följande etiska frågeställningar gällande datainsamling av personlig karaktär: krav på insamlingsändamål, dokumentation, tillgänglighet, säkerhet och rapportering. Också i det här resonemanget betonas vikten av att reflektera över de etiska aspekterna istället för att följa strikta direktiv.

Nyttjandekravet i forskningen kan ofta tillämpas utan problem. Enligt Sveningsson m.fl. (2003, 184) innebär det att den information som samlats in endast får användas i forskningssammanhang. Sveningsson m.fl. (2003, 184) betonar att den etiska övervägningen också bör ta hänsyn till de regler som gäller inom den egna forskningsdisciplinen. Sveningsson m.fl. (2003, 185) anser vidare att det är viktigt att forskningsfrågan är av sådan natur att den inte inkräktar på människors personliga

områden. Vidare är det viktigt att komma ihåg att internetmiljöer inte är heterogena utan alla har inbyggt olika grad av etiska element. Min forskningsfråga är på en sådan abstraktionsnivå att den inte utpekar individer och försöker således inte tolka dem personligt. Jag är mera intresserad av ett fenomen, det vill säga möjlighet till resursförstärkning i självvald problematik. Enligt Sveningsson m.fl. (2003, 186-188) är det således en fråga om privat eller offentlig information i relation till känslig/icke känslig information. Här är det viktigt att komma ihåg att tolkningarna gällande dessa poler kan variera. Någon kan uppleva ett diskussionsforum som offentligt medan en annan upplever det som privat.

För datainsamlingen i virtuella miljöer aktualiserar bland andra Reid (1996), Eysenbach och Till (2001) Hård af Segerstad (2002), Arpo (2004), Ollikainen (2004), Flicker, Haans och Skinner (2004), Södergård (2008), Sveningsson (2008), Heinonen (2008) och Löfberg (2008), frågan om vad som är privat och vad som är offentligt. Text på internet kan kopieras och ser likandan ut som då den skrevs. Det här innebär att datainsamlingen är en rätt så okomplicerad – men tidskrävande procedur. Enligt Sveningsson m.fl. (2003, 171) är källorna mera åtkomliga och inte forskarens privata material. Vem som helst kan gå in och kontrollera materialet, vilket sätter ett stort ansvar på etisk övervägning hos forskaren.

Sveningsson m.fl. (2003, 178-179) betonar att krav på informerat samtycke bör beaktas också inom internetforskning och hävdar att människor i princip alltid har rätt att veta att de ingår i en forskningssituation. Viktigt är att fundera på om moderatorn kan representera deltagarna eller om de alla bör tillfrågas. Samtyckeskravet ser Sveningsson m.fl. (2003, 179) som absolut och målar upp en bild då man under ett terapisaftal i hemlighet spelar in samtalet. Då Sveningsson (2008, 73) skriver om samma fenomen har hennes inställning förändrats i enlighet med AOIR:s direktiv. Informerat samtycke vid datainsamling kan vara acceptabelt ifall miljön är offentlig och materialet inte är sensitivt. Frågan blir då vad offentlighet och privat innebär. Ett krav på offentlighet är tillgänglighet. En offentlig virtuell miljö är öppen och tillgänglig för alla och kräver inte medlemskap och registrering (Sveningsson 2008, 75). Sveningsson (2008, 76-77, 80, 84-85) anser att ingen virtuell miljö och dess innehåll kan klassificeras som antingen offentlig eller privat utan att de oftast befinner sig någonstans emellan dessa poler. Många miljöer innehåller dessutom delar med

olika grad av offentlighet. En annan dimension som behöver problematiseras är om skaparen i alla situationer är medveten om offentligheten.

I Reids (1996) reflektioner över offentlighetsfrågan i internetforskning ansåg hon att vissa miljöer, som inte kräver registrering för deltagande kan anses vara mera offentliga än de som kräver registrering och inloggning. Däremot påverkar deltagarnas avsikter i interaktionen hur privata eller offentliga diskussionerna kan anses vara. Eysenbach och Till (2001, 1103-1104) talar om passiv analys då forskaren studerar diskussionsforum utan att registrera sig eller aktivt ta del i diskussionerna. Också i det här resonemanget påverkas också offentlighetsgraden av om deltagarna aktivt söker offentlighet – som exempelvis i tidningars insändarspalter – men också i relation till det uppfattade deltagarantalet. En grupp med få deltagare uppfattas som mera privat än en grupp där deltagarantalet är flera hundra. Eysenbach och Till (2001, 1104) uppmärksammar också stödgruppernas specifika karaktär. En grupp vars syfte är att ge och få ömsesidigt stöd upplever icke likasinnades deltagande som ett intrång i en gemenskap som bygger på exempelvis en gemensam hälsoproblematik. Flicker, Haans och Skinner (2004, 130) poängterar svårigheten med att definiera ett forum som antingen offentligt eller privat. De ser dessa två egenskaper som två ändpunkter på en linje där den virtuella miljön placeras. Viktigt blir då att identifiera etiska frågeställningar för respektive forskningsmiljö och försöka hitta en lösning på dessa. Viss relativism präglar även Arpos (2004, 65) tankesätt, men han poängterar hur viktigt det är att bevara individens integritet också i officiella sammanhang.

Min ställning i den här frågan är att ett absolut krav på informerat samtycke gör mången forskning omöjlig att genomföra. Historisk forskning är inte längre möjlig, inte heller analys av media eller litteratur. Absolut kravnivå för inte forskningen framåt. Deltagarnas förhållande till öppna miljöer varierar. I diskussionsforumet förekommer en medveten offentlighet. Ett exempel är en person som startar en diskussion och en annan person som svarar på frågan genom att be diskussionsstartaren söka svaret, genom att titta på en tidigare diskussion med samma tema.

Alla texter i forumet var offentliga i diskussionsforumet och därmed tillgängliga för var och en utan registrering. Jag valde att inte själv delta i forumen, vilket innebär att jag utgående från Lilja (2005, 43) och Merriam (1994, 106-107) omfattar ett fullständigt och dolt observatörsperspektiv det vill säga de som observeras var helt

omedvetna om min observatörsroll. Sveningsson m.fl. (2003, 105-106, 110- 111) betecknar en dolt enbart observerande position som en spionroll, en "lurker", och ifrågasätter ett sådant perspektiv. En dold observatör kan också skapa ett användarnamn, men förhålla sig passivt till aktivitet. Jag valde att helt och hållet stanna ytterom forumet.

Gällande observationer är det motiverat att reflektera över offentligt beteende och privat beteende. I min undersökning är beteendet offentligt i den meningen att varje individ på jordklotet kan ta till sig informationen via en dator med nätuppkoppling. Däremot är karaktären av informationen ofta sådan att den omfattar de mera privata sfärerna av mänskligt beteende. I mitt fall är det forumdeltagarna som har gjort ett avgörande om att skriva i forumet men inte att delta i min forskning. Mitt ansvar är därför att visa hänsyn och inte utelämna någons tankar eller tolka dem på ett kränkande sätt. Jag har valt att inte informera deltagarna om min närvaro eftersom jag tror det kunde påverka deras beteende. Mitt perspektiv att undersöka en tidsperiod i efterskott har gjort att jag inte heller kunnat ingripa i situationer där jag konkret kunnat hjälpa i någon fråga.

Södergård (2007, 77-78) resonerar kring observatörsrollens etiska aspekter i sin avhandling om ungdomars cyberkultur. Hon testade i sin undersökning både på öppen närvaro och att wallraffa, det vill säga fungera under en falsk identitet. Hennes erfarenhet var att forskningens genomförande påverkades av ett öppet deltagande eftersom det väckte oro och påverkade interaktionen mellan ungdomarna. Södergård valde att bygga upp en neutral identitet i stället för att skapa en falsk identitet. Också Hård af Segerstad (2002, 81), Löfberg (2008, 78) och Heinonen (2008, 36) ser att materialet påverkas av en öppen forskarroll. Att inte informera om forskningen är enligt detta tankesätt enda möjligheten att få ett tillförlitligt material. Heinonen (2008, 36) redovisar för ett intressant etiskt dilemma då hon uppträdde i två olika roller i relation till sina informanter. En person hon tidigare intervjuat mötte hon virtuellt med en annan identitet och upplevde att närvaron innebar en identitetskränkning.

Sveningsson (2001, 9-10) konstaterar att hon i sin undersökning av chat-forum haft möjligheter att uppfylla standarden för HSFR gällande skydd av individen. Hon anser dock att hon inte tillfört individerna någon skada och inte heller behandlat någon förnedrande eller osakligt. Också tiden mellan undersökningen och publiceringen av

studien, som utgjorde fyra år, innebar att det var svårt att identifiera användarnamn. Att de etiska frågeställningarna var både svåra och komplicerade visar också det faktum att hon inte slutgiltigt för sig själv har kunnat avgöra om hennes tillvägagångssätt var etiskt riktigt. Södergård (2007, 90), Hård av Segerstad (2002, 80), Arpo (2004, 65-66) och Löfberg (2008, 72-73) diskuterar i sina avhandlingar också förpliktelsen att skydda de digitala identiteterna på samma sätt som verkliga identiteter. Viss forskning kan ändå kräva att en identitet beskrivs, eftersom många användarnamn är valda så att de förmedlar information. I Sarkadis (2003, 32) enkätundersökning för deltagare i webbplatsen Föräldrånätet tillfrågades informanterna om sin åsikt gällande rätten att få kännedom om användning av personliga webbaserade uttalanden i forskningssammanhang. Så många som 63 % ansåg att det är fel att använda uttalanden utan personernas kännedom, vilket tolkas som en intuitiv moralisk uppfattning om behov av samtycke vid användning av personliga uttalanden även i fritt tillgängliga virtuella miljöer.

Reid (1996) poängterar att det är forskarens skyldighet och förpliktelse att kartera och reflektera över vilka risker internetforskningen kan ha. Intressant är även att hon utvidgar resonemanget från att gälla skribenter i diskussionsforumen till lurkers. Dessa kan vara aktiva läsare och starkt anknyta till diskussionsforumet, och därmed också påverkas av forskningsprocessen. Informerat samtycke är en omöjlighet om man definierar forskningsdeltagare ur ett så vitt perspektiv. Många gånger blir det då diskussionsforumets upprätthållare eller administratör som får tala för alla användare. Eysenbach och Till (2001, 1104) anser att då forskare inte utgår från informerat samtycke, måste man speciellt beakta effekter av forskningsverksamhet både för de deltagande individerna och för forumet som helhet. Strategier vid datainsamling och rapportering bör beakta faktorer som hänför sig till bland annat utsatthet och känsliga teman. Ett förhållningssätt är att aldrig citera någon utan personens tillåtelse. Dagens sökmotorer (google.com) har möjlighet att hitta ursprunget till också små delar av citat. Citat refereras till ursprungskällan eftersom vetenskaplig rapportering förutsätter intellektuell egendom med respekt för upphovsmannen.

Anonymitet är enligt Merriam (1994, 193) många gånger omöjlig i en fallstudie eftersom den gäller en specifik företeelse. Jag väljer därför att öppet redovisa för vilket forum jag undersöker. Valfri anonymitet finns inbyggd i diskussionsforumet. Trots

detta är den ofta bristfällig i ett litet finlandssvenskt sammanhang. Under de månader jag undersökte forumet stötte jag på flera personer som jag kunde identifiera. Den här aspekten var således komplicerad till sin natur. Sveningsson (2008, 84-85) betonar att skyddet av individen innebär att han inte får utsättas för skada, nedvärdering eller förolämpning. Enligt Sveningsson m.fl. (2003, 183-184) inbegriper många internetmiljöer en självvald anonymitet. Man kan välja en profil/användarnamn/nick men kan också fungera helt öppet. I diskussionsforumet skapar man ofta en identitet där man vill bli igenkänd vilket kan betecknas vara ett slags pseudoanonymitet.

Ollikainen (2004, 31) valde att i sin rapportering av virtuella diskussionsforum använda sig av existerande signaturer och deras texter. Han motiverar sitt val med tre argument. Äras den som äras bör, är det första argumentet och då utgår Ollikainen från att signaturerna redan skrivit för offentligheten och han vill göra deras röst hörd. Det andra argumentet betonar signaturernas status, som utfunderade och övervägda. Den tredje aspekten inriktas på tillgängligheten av texterna och forskarens ansvar för sina tolkningar. Om någon vill tolka texterna på ett annat sätt så finns det alltså möjlighet till det. Granholm (2010, 161-162) tolkar användningen av citat på totalt motsatt sätt då hon undersöker ett forum där registrering och inloggning är en förutsättning för deltagande. Enligt hennes uppfattning kan man under dylika omständigheter inte citera utan skribenten medgivande.

Sensitivitet är en intressant fråga. Sveningsson (2008, 81-83) tar upp fenomenet om hur medieunderhållningen i dag inriktas på människors privata sfärer. Hon påstår att det finns starka belägg för att deltagande i virtuella miljöer ses som en möjlighet till offentlig exponering. Gränserna för integritet håller på att förskjutas. Samtidigt finns en motsatt trend hos ungdomar; man gör ingenting som kan tolkas "pinsamt" i offentliga miljöer eftersom det alltid finns risk för att någon mobilfilm innehåller och publicerar det på nätet.

En speciell sensitivitet gentemot virtuella identiteter bör iaktas då det är fråga om utsatta grupper. Då människor i svåra livssituationer får stöd via nätet har det ett intresse för socialt inriktad forskning. Eftersom mitt syfte med undersökningen dels är att diskutera möjligheterna att använda virtuella diskussionsforum som ett komplement i socialt arbete med familjer anser jag att det är viktigt att relatera till det yrkesetiska tillvägagångssättet i förhållande till klienten. Forskning ur ett observa-

törspektiv innebär en form av maktutövning där makten realiseras genom olika sätt att hantera forskningsprocessen. Relaterat till yrkesetiska normer bör forskaren bevaka forskningsobjektens intressen och försvara deras rättigheter. Sanningsenlig och ärlig rapportering är en rättighet för diskussionsforumets deltagare och en skyldighet för mig. Sakligt och värdigt bemötande förutsätts i klientförhållandet, vilket också har varit en av riktlinjerna i mitt sätt att rapportera forskningen.

Som sista aspekt i den etiska diskussionen ser jag det som motiverat att diskutera källkritik och språkanvändning. I forskning om internet används naturligtvis internet som både redskap och källa till information. Många av internetkulturens fenomen lever sitt eget liv och det uppkommer parallella företeelser till den vetenskapliga världen.

I litteratursökningsskedet gjorde jag det valet att jag parallellt har använt vetenskapliga databaser (EBSCO) jämsides med Internets populära sökmotorer (Google). Många gånger har jag funnit mera information ytterom accepterade forskarsammanhang. Internet ger möjlighet till en stor publik, vilket forskare med ambitioner att sprida sina resultat uppmärksammat. För att belysa nätets stora betydelse som informationsbank har jag i källförteckningen alltid bifogat existerande länkar till internet.

Jag har också valt att använda exempelvis Wikipedia som källa för fenomen som relaterar till kommunikationsmönster och språkanvändning på internet. Detta val gjorde jag delvis för att respektera den kontext jag forskade i, men också för att få den absolut senaste uppfattningen om hur den breda allmänheten ser på fenomen. Språkbruket i den egna texten har delvis influerats av internetmiljön. Som avslutning presenteras i tabellform forskningsprocessens viktigaste etiska utmaningar och hur ett etiskt övervägt handlande tillämpats.

Tabell 2. Etiska utmaningar under forskningsprocessen.

Del i forskningsprocessen	Etiska frågeställningar	Etiska dimensioner	Etiskt övervägt handlande
Problemformulering	Kan min frågeställning bidra till att utveckla det sociala arbetet och därmed också människors välbefinnande?	Ett generellt fenomen Ett framtidsfenomen Ett utforskat fenomen	Frågeställningen är berättigad eftersom den är viktig ur medborgarperspektiv och relativt utforskad.
Litteratur och källor	Hur redovisas källor?	Respekt för kontexten	Alla internetadresser angavs.
Data-insamling	I vilken roll kan jag samla in data från det virtuella diskussionsforumet?	Offentligt material Tillgängligt material	Data samlades in och dokumenteras både elektroniskt och i pappersform.
	Bör jag informera om mitt forskningsprojekt?	Observatörsperspektiv	Moderator informerades om forskningsprojektet och har gett sitt samtycke. Övriga deltagare informeras inte.
	Hurdant material kan jag samla in från diskussionsforumet?	Tillgängligt material	Data som kräver registrering och inloggning användes inte.
	Vad gör jag om jag känner igen personer	Respekt för klientförhållande	Tystnadsplikt och skyddande av integritet tillämpades.
	Hur skall jag dokumentera data?	Sekretess	Data förvarades i säker miljö.
Data-bearbetning	Hur bearbetas data för att garantera anonymitet?	Kvantitativ eller kvalitativ strategi	Data bearbetades kvantitativt på en opersonlig nivå men också kvalitativt med beaktande av sensitivitet.
	Vilka diskussioner är intressanta för forskningen?	Nyttjandekrav	Diskussioner med teman intressanta ur socialt arbete bland barn och unga valdes.
Resultatredovisning	Hur skall jag relatera till virtuella identiteter?	Integritet	Virtuella identiteter kombinerades inte med citat.
	Hur skall jag beskriva virtuella identiteter?	Integritet	Identiteter beskrevs som typologier.

BYTE AV BERÄTTELSE – RESURSFÖRSTÄRKANDE SOCIALT STÖD

Del i forskningsprocessen	Etiska frågeställningar	Etiska dimensioner	Etiskt övervägt handlande
	Kan jag citera texter från diskussionsforumet?	Upphovsrätt Integritet	Sensitiv citering användes.
Effekter av forskningen	Förlorar deltagare tilltro till diskussionsforumet?	Förtroende Omsorg	Sensitiv rapportering tillämpades.
	Har min forskning nyttovärde?	Nyttokravet	Ansvarsfull, noggrann rapportering.
	Kan min forskning bidra till att utveckla yrkespraxis?	Nyttokravet	Mod att presentera resultat som inte passar in i accepterad yrkeskontext.

5. Det virtuella diskussionsforumet www.mammapappa.com

”Vi sitter kanske inte i samma båt – men havet är detsamma”.

Jörn Donner

Olika slags virtuella diskussionsforum har ur användarperspektiv mycket gemensamt. Samma mjukvara innebär ofta ett liknande utseende och struktur i diskussionerna. Den interna kulturen är dock varierande eftersom den skapas av användarna. I det här kapitlet beskrivs det virtuella diskussionsforumet www.mammapappa.com. Perspektivet är helhetsinriktat och innebär en guidning i en virtuell miljö som präglas av användare med föräldraskap som gemensam nämnare.

På följande sida presenteras en bearbetning av en virtuell diskussion i mammapappa.com. Diskussionens rubrik, signaturer och grafiska presentationer är på grund av etiska skäl omarbetade och kombinerade från flera av forumets diskussioner. Figurens syfte är att ge en visuell förankring för kapitlets resultatredovisning.

Mitt barn hade rätt!

nytt inlägg
 besvara

[Forumstart](#) -> [Småbarn](#)

[Visa föregående ämne](#) :: [Visa nästa ämne](#)

Författare	Meddelande
<p>Maria Mammapappa-proffs</p> <p>Blev medlem: 9 Sep 2005 Inlägg: 1569</p> <p>Till överst på sidan</p>	<p>Skrivet: Lör Sep 17, 2006 12:53 am...Rubrik: Mitt barn hade rätt </p> <hr/> <p>Text.....</p> <hr/> <div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> profil pm </div>
<p>Mammapappa-proffs</p> <p>Blev medlem: 7 Okt 2004 Inlägg: 691</p> <p>Till överst på sidan</p>	<p>Skrivet: Lör Sep 17, 2006 11:15 am...Rubrik: Re: Mitt barn hade rätt! </p> <hr/> <p>Maria skrev skrev:</p> <div style="border: 1px solid gray; padding: 5px; margin: 5px 0;">Citat .....</div> <hr/> <p>Text.....</p> <div style="text-align: center; margin: 10px 0;"> <p>Tillie Li is 1 year, 1 month & 5 days old. ★</p> <p>Mamma till storsyster född 2003 och lillebror född 2007</p> </div> <hr/> <div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> profil pm </div>

Figur 3. En bearbetad diskussion.

5.1 IDENTITETSETABLERING OCH SAMTALSSTIL I DET VIRTUELLA DISKUSSIONSFORUMET

Identitetsetablering i virtuella diskussionsforum följer både allmän internetkultur och den interna kultur som utvecklas inom varje enskild gemenskap eller grupp inom gemenskapen.

I www.mammapappa.com fanns möjlighet att delta i diskussionsforumet både som registrerad medlem eller genom att använda en anonym signatur. De registrerade medlemmarna etablerade sina identiteter genom signaturer. Vanliga sådana var förnamn eller smeknamn, antingen manliga eller kvinnliga: Isa, Maja, Kela, Filip eller Karl för att nämna några exempel. Vissa personer valde att stava sin signatur på ett sätt som inte överensstämde med allmän praxis: Peetra, liisi, jennypenny. Andra vanliga signaturer var namn från litteratur eller historia: Meredith, Medea, muminmamman. En tredje typ var representationer av naturfenomen: Sjöstjärna, Lysmasken, Lilla molntuss. Ett flertal signaturer var omskrivningar utgående från föräldraskapet, camimami, mamtill2 eller nybörjarpappan. I forumet figurerade dessutom signaturer som inte kunde kategoriseras i ovanstående grupper. Vid varje signatur fanns möjlighet att infoga en bild. De vanligaste bilderna var fotografier av barn eller bilder av djur, seriefigurer eller andra illustrationer. Invid varje signatur fanns angivet när personen blivit medlem och hur många inlägg personen skrivit i forumet. Antalet inlägg berättigade till klassificering av deltagarna. Exempel på klassificeringar var Medea (mammapappa-proffs 2585 inlägg), Mamtill2 (supermedlem, 226 inlägg), Magdalena (guldmedlem, 69 inlägg), Carrie (silvermedlem, 31 inlägg) och Barbamamma som var oklassificerad (11 inlägg).

En trend för namngivna signaturer var att infoga en grafisk presentation, en ticker eller lilypie i slutet av egna inlägg. De här grafiska presentationerna var en typ av livslinje för barnen och användes mycket frekvent. Trenden upplevdes dock negativt av en del av deltagarna. Kritiken inriktades på att diskussionsinläggen blev långa och det blev svårare att urskilja den egentliga texten. Också tilläggssignaturer i form av identitetsbeskrivningar eller ordspråk förekom: "Mamma till två små troll", "dotter 05/03 och son 11/04" samt "Älska mig mest när jag förtjänar det minst, för då behöver jag det allra mest." eller "Vi ärver inte jorden av våra föräldrar, vi lånar den av våra barn!"

Figur 4. Exempel på en grafisk presentation. (Källa anges inte på grund av etiska skäl).

I en av diskussionsstarterna (OF28 384 (G)) ifrågasattes en av de virtuella identiteterna. Diskussionsstartaren undrade ifall en av de manliga signaturerna trots allt var en kvinna. I några fall gick det att avläsa att forumets deltagare inte själva var föräldrar. Däremot hittades inga inlägg som tydde på deltagande av andra generationer. Antalet läsare i diskussionsforumet kan vara i princip hur stort som helst och omfatta alla typers människor.

Texterna i diskussionsforumet varierade något till sin utformning. Vissa texter var skrivna på vedertaget skrivspråk medan andra använde dialekt eller den sociolekt, som utvecklats inom datormedierad kommunikation. I forumet kommenterades inte andra deltagares språk, och stavfel tycktes vara allmänt accepterade. Många av inläggen var troligtvis skrivna ganska snabbt eftersom de relaterade till texter som publicerats bara några minuter tidigare. I texterna förekom smileys både som bilder och som animationer. De vanligaste presenteras i följande figur.

RAPPORT

	Smile (Leende)		Sad (Ledsen)
	Very Happy (Stort leende)		Shocked (Överraskad)
	Wink (Blinkning)		Mad (Ond)
	Razz (Räcker ut tungan)		Embarrassed (Rodnar, animation)
	Calm, Cool (Lugn)		Rolling Eyes (Tankfull, animation)

Figur 5. Vanliga smileys.

I diskussionsforumet mammapappa.com användes begreppet diskussionstråd eller enbart tråd för diskussioner. Diskussionsstartaren kallas således trådstartare. I den här rapporten används inte de här benämningarna eftersom de inte är allmänt vedertagna i andra sammanhang. Begreppen förekommer dock i några av diskussionsforumets citat.

5.2 DISKUSSIONSGRUPPER I DET VIRTUELLA DISKUSSIONSFORUMET

Det virtuella diskussionsforumet bestod under datainsamlingsperioden av tretton diskussionsgrupper fördelade på tre teman: Gravitet, Barn och Allmänna diskussioner. I Tabell 3 presenteras diskussionsgrupperna och beskrivs där med samma text som i forumet. Efter varje namn på diskussionsgrupperna finns en förkortning, vilken används i resultatredovisningens tabeller.

Tabell 3. Diskussionsgrupper.

Temat	Diskussionsgrupp	Diskussioner	Inlägg	Inlägg medeltal
Graviditet	Gravid (GRA) - för dig som ska bli mamma eller pappa	1034	14120	13,7
	Planera graviditet (PG) - för dig som planerar att bli med barn.	623	5091	8,2
	Planera graviditet – svårt att bli med barn (SG) - för dig som planerar att bli med barn	45	593	13,2
Barn	Småbarn (SB) - för dig som har barn i småbarnsåldern	1778	21336	12,0
	Lite äldre småbarn (LÄS) - för dig som har lite äldre småbarn	531	5416	10,2
	Skolbarn (SK) - för dig som har barn i skolåldern	103	959	9,3
	Barn med särskilda behov (SÄR)	24	119	5,0
	Änglabarn (ÄNG) - för oss som har förlorat ett barn	10	265	26,5
Allmänna diskussioner	Ordet är fritt (OF) - diskutera allt möjligt som inte har med barn att göra	3256	46938	14,4
	Träffar - kika in här föra att bestämma eller kolla när och var mammapappa.coms besökare träffas i hela Finland. Endast registrerade medlemmar kan starta trådar i den här forumgruppen	295	3466	11,7
	Ensamstående, bonus- och skilda föräldrar - för andra familjekonstellationer än kärnfamiljen	24	224	9,3
	Resor (RES) - med barn eller utan barn, här diskuterar vi allt runt resor	---	---	---
	Köp & Sälj - endast för privatpersoner, ej reklam! Köp och sälj vad du vill (mammapappa.com ansvarar inte för produkterna). Endast registrerade medlemmar kan starta trådar i den här forumgruppen, men alla kan förstås läsa. Annonserna tas bort efter en månad.	84	188	2,2
	Recept och mattips (REC) - dela med dig av dina recept, fråga efter andras recept eller prata om barnmat. Du bestämmer!	355	2532	7,1

(www.mammapappa.com/forum/2006)

Under urvalsperioden, det vill säga diskussionsstarter mellan 1.8-31.10 2006 påbörjades en ny grupp: Planera graviditet – svårt att bli gravid. Gruppen startades av personer som utgick ur gruppen Planera graviditet eftersom problematiken kring ofrivillig barnlöshet upplevdes specifik och därför ansågs komma mera till sin rätt i ett specifikt sammanhang. Alla grupper utom Träffar och Köp & Sälj var obegränsat öppna för deltagande. De två begränsade grupperna krävde registrering för att starta diskussioner eller besvara dem. Forumet medgav möjlighet till förflyttning och redigering av hela diskussioner eller inlägg antingen av forumets moderator eller av deltagare. Gruppen Resor fanns vid utskriftsdagen av data för Tabell 3 inte med bland presentationen av diskussionsforumets grupper. De diskussioner som senare infördes i den gruppen fanns således vid den här tidpunkten i andra grupper.

Den 2 januari 2006 hade forumet 1686 registrerade användare, 8162 diskussioner hade startats i forumet och 101247 inlägg skrivits totalt, vilket ger ett medeltal för antalet inlägg på 12,4. I det här sammanhanget används benämningen inlägg istället för svar, som längre fram i resultatpresentationen betecknar inlägg från andra deltagare än diskussionsstartaren.

Jämför man teman kan det konstateras att temat Gravid hade minst diskussionsstarter (1702) och en inläggsfrekvens nära medelvärdet 11,6 (19804 inlägg). Temat Barn hade mera diskussionsstarter (2446) men nästan samma medelvärde för inlägg 11,6 (28095 inlägg). Temat Allmänna diskussioner hade 4014 diskussionsstarter och ett medelvärde på 13,3 inlägg (53349 inlägg).

Deltagarfrekvensen i Tabell 3 mäter inte direkt gruppernas popularitet eftersom de haft olika lång existens vid forumet. Däremot ser man tydliga trender i antalet diskussioner. Temat gravid hade stor aktivitet till trots att det endast omfattade en rätt så begränsad tid i deltagarnas tillvaro. Diskussioner om mindre barn aktiverade mera än diskussioner om äldre barn. Detta kan också vara ett fenomen som beror på att forumdeltagande inleds vid graviditeten och forumanvändare ännu inte har den ålders barn som passar in i grupper för äldre barn. Gruppen som engagerade flesta deltagarantalet var Ordet är fritt. Här var diskussionstematiken fri och ämnena varierade. I beskrivningen uppmanades till diskussioner om allt möjligt som inte har med barn att göra. Deltagarna tog dock lätt på dessa direktiv. I själva verket innehöll gruppen också många barnrelaterade diskussioner.

Under urvalsperioden startades 1348 diskussioner inom de tolv diskussionsgrupper som inte krävde registrering. Förutom dessa fanns sju makulerade diskussionsstarter, som tydligt var resultat av tekniksvarigheter (svar på någon annan diskussion) eller hade raderat innehåll. Diskussionsstarterna i urvalet visade inga tecken på innehållsmässig redigering. Sammanlagda antalet inlägg i diskussionerna var 16740 vilket innebär ett medeltal på 12,4 inlägg per diskussionsstart. Antalet diskussionsstarter som inte fått några svar var 46, vilket innebär 3,4 %. Överraskande nog fanns flera av dem i gruppen Planera graviditet och Ensamstående, bonus och skilda föräldrar, vilka man kunde se som relativt utsatta grupper med deltagare i behov av socialt stöd. Av de två diskussionsstarterna i Barn med särskilda behov var en obesvarad, vilket kan förklaras med att texten hade drag av en annons och att signaturen bad om svar per telefon. I nedanstående tabell presenteras helhetsbilden av forumet under urvalsperioden.

Tabell 4. Sammanställning av urval.

Diskussionsgrupp	Diskussioner Σ	Makulerade Σ	Svar Σ	Svar $\emptyset$	o-svar	o-svar %
Planera graviditet	91	0	740	8,1	11	12,1
Planera graviditet - svårt att få barn	29	0	449	15,5	0	0
Gravid	103	0	1242	12,1	2	1,9
Småbarn	312	2	3839	12,3	3	1
Lite äldre småbarn	101	1	1173	11,6	3	3
Skolbarn	29	0	228	7,9	1	3,4
Ensamstående, bonus- och skilda föräldrar	15	0	133	8,9	1	6,7
Barn med särskilda behov	2	0	2	1	1	50
Änglabarn	1	0	14	14	0	0
Resor	5	0	59	11,8	0	0
Recept och mattips	71	0	414	5,8	4	5,6
Ordet är fritt	589	4	8447	14,3	20	3,4
Totalt	1348	7	16740	12,4	46	3,4

Aktiviteten under urvalsperioden omfattande 92 dygn. Det här innebär att i medeltal startades 14,7 diskussioner varje dygn inom ramen för de tolv utvalda diskussionsgrupperna. Antalet svar per dygn var i sin tur sammanlagt 182,0.

5.3 DISKUSSIONSÄMNINGEN I DET VIRTUELLA DISKUSSIONSFORUMET

Genom en komparativ kategoriseringsstrategi är det virtuella diskussionsforumet beskrivet enligt diskussionsämnen. Diskussionsstartaren fungerar som centralfigur och ämnestillhörigheten är bestämd utgående från diskussionsstarternas texter. Till forumets karaktär hör att varje diskussion begränsas till ett visst diskussionsämne. Diskussionsämnena och kategorierna presenteras som helhet i nedanstående tabell.

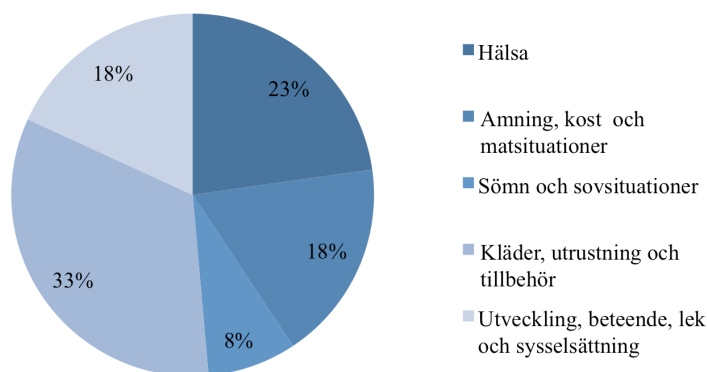
Tabell 5. Diskussionsämnen.

	PG	SG	GRA	SB	LÄS	SK	ENS	SÄR	ÄNG	RES	REC	OF	Totalt
Barncenterade diskussionsämnen													
Hälsa	0	0	0	64	16	2	0	1	0	0	0	6	89
Amning, kost och matsituationer	0	0	0	57	8	1	0	0	0	0	0	4	70
Sömn och sovsituationer	0	0	0	23	5	0	0	0	0	0	0	3	31
Kläder, utrustning och tillbehör	0	2	5	50	13	5	0	0	0	0	0	55	130
Utveckling, beteende, lek och sysselsättning	0	0	0	30	28	5	0	0	0	0	0	8	71
	0	2	5	224	70	13	0	1	0	0	0	76	391
Föräldra/familjecenterade diskussionsämnen													
Hälsa och motion	17	55	54	18	3	0	0	0	0	0	0	69	216
Boende och hushåll	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	62	63
Kost och matlagning	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	71	9	84
Arbete, ekonomi och familjeplanering	0	8	4	6	1	0	0	0	0	0	0	46	65
Fritid och resor	0	0	0	2	0	1	0	0	0	5	0	20	28
Fester, traditioner och gåvor	0	3	0	5	3	3	0	0	0	0	0	31	45
Relationer	1	0	0	3	1	1	12	0	0	0	0	57	75
Media och kultur	1	0	3	1	0	0	1	0	0	0	0	45	51
Offentlig service	2	6	11	16	15	8	0	1	0	0	0	18	77
Övrig samhällsservice	0	0	2	12	4	1	0	0	0	0	0	29	48
	21	72	78	64	27	14	13	1	0	5	71	386	752
Gemenskapsfrämjande diskussionsämnen													
Presentationer, rapporter och lekar	7	14	12	17	3	2	0	0	1	0	0	27	83
Teknik	0	2	4	1	0	0	0	0	0	0	0	32	39
Övrigt	1	1	4	6	1	0	2	0	0	0	0	68	83
	8	17	20	24	4	2	2	0	1	0	0	127	205
Totalt	29	91	103	312	101	29	15	2	1	5	71	589	1348

5.3.1 BARNCENTRERADE DISKUSSIONSÄMNER I FORUMET

Som tidigare konstaterats pågår en diskussion om huruvida stödinsatser för familjer bör vara barn- eller familjecentrerade eller föräldrafokuserade. I det undersökta virtuella diskussionsforumet styrde diskussionsgruppernas namn och beskrivning ämnesinnehållet och fokus i stora drag. Vissa diskussionsämnen återfanns dock i alla grupper, medan andra var mera gruppsspecifika.

En tydlig kategori utgjorde ämnen som var barncentrerade (betecknas med ett B i slutet av diskussionens kod). Till den här kategorin hörde diskussionsstarter med ämnen utgående från barnets vård och fostran. Av diskussionsforumets totala diskussionsantal (1348) hörde en knapp tredjedel (391 eller 29.0 %) till kategorin. Diskussionerna återfanns i grupperna Småbarn (244), Ordet är fritt (76), Lite äldre småbarn (70), Skolbarn (13), Barn med särskilda behov (1), Gravid (5) samt Planera graviditet – svårt att bli gravid (2).

Figur 6. Barncentrerade diskussionsämnen.

De vanligaste diskussionsämnena var kläder, utrustning och tillbehör (130). Diskussionsstartaren ville vanligen få råd om utrustning för barnet, exempelvis vagnar, bilstolar, utedrakter och nappar. Svaren bestod i sin tur av råd och information baserade både på konsumentupplysningsinformation och egna erfarenheter. De flesta

diskussionsstarterna fanns i Ordet är fritt (55), men sekunderades tätt av Småbarn (50) samt ett fåtal i grupperna Skolbarn (5), Gravid (5) och Svårt att blir gravid (2). I temagrupperna för graviditet var dessa de enda diskussionsstarter som kategoriserats som barncentrerade.

De följande diskussionsämnena i storleksordning var hälsa (89), utveckling, beteende, lek och sysselsättning (71) samt amning, kost och matsituationer (70).

Diskussionsämnen relaterade till barnets hälsa var vanligast i gruppen Småbarn (64) och Lite äldre småbarn (16), medan några fanns i gruppen Skolbarn (2), Barn med särskilda behov (1) och Ordet är fritt (6). Anmärkningsvärt är att inget av diskussionsämnena bland grupper för gravida berörde frågor kring det väntade barnets hälsa. Ämnen som berörde barnets utveckling, beteende, lek och sysselsättning fanns i gruppen Småbarn (30), Lite äldre småbarn (28), Skolbarn (5) och Ordet är fritt (8). Här var utgångspunkten oro för barnets utveckling och beteende samt frågor kring stimulans av barnets utveckling genom lek och sysselsättning. Ett urval från den här gruppen kommer att behandlas i resultatkapitel fem.

Amning, kost och matsituationer var diskussionsämnena som naturligt fanns väl representerade i gruppen Småbarn (57). Diskussionerna handlade allmänt om frågor i anslutning till amning samt om övergången till fast föda. Här diskuterades professionellas råd och egna erfarenheter.

Sömn och sovsituationer var ett ämne som behandlades i 31 diskussioner fördelade på grupperna Småbarn (23), Lite äldre småbarn (5) och Ordet är fritt (3). Diskussionerna var starkt fokuserade på hur man kan få rutiner och kontinuitet i barnets sovvanor.

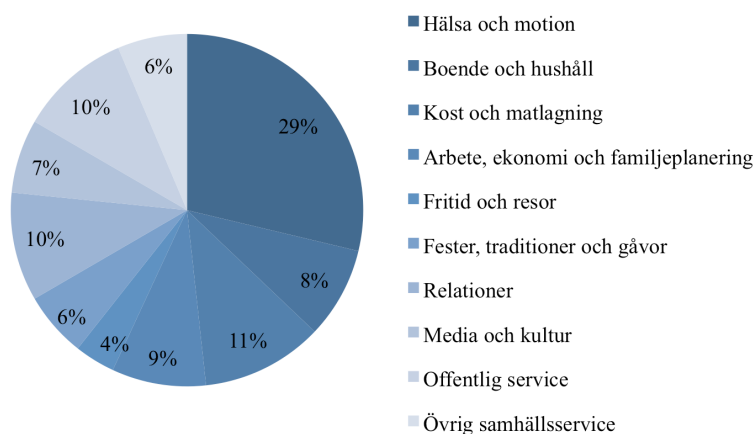
Sammanfattningsvis kan konstateras att de barncentrerade diskussionsämnena starkt korrelerar till småbarnsfamiljernas vardag i hemmet. Barnets grundbehov var i fokus. Hälsa, kost, sömn, kläder, utrustning och stöd och stimulans för utveckling är alla ingredienser i småbarnsfamiljernas tillvaro.

Ett intressant fenomen var att grupperna för gravida endast hade ett fåtal diskussionsstarter med barncentrerade ämnen. I stället fokuserades diskussionsämnena främst på den egna personen.

5.3.2 FÖRÄLDRA- OCH FAMILJECENTRERADE DISKUSSIONSÄMNE I FORUMET

Föräldra- och familjecentrerade diskussionsämnen (betecknas med ett F i slutet av diskussionernas kod) är kategoriserade utgående från diskussionsstarter med ämnen som var tydligt fokuserade på föräldrarna eller familjen som helhet. I kategorin fanns 752 diskussioner, således över hälften (55,8 %) av hela urvalet. Alla grupper utom Änglabarn hade diskussioner med föräldra- och familjecentrerade ämnen.

Ordet är fritt dominerade frekvensmässigt (386) och sedan följde Gravid (78), Planera graviditet – svårt att bli gravid (72), Recept (71) och Småbarn (64). Diskussioner av den här typen återfanns även i Lite äldre småbarn (27), Planera graviditet (21), Skolbarn (14), Ensamstående, bonus och skilda föräldrar (13) samt några fall i Resor (5) och Barn med särskilda behov (1).

Figur 7. Föräldra- och familjecentrerade diskussionsämnen.

Hälsa, ork, motion och kroppsvård var det ämne som de flesta diskussionsstarter (216) hänfördes till. Inom temagrupperna för gravida fanns över hälften av diskussionerna: Gravid (54), Planera graviditet - svårt att bli gravid (55) och Planera graviditet (17). Många av diskussionerna berörde frågor i samband med befruktning och olika metoder för att stimulera processen. Ett annat frekvent ämne var det egna måendet,

både fysiskt och psykiskt, under graviditeten. Den största enskilda gruppen var dock Ordet är fritt (69) där det också diskuterades fysiskt och psykiskt väl- eller illamående, men då efter att barnet var fött. Diskussioner ur den här gruppen ingår i den närmare redovisning som finns i kaptitel fem.

Kost och matlagning var naturligtvis ett ämne som helt logiskt diskuterades främst i gruppen för Recept (71), men också i Ordet är fritt (9) och Gravid (4). Kost och matlagning i det här sammanhanget handlade om hela familjens matfrågor, till skillnad från de barncentrerade diskussionsstarterna som fokuserade på ett eller flera barn. Boende och hushåll var temat för 63 diskussionsstarter. De fanns alla i gruppen Ordet är fritt förutom en i Småbarn. Här fanns diskussionsstarter som handlade om boendemiljö, byggnader, inredning och hushåll.

Offentlig service var ämnet för 77 diskussionsstarter som fördelade sig någorlunda jämt mellan Ordet är fritt (18), Småbarn (16), Lite äldre småbarn (15) och Gravid (11). I gruppen Skolbarn fanns åtta av de fjorton diskussionsstarterna inom det här ämnet. Dessa diskussioner handlade om skolgångsfrågor. I de övriga grupperna fanns diskussioner som berörde mödra- och barnrådgivning men också andra av samhällets offentliga serviceinstanser. En annan ämnesgrupp, Övrig samhällsservice, innehöll 48 diskussionsstarter. Här diskuterades service- och affärsverksamhet som gällde exempelvis inköp av varor eller tjänster.

Diskussionsstarter som handlade om relationer (75) var mångsidiga och intressanta. Inom gruppen Ordet är fritt fanns 57 diskussionsstarter och inom gruppen Ensamstående, bonus och skilda föräldrar 12. Relationsämnena var så gott som utan undantag exempel på svårigheter i parförhållanden, släktkontakter samt vänskapsrelationer. I gruppen för ensamstående, bonus och skilda föräldrar ingick endast en diskussionsstart som inte hörde till det här ämnet. Detta kan tolkas så att föräldraskapet i dessa familjer skiljer sig från kärnfamiljen genom ett relationsnätverk som ibland förorsakar komplikationer.

Arbete, ekonomi och familjeplanering uppgick till 65 diskussionsstarter. Av dem fanns flertalet i gruppen Ordet är fritt (46) samt de övriga i Småbarn (86), Planera graviditet – svårt att bli gravid (8), Gravid (4) och Lite äldre småbarn (1). I de här diskussionerna framkom tydligt hur familjelivet och arbetslivets förenande förorsakade

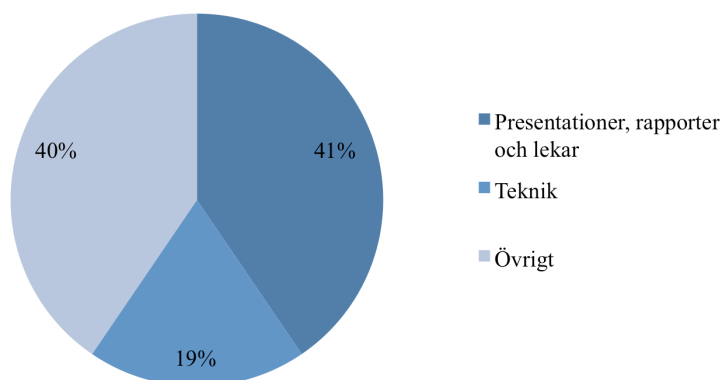
svårigheter. Många av diskussionsstartarna uttryckte oro över både familjens ekonomiska situation, men också över den egna framtiden på arbetsmarknaden efter föräldra- och/eller vårdledigheten.

Diskussionsstarter om media och kultur (51) återfanns främst i gruppen Ordet är fritt (45). Här diskuterades filmer, TV-program, litteratur, tidningsartiklar och kulturevenemang. Inom det här temat fanns den diskussion som under uppföljningstiden fick absolut mest svar. Diskussionen, som startade 7 oktober, handlade om den svenska versionen av TV-programmet Idol. Inläggen handlade om åsikter och förhoppningar inför programmen samt om reaktioner efter sändningarna. Fester, traditioner och gåvor var ett ämne som aktiverades inför farsdagen i november samt inför julen. Diskussionsstarterna (45) fanns mest i Ordet är fritt (31). Likaså ämnet Fritid och resor (28) var frekvent i samma grupp (20).

5.3.3 DISKUSSIONSÄMNEN SOM FRÄMJAR GEMENSKAP I FORUMET

I forskningen om virtuella miljöer och speciellt om virtuella diskussionsforum har frågan om nätverksbyggande, känsla av gemenskap och grupptillhörighet ifrågasatts. Vid kategoriseringen av diskussionsstarterna uppstod en tydlig typ av ämnen (205), som kunde klassificeras som gemenskapsfrämjande.

Figur 8. Gemenskapsfrämjande diskussionsämnen.

De här diskussionsstarterna fanns främst i gruppen Ordet är fritt (127). Inom temat gravid fanns det diskussionsstarter i gruppen Gravid (17), Planera graviditet – svårt att bli gravid (20) samt Planera graviditet (8). Inom temat barn fanns diskussionsstarter inom Småbarn (24), Lite äldre Småbarn (4), Skolbarn (2) och Änglabarn (1). Vid första genomläsningen verkade de diskussionsstarter, som inte kunde klassificeras i andra grupper, vara allmänt prat om väder och vind. Detta intryck förstärktes delvis av att det under urvalstiden rådde en ovanligt varm och torr väderleksperiod, vilket i kombination med grannlandets skogsbränder var ett ämne som återkom i diskussionerna. Vid närmare genomläsning fick diskussionerna en ny innebörd. Istället för att betraktas som ytligt nonsens kunde de ses ur en helt annan synvinkel. De här diskussionerna var de som upprätthöll gemenskap och sociala band mellan deltagarna. Då det inte fanns andra diskussioner att delta i ville man ändå tillbringa sin tid i gemensam virtuell samvaro.

De gemenskapsfrämjande diskussionsämnena var av tre slag: diskussionsämnen som berörde forumets tekniska tillämpningar och deltagarnas presentationer och rapporter från vardagen, lekar, frågesporter och tidsfördriv. Förutom dessa fanns ett fåtal utrop från exempelvis studerande som behövde personer för intervjuer i sina

undersökningar. De här diskussionsstarterna har kategoriserats som övriga ämnen som främjar gemenskap.

De tekniskt inriktade ämnena var främst diskussioner som bidrog till att möjliggöra och utveckla deltagandet i forumet. Diskussionsstartaren bad om råd för olika tekniska funktioner. Ett exempel på sådana initiativ var begäran om stöd för att utveckla den egna virtuella identiteten. Grafiska representationer, bilder med mera har tidigare diskuterats som en del av en fungerande virtuell identitet.

Den andra typen teman i ämneskategorin omfattar deltagarnas presentationer och rapporter från vardagen, lekar och tidsfördriv. Presentationerna fanns representerade i så gott som alla grupper och speciellt i de tre grupperna för gravida och gruppen Småbarn. Deltagarna bildade undergrupper för barn med beräknad nedkomst en viss månad samt barn som var födda en viss månad. De här grupperna kallades exempelvis Junigruppen och var långlivade till sin karaktär. Inom ramen för diskussionerna presenterade signaturerna sig och sina barn och berättade om exempelvis hemort, arbete och familjeförhållanden. Ett tydligt tecken på behov av social gemenskap fanns i gruppen Planera graviditet och Planera graviditet – svårt att bli gravid. Här presenterade deltagarna ingående sin egen historia och problematik. Presentationerna gav ett intryck av förtroende och tillit. Man uttryckte känslomässigt stöd i både ord och symbolspråk.

Rapporter från vardagen var i sin tur uppföljningar över hur vardagen förflutit i de olika familjerna. Deltagarna markerade sin närvaro i diskussionsforumet genom att regelbundet berätta om det som hänt sedan senaste rapport. Här återfanns också hälsningsfraser, exempelvis så att någon som inte varit inloggad på en tid förklarade sin frånvaro. Responsen till dessa var välkomnanden - ofta i form av emotionella uttryck. En av diskussionsstarterna var ett avskedstagande där signaturen förklarade att hon på grund av beroendebeteende inte längre kunde delta i forumet.

Lekar, frågesporter och övriga tidsfördriv var ett humoristiskt inslag i forumets innehåll. Lekarna var delvis datorrelaterade. Ett exempel var att diskussionsstartaren frågade efter vad som fanns då man trycker på tangenten ctrl v. Andra lekar var kopplade till vardagen med barnet. Diskussionsstartaren bad om gissningar på något av barnets uttryck och fick i sin tur förslag på tolkningar. Den här typens lekar förekom

särskilt under en veckas tid och tydligt är att deltagarna inspirerade varandra. Andra lekar var direkt IRL-relaterade och man tävlade i vem som först kunde utföra någon speciell aktivitet eller exempelvis vem som haft sex på någon ovanlig plats. Också gåtor, vitsar, och andra humorbetonade texter förekom. Diskussioner som närmast liknar IRL-samtalets ”small talk” förekom i någon mån. Här fanns de ovan nämnda diskussionerna om väderleken men också åsiktsyttranden om personnamn, utmaningar att delta i något välgörande ändamål, frågor om språkvård och dialekter, skvaller om kändisar och allt mellan himmel och jord.

Sammanfattningsvis kan konstateras att den ovanstående kategorin kan ses som tidsfördriv, men kan också anses ha en gemenskapsfrämjande funktion. Genom mera information om de andra deltagarna är de inte längre anonyma signaturer utan vardagen bakom öppnas för andra deltagare. Vid genomläsningar av presentationerna kunde även jag som utomstående observatör kunnat ana mig till vem som stod bakom vissa virtuella identiteter, vilket diskuterats i kapitel 5.1.

Förutom direkta diskussionsämnen som var gemenskapsfrämjande, fanns det i andra inlägg texter med samma funktion. De här var exempelvis känslouttryck i form av ord eller symboler. Ett intressant fenomen var även att deltagarna bevakade diskussionsforumets interna kultur genom att påpeka om övertramp mot allmän netikett. Ett exempel var en diskussion där identiteten för en professionell inom barnomsorgen kunde spåras. Efter en skriftlig tillsägelse av en annan deltagare fortsatte den diskussionen i reflektioner om allmänna regler för forumet.

Diskussionsforumet kan ses som en referensgrupp därför att deltagarna förenades av föräldraskapet eller önskan om att bli föräldrar. Inträde i forumet gjordes vanligtvis genom en kort presentation. Svaren var då välkomsthälsningar från övriga forumdeltagare. I forumet noterades från- och närvaro så att signaturer som varit borta förklarade sin status. Andra signaturer noterade att de observerat frånvaron och välkomnade tillbaka till forumet. Tillfälligt frånvarande signaturer fick bekräftelse på att de saknats, vilket tyder på emotionella band mellan deltagarna. Också utträde ur forumgrupper innebar att avskedshälsningar skrevs. Det kunde då vara fråga om flyttning från en grupp till en annan, exempelvis från Planera graviditet till Gravid eller från Småbarn till Lite äldre småbarn. Som tidigare noterats kunde avskedet också gälla hela diskussionsforumet.

RAPPORT

6. Byte av berättelser – att begära, ge och få socialt stöd i det virtuella diskussionsforumet

”If you want others to be happy, practice compassion.

If you want to be happy, practice compassion”.

Dalai Lama

Förmedling av socialt stöd är en relation mellan personer som begär och får socialt stöd samt personer som ger socialt stöd. Samspelet är av stor betydelse och det utformas av de villkor som gäller för kommunikation i virtuella miljöer. I följande kapitel presenteras det virtuella diskussionsforumets funktion som arena för föräldraskapsstöd.

6.1 ATT BEGÄRA STÖD

Den andra delen av resultatredovisningen gäller för urvalet av diskussionsämnen, det som i tidigare sammanhang benämnts som urval 2. I urvalet ingick 26 barncentrerade diskussionsstarter från gruppen Småbarn, samt 14 föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarter från grupperna Ordet är fritt (9), Småbarn (3) och Lite äldre småbarn (1). De barncentrerade diskussionsstarterna tillhörde alla kategorin utveckling, beteende, lek och sysselsättning och de föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarterna hälsa, ork, motion och kroppsvård. För att få fokuset på behov av socialt stöd gallrades positiva berättelser bort från urvalet.

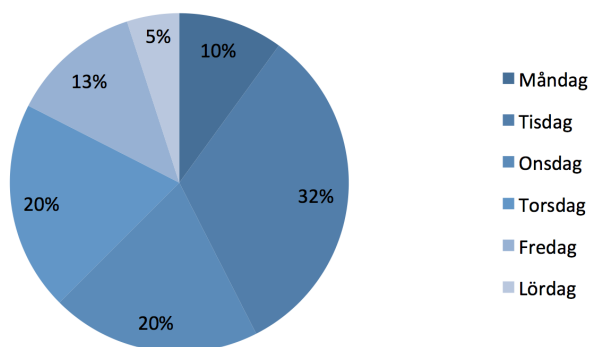
6.1.1 DISKUSSIONSSTARTERNAS TIDPUNKTER

Virtuella diskussionsgrupper för föräldrar och blivande föräldrar antas vara frekvent besökta under dagtid då den vuxna har tid att sitta vid datorn. Så var också fallet i den här undersökningen, vilket framgår ur tabell 6. Diskussionerna startades vanligen under vardagarna.

Tabell 6. Diskussionsstarterna enligt veckodag.

Diskussionsstarter (n = 40)	Måndag	Tisdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lördag	Söndag
Barncenterade	2	9	5	7	2	1	0
Föräldra/familjecenterade	2	4	3	1	3	1	0
Totalt	4	13	8	8	5	2	0

Mammapappa.com var utgående från detta urval en aktivitet som var vardagsbetonad. Av urvalets diskussioner startade 95 % på vardagarna. Två diskussioner startade på lördagar, men inte en enda på söndagar.

Figur 9. Procentuell fördelning av diskussionsstarter enligt veckodagar.

Resultatet motsvarade inte den uppfattning jag fått av forumet som helhet. Vardagsbetoningen inom urvalet kunde vara en skevhet. För att bekräfta det här påståendet gjordes en genomgång av diskussionsstarterna i gruppen Ordet är fritt. Av 589 diskussioner var 63 startade på lördag (10,2 %) och 71 (12,1 %) på söndag.

Också tidpunkter kring klockan tolv var en tid då många diskussioner skrevs och besvarades. Trots detta fanns det diskussioner som startades under andra tider – och

likaså besvarades under andra tider. Av de föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarterna var nio skrivna mitt på dagen mellan klockan 11:49 och 14:00. Tre av diskussionsstarterna var skrivna under kvällstid klockan 19:12, 19:57 och 22:46 och två på morgonen mellan klockan 6:55 och 8:02. Av de barncentrerade diskussionsstarterna var fjorton skrivna mitt på förmiddagen eller mitt på dagen mellan klockan 10:27 och 13:27, fyra på morgonen mellan klockan 7:15 och 9:41 och fyra på kvällstid mellan klockan 19:44 och 20:44. Ingen aktivitet inom det föräldra- och familjecentrerade urvalet kunde ses under sen eftermiddag eller under natten. Bland de barncentrerade diskussionsstarterna fanns fyra mellan klockan 15:07 och 17:42. De här resultaten överensstämmer bra med småbarnfamiljens vardagsrutiner. I en typisk småbarnfamilj är sena eftermiddagar den tid då den arbetande föräldern avslutar sin arbetsdag och kommer hem till familjen. Den förälder som är hemma är då sysselsatt med förberedelser för middag samt arrangemang för äldre syskons hobbyverksamhet. Aktiviteten mitt på dagen är också ett fenomen som bra harmonierar med småbarnfamiljens dagsrytm. Efter en förmiddag med aktivitet följer amning eller lunch och dagssömn. Det här är ofta den tid då i synnerhet en förälder med endast ett hemmavarande barn har möjlighet att pusta ut och ägna sig åt egna aktiviteter eller vila.

De här resultaten kan tolkas som om föräldrarna inte hade behov av virtuellt socialt stöd under veckoslutet eftersom den andra föräldern då var hemma. Försiktighet i tolkning behövs dock eftersom exempelvis alla de barncentrerade diskussionsstarterna hörde till gruppen Småbarn. De diskussioner som startade på lördagar handlade om oro för att barnet inte går samt om tung tillvaro med utmattning och nedstämdhet.

6.1.2 DISKUSSIONSSTARTARNA OCH DISKUSSIONSSTARTERNAS FORM

De föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarterna var skrivna av nio anonyma signaturer, varav två hade tilläggsSignaturer i textdelen. Ett exempel på en sådan tilläggsSignatur var ”osäker”. Fem av signaturerna var namngivna identiteter med bifogad avatar. Bland de barncentrerade diskussionsstarterna fanns endast sex anonyma signaturer medan tjugo var skrivna av namngivna signaturer. En förklaring till andelen anonyma signaturer inom det föräldra- och familjecentrerade temat kan

vara att innehållet och berättelserna var mera personliga och känsliga till sin natur.

Diskussionsstarterna skrevs vanligtvis som en kombination av en berättelse och bön om stöd formulerad som en fråga. De narrativa elementen var i många fall uppdelade med flera frågor som fokuserade på en del av berättelsen. Diskussionsstarterna var också formulerade enbart som frågor eller enbart som berättelser. Användningen av skiljetecken (!!!! Eller ????) var frekvent och smileys (😊 😄 😁 😂 😃 😄 😅 😆 😇 😈 😉 😊 😋 😌 😍 😎 😏 😐 😑 😒 😓 😔 😕 😖 😗 😘 😙 😚 😛 😜 😝 😞 😟 😠 😡 😢 😣 😤 😥 😦 😧 😨 😩 😪 😫 😬 😭 😮 😯 😰 😱 😲 😳 😴 😵 😶 😷 😸 😹 😺 😻 😼 😽 😾 😿 😺 😻 😼 😽 😾 😿) användes flitigt.

Frågorna i de föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarterna var fokuserade på det egna föräldraskapets resurser:

”Finns det någon annan som känner sig arg hela tiden och vad har ni gjort åt det arga?”

OF6 84 (F)

”Är det normalt att känna så här när barnen är i äldre småbarnsåldern, eller är det något fel på mig?”

LÄS7 82 (F)

I de barncentrerade diskussionsstarterna var diskussionsstartarnas frågor fokuserade på barnet, dess beteende och utveckling samt bemötande av barnet i olika situationer.

”finns det andra med liknande erfarenhet”

SB21 176 (B)

”Finns det andra som har barn som vägrar vara på golvet???”

SB1 8 (B)

”Hur har ditt/dina äldre barn reagerat på lillebror/lillasyster?”

SB24 178 (B)

”Och hur länge pågår en två-årskris? Tills barnet är tre och nästa kris kommer? 😊”

SB 26 202 (B)

”Skämmer vi bort honom när vi på alla sätt försöker göra honom nöjd?”

SB1 4 (B)

Vissa diskussionsstarter i båda grupperna innehöll även en värdering av den egna problematiken. Situationen beskrevs i berättande form och stödbehovet uttalades formulerat som en fråga. Värderingen visar att signaturen genom att distansera sig från sin egen situation ville få nya perspektiv.

”Antingen är jag bara utmattad, men vad ska man göra?!”

SB3 43 (F)

”Det här är i och för sej ett litet problem om man börjar jämföra saker och ting, men jag har börjat fundera på hur andra känner, tänker och gör.”

SB3 16 (B)

”jag VET att barn lär sig gå i olika takt, men...”

SB32 180 (B)

6.1.3 RIKTADE DISKUSSIONSSTARTER

Av de föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarterna var sex riktade till personer med liknande känslor eller i samma situation. De här stödförfrågningarna var således inriktade på referensstöd där man specifikt efterlyser hur andra föräldrar med liknande erfarenheter handlat.

”Finns här andra med sk krävande barn som kan skända en smula tröst?”

SB3 43 (F)

Också i de barncentrerade diskussionsstarterna efterlystes i nio diskussionsstarter ömsesidigt stöd.

”Någon annan med sena gångare?”

SB32 180 (B)

"finns det andra med liknande erfarenhet"

SB21 176 (B)

Fyra av de föräldra- och familjecentrerade och tio av de barncentrerade diskussionsstarterna var allmänt inriktade eller så fanns det inte angivet vem frågan riktade sig till.

"Hur känner man igen en depression?"

OF21 196 (F)

"...är det här normalt, som sedan växer bort eller borde jag göra något??"

SB21 176 (B)

Tre av de föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarterna skrevs så att de riktades till dig eller er. De här formuleringarna tyder på att signaturerna vände sig till en tänkt grupp, troligtvis bestående av andra deltagare som är aktiva i forumets grupp.

"jag är själv så trött på att alltid ha stenkoll på allt och allt skall vara så perfekt. hur gör ni?"

OF28 318 (F)

Även bland de barncentrerade diskussionsstarterna, det vill säga i sju av dem, uttrycktes frågeställningen så att den riktades till en grupp.

"Vad tycker ni andra? Var går gränsen?"

SB23 168 (B)

I de föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarterna riktade sig en signatur till personer i motsatt men önskad situation. Här var berättelsen skriven som en självkritisk betraktelse med en uttalad förhoppning om förändring.

6.1.4 TYPER AV BEGÄRT STÖD I DISKUSSIONSSTARTERNA

Diskussionsstarterna antas vara skrivna i syfte att få socialt stöd från andra deltagare i forumet. Det sociala stödet indelas i den här undersökningen i information och råd, bekräftelse samt känslomässigt stöd. Ömsesidigt stöd eller referensstöd kategorise-

ras inte som en skild typ av stöd utan är enligt ovanstående analys relaterat till vem deltagarna riktar sin begäran om stöd till.

De föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarterna efterlyste stöd av liknande art. Undantaget utgjordes av två diskussionsstarter där den ena endast innehöll frågor och den andra enbart ett konstaterande om känslotillstånd. De övriga diskussionsstarterna innehöll berättelser och frågeställningar. Åtta av diskussionsstarterna efterlyste råd och information. Det var då fråga om stödbehov som formulerades som exempelvis en begäran att hantera den egna föräldrarollen. Ett lika stort antal innehöll en begäran om bekräftelse. Signaturerna beskrev då sin vardag med element som berörde situationen i allmänhet, barnet, de egna resurserna samt stödet från näromgivningen. I berättelserna ingick redogörelser för hur signaturen resonerat, känt eller agerat samt en uppmaning att bekräfta handlandet.

”Är det normalt att känna så här när barnen är i äldre småbarnsåldern, eller är det något fel på mig”

LÄS9 82 (F)

I samtliga tolv diskussionsstarter där det ingick berättelser i kombination med frågor uttrycktes behov av känslomässigt stöd. Föräldraskapet beskrevs som tungt, tröttande och frustrerande. Exempel på behovet av känslomässigt stöd framgår väl ur alla citat.

De barncentrerade diskussionsstarterna skiljde sig från de föräldra- och familjecentrerade genom att de var mera fokuserade på råd och information medan det känslomässiga stödet inte var lika eftersökt. Endast två av diskussionsstarterna innehöll inte en begäran om råd eller information. De innehöll i stället en berättelse om eget handlande och en begäran om bekräftelse av det. De övriga 24 diskussionsstarterna var således inriktade på råd och information.

*”Finns det någo knep för hur man får dom att ta tutten?
(förutom gammeltidens att doppa den i socker 😊)”*

SB38 107 (F)

I hälften av diskussionsstarterna fanns en begäran om bekräftelse, medan behovet av känslomässigt stöd var betydligt mindre än i de föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarterna. Endast i åtta av de tjugosex diskussionsstarterna uttalades behovet av

känslomässigt stöd. Gemensamt för dessa var att signaturerna beskrev barnet som jobbigt eller ohanterligt.

”innan klockan hunnit bli nio hade jag tappat nerverna med honom så där en halv miljon gånger....ungen ”bråkar” och mamma har dåligt samvete för att hon också uppför sig som en 2-åring 😞. ....snart orkar jag inte mer”

SB26 202(B)

I de diskussionsstarter där det känslomässiga stödet inte begärdes beskrevs barnet ur ett neutralt förhållningssätt. Problemets art beskrevs inte i relation till brister i egna resurser utan behandlades som en mera fristående situation.

6.1.5 DISKUSSIONSSTARTERNAS INNEHÅLL

För att få en överblick över diskussionsstarternas innehåll och de berättelser som ingick i dem analyserades textinnehållet utgående från beskrivningar av situationen, barnet, de egna resurserna samt omgivningens sociala stöd.

Signaturernas beskrivningar av situationerna i de föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarterna var i allmänhet negativt laddade och uttalade ofta en känsla av hopplöshet.

”Vårt hem har blivit en glädjelös plats”

OF1 7 (F)

”Igår igen var det en jobbig dag”

SB3 43 (F)

”Helt sjukt! Vad håller jag på med?! Vad gör jag med mitt liv?”

OF20 192 (F)

”...varför skulle jag få två barn, SAMTIDIGT!!! 😡😡😡😡”

OF10 94 (F)

I de barncentrerade diskussionsstarterna beskrevs situationen sparsamt eller inte alls. I de beskrivningar som fanns uttrycks frustration över situationen, men inte liksom i ovanstående citat i samband med uttryck av hopplöshet.

”Det här börjar bli riktigt jobbigt! 😞”

SB1 5 (B)

”Det känns sååå jobbigt nu just”

SB26 193 (B)

”Det känns som varje sekund är en kamp för livet”

SB26 202 (B)

Barnet i de föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarterna beskrevs varierande och det uttrycktes både positiva och negativa känslor.

”Ens barn är absolut underbart och man älskar det över allt annat i världen ...”

OF5 64 (F)

”Dom bara bråkar, trotsar, slåss och gör fanstyg från första stund dom slår upp ögonen”

OF21 196 (F)

I de barncentrerade diskussionsstarterna fick barnbeskrivningar ett klart större utrymme och dominerade ofta berättelsen. Barnet beskrevs ofta som besvärligt och svårhanterligt.

”Han pirrar och marrar från morgon till kväll”

SB1 4 (B)

”Ibland skriker hon så att tårarna rinner”

SB1 5 (B)

"han vägrar ligga i famnen, de blir bara skrik om jag försöker... 😊"

SB2 34 (B)

Diskussionsstarterna innehöll också berättelser från vardagen där barnet var huvudpersonen. I berättelserna hade barnet vanligen ett beteende som signaturen var orolig för och ville ha stöd för att hantera.

"han bet de andra barnen ibland på gården....på fredag hade han bitit ett barn och idag ett barn till..."

SB5 58 (B)

"Vår son (1år 2mån) vill inte ännu gå på pottan. Han vägrar att sätta sig och spretar emot. Han vill hellre leka med den och sätt i en massa grejer. 😞"

SB12 140 (B)

"hon grimaserar så tänderna syns (som ett djur) och man ser på henne att hon skulle ha lust att knipa honom. Ibland då jag vänt ryggen till är hon där och petar honom i ögonen och ligger på honom."

SB24 178 (B)

"Han skiker och ropar då han inte får som han vill. Blir så arg ibland att han riktigt skakar. Han slår, kniper och biter mig."

SB25 194 (B)

De föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarterna hade fokusering på de egna resurserna och i synnerhet upplevda tillkortakommanden i föräldraskapet. Många signaturer beskrev sig själv och de egna resurserna med ord som tyder på trötthet, frustration och nedstämdhet. I en del av diskussionsstarterna uttrycktes resursbristen i kombination med en oförmåga att förstärka den.

"...jag är så trött själv, orkar knappt prata. Skulle inte orka ta tag i detta."

OF1 7 (F)

”...jag känner mig frustrerad, sku bara villa skrika”

OF10 94 (F)

”För tillfället känner jag mig ledsen för det mesta”

OF21 196 (F)

”Jag känner mig så arg hela tiden! ...jag vet inte riktigt hur jag ska ta mej ur detta arga.”

OF6 84 (F)

Diskussionsstarterna inriktades också på rollen som förälder i relation till vuxenrollen i arbetsliv och i fritid. De här beskrivningarna hade tydliga tecken på en inre konflikt mellan rollerna.

”Själv tycker jag att jag bara skulle vilja fortsätta vara ifred och göra vuxensaker 😞”

LÄS7 82 (B)

”Dessutom oroar jag mig lite för min position på jobbet”

SB43 313 (B)

Då signaturerna beskrev sitt eget föräldraskap och den upplevda resursbristen förekom ofta formuleringar som antydde på skam och skuldkänslor. Liksom i det ovanstående citatet (LÄS7 82) användes den förlägna smileyn för att uttrycka känslan.

”...så funderar man nästan om det är något fel på ens moderskänslor?”

OF5 64 (F)

”Jag skäms för att jag kan bli så arg på honom och skäms ännu mer när jag någon gång kommer på mig själv att undra varför man alls fick barn 😞”

SB3 43 (F)

Också de barncentrerade diskussionsstarterna handlade om föräldraskapets resurser, men här var perspektivet tydligt relaterat till barnens beteende och utveckling.

RAPPORT

”Jag fasar för dessa ”utbrott” och är så inne i det så jag vet inte alls hur jag ska börja göra. Jag känner att jag inte har händer med honom alls.”

SB38 295 (B)

”Jag fattar ju att han har det svårt på något vis, men fast hur jag försöker behärska mig det hindrar inte mig från att explodera och skrika och härja tillbaka”

SB26 202 (B)

”Det börjar bli tungt att inte kunna ta ett steg utan att hon ska med.”

SB9 96 (B)

”Och jag blir tokig då lilltösen hela tiden skulle vilja vara fastklistrad vid mig! Jag kan inte ens gå på vessan utan att det blir gallskräk och tårar... 😞”

SB1 5 (B)

Drygt hälften av signaturerna i de föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarterna tog upp avsaknaden av socialt stöd i näromgivningen. Mannen eller barnets far omnämns liksom egna föräldrar och svärföräldrar.

”...alla bara skriker, min man bara fräser eller flyr”

OF1 7 (F)

”...en karl som tycker att det är mina sysslor för jag ”är ju bara hemma”. 😞”

OF21 19 (F)

”...men då det är jobbigt, så är han inte till stor hjälp, har tar det förgivet att jag vet och kan bättre än han då det gäller barnen”

OF10 94 (F)

”så har min mamma ingen förståelse för hur tungt det kan vara... så det känns så dumt att berätta åt henne hur jag känner det...”

OF10 94 (F)

”...avlastning blir det bara kanske någon timme i veckan om farmor och farfar hinner.”

SB3 43 (F)

I de barncentrerade diskussionsstarterna berördes i sex fall andra personers insatser i omsorgen om barnet. Personerna figurerade endast flyktigt och hade inte någon roll som givare av socialt stöd.

6.2 ATT GE STÖD

6.2.1 STÖDGIVARE OCH STÖDBEREDSKAP

För att beskriva hur stöd gavs i diskussionsforumet valde jag att dels presentera resultatet helhetsmässigt för urval 2, men även utgående från två specifika diskussioner enligt urval 3, vilket beskrevs i kapitel 4.2.3.

I Tabell 7 respektive Tabell 8 presenteras en översikt över när, av vem och i vilken omfattning stöd ges i det virtuella diskussionsforumet. Tabellerna är uppdelade enligt barncentrerade samt föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarter. Också veckodagen för diskussionsstarten är angiven eftersom den samtidigt anger vilken veckodag stödet givits. I tabellerna noteras inte diskussionsstartarens egna inlägg i diskussionen. Det här fenomenet tas upp i samband med genomgången av de två specifika diskussionerna.

I tabellernas tredje kolumn finns angivet tiden för det första svaret. Medletalet för i de föräldra- och familjecentrerade diskussionerna var knappa tre timmar. Tiden förlängdes väsentligt av att första svaret för diskussionen OF20 192 dröjde till dryga 21 timmar. Medeltiden för det första svaret i de barncentrerade diskussionerna var dryga 46 minuter. Noteras kan att stöd i vissa fall gavs omedelbart. I två av diskussionerna (SB2 34 (B) och SB6 74 (B)) var svaren publicerade endast två minuter efter diskussionsstarten.

111

Oberoende av vilken veckodag diskussionsstarten skrivits gavs en stor del av svaren redan inom det första dygnet och så gott som alla svar inom två dygn. Som framgår ur tabellerna är siffrorna högre för de barncentrerade diskussionerna.

RAPPORT

Svaren i barncentrerade och föräldra- och familjecentrerade diskussioner skiljde sig från varandra gällande användningen av namngiven eller anonym signatur. Här kan det tidigare nämnda resonemanget om diskussionernas personliga och känsliga karaktär tillämpas.

Tabell 7. Sammanfattning av föräldra/familjecentrerade diskussioner.

Diskussionsstarter		Svar					
Föräldra-familjerelaterade	Startdag	Svar 1/min	Svar 24 h	Svar 44 h	Antalet svar	Namngivna Signaturer	Anonyma Signaturer
OF1 7 (F)	Onsdag	65	2	3	3	2	1
OF6 84 (F)	Fredag	55	7	8	10	5	5
OF5 64 (F)	Tisdag	42	1	14	14	9	1
OF3 43 (F)	Lördag	60	4	0	7	6	0
OF10 94 (F)	Måndag	20	7	14	20	15	0
OF17 184 (F)	Onsdag	49	5	5	5	5	0
OF18 183 (F)	Torsdag	6	13	14	14	13	0
OF21 196 (F)	Fredag	44	7	9	11	6	5
OF20 192 (F)	Fredag	1273	1	8	29	18	4
OF28 318 (F)	Tisdag	177	1	3	3	3	0
SB21 164 (F)	Onsdag	67	1	3	4	4	0
LÄS 9 82 (F)	Måndag	6	12	15	17	13	1
SB43 313 (F)	Tisdag	309	1	1	3	3	0
SB42 310 (F)	Tisdag	328	1	2	2	1	1
	Ø =	178,6 min	44,4 %	69,7 %	10,1	85,1 %	14,9 %

Tabell 8. Sammanfattning av barncentrerade diskussioner.

Diskussionsstarter		Svar					
Barncentrerade	Startdag	Svar 1/min	Svar 24 h	Svar 44 h	Antalet svar	Namngivna Signaturer	Anonyma Signaturer
SB1 4 (B)	Tisdag	96	5	8	8	7	0
SB1 5 (B)	Torsdag	6	3	4	4	4	0
SB1 8 (B)	Torsdag	75	2	2	2	2	0
SB2 31 (B)	Tisdag	9	5	6	6	5	1
SB3 16 (B)	Torsdag	14	4	4	13	8	1
SB2 34 (B)	Onsdag	2	1	1	1	1	0
SB6 74 (B)	Tisdag	2	6	7	10	10	0
SB3 44 (B)	Tisdag	6	8	8	8	6	0
SB5 58 (B)	Onsdag	132	2	2	2	2	0
SB8 92 (B)	Måndag	63	5	5	5	5	
SB9 96 (B)	Tisdag	33	5	9	10	9	0
SB38 107 (B)	Fredag	82	1	1	9	9	0
SB12 140 (B)	Måndag	122	3	7	8	8	0
SB12 143 (B)	Tisdag	83	8	8	8	8	0
SB24 178 (B)	Torsdag	23	14	17	19	15	0
SB13 168 (B)	Torsdag	9	23	37	59	29	1
SB21 176 (B)	Torsdag	46	3	3	3	3	0
SB32 180 (B)	Lördag	6	13	13	17	17	0
SB26 193 (B)	Tisdag	55	2	5	6	6	0
SB25 194 (B)	Onsdag	144	5	5	5	4	0
SB26 202 (B)	Torsdag	43	9	11	11	10	0
SB33 253 (B)	Onsdag	51	1	1	1	1	0
SB36 260 (B)	Fredag	10	24	25	26	18	2
SB37 284 (B)	Tisdag	41	9	12	12	9	1
SB38 295 (B)	Onsdag	27	5	5	5	5	0
SB 42 316 (B)	Tisdag	25	3	3	3	3	0
	Ø =	46,3 min	64,8 %	80,1 %	10,0	98,1 %	1,9 %

Medelvärde för antal svar i tabellens diskussioner är nästan identiskt 10,1 och 10, vilka låg nära medelantalet för diskussionerna under hela urvalsperioden. I den här gruppen fanns inga obesvarade diskussionsstarter. All begäran om stöd bemöttes med någon form av stödgivande.

6.2.2 TYPER AV GIVET STÖD SAMT DESS INNEHÅLL

Hur gavs då det sociala stödet i diskussionsforumet? För att belysa det här tillämpades metodiken att urskilja fall i fallet. Den första diskussionen var föräldra- och familjecentrerad och den andra barncentrerad. Båda diskussionerna var representativa urval och hade typiska kännetecken för den egna kategorin. Förutom att dessa diskussioner kännetecknades av typiska egenskaper innehöll de båda var sitt intressant fenomen, det vill säga fokusstöd och avspisande eller kritiserande (i internetsammanhang används slanguttrycket att dissa). Diskussionerna OF5 65 (F) och SB24 178 (B) presenteras utgående från ett schema som beskriver tidsdimension samt deltagarnas aktivitet. Klockslagen för inläggen finns angivna. Diskussionsstartarens inlägg är markerade med grå bakgrund. Deltagarna anges som numrerade signaturer. Fenomenen fokusstöd och avspisande är i sin tur markerade med en streckad ram.

Signatur	Tisdag 15 augusti	Onsdag 16 augusti	Torsdag 17 augusti
Diskussionsstartare	10:45	22:05	
1	11:28		08:50
2		14:35	18:48
3		15:05	14:05
4		21:21	19:04
5		23:18	
6			07:22
7			09:28
8			10:09
9			11:00
10			19:48

Figur 10. Den föräldra- och familjecentrerade diskussionen OF5 65.

Diskussionen OF5 65 (F) inleddes tisdagen den 15 augusti klockan 10:46 och representerar således en vanlig veckodag och en typisk tidpunkt för diskussionsstartar. Diskussionen startades av en anonym signatur, vilket också var vanligt inom urvalet. Temat för diskussionen var oro över tudelade känslor till moderskapet. Diskussionensstartaren funderade över om detta kunde vara tecken på något fel på moderskapskänslorna. Diskussionensstarten var formulerad i form av frågor samt en berättelse samt några reflektioner över problematiken. I diskussionsstarten beskrevs

situationen, barnet och egna resurser. Signaturen bad om bekräftelse och känslomässigt stöd och riktade den här begäran allmänt, till någon.

I diskussionen gavs svar av nio namngivna signaturer och en anonym signatur (Signatur 5). Fyra signaturer (Signatur 1, Signatur 2, Signatur 3, Signatur 4) skrev två gånger. Bland signaturerna fanns åtminstone en manlig signatur (Signatur 3), vilket framgår av en könsspecifik identitet samt text som relaterade till faderskapet.

Det första svaret publicerades efter en timme och fyrtio minuter klockan 11:28. Det här svaret var det enda under det första dygnet och alla återstående tretton svar skrevs inom de följande två dyggen. De första fyra svaren innehöll bekräftelser (Signatur 1, Signatur 2, Signatur 3, Signatur 4), berättelser från den egna vardagen som förälder (Signatur 1, Signatur 2 och Signatur 3) samt reflektioner (Signatur 1, Signatur 2, Signatur 3).

Efter dessa fyra svar deltog diskussionsstartaren i diskussionen. I texten framgår att hon kände sig bekräftad och att hon mottagit känslomässigt stöd.

”Skönt att höra att man inte är ensam...speciellt tack till...för era svar”

OF5 64 (F)

I diskussionsstartarens inlägg ingick även en uppföljande berättelse samt reflektioner över situationen. Inlägget följdes upp inom mindre än en halv timme med en ny bekräftelse, en berättelse samt ett råd för hur den egna situationen klarats av.

”...ett skratt från sonen och jag har glömt allt gnäll 😊”

Signatur 5 OF5 64 (F)

Det sjätte svaret (Signatur 1) innebar en fokusstöld som var person- men inte temarelaterad. Det innebar att svaren efter detta hölls inom ramen för diskussionsstartarens tema, men att fokuset riktades mot Signatur 1. Fokusstölden skedde genom tekniken att i den egna berättelsen framlägga många frågor. Svaren riktas till Signatur 1 genom att i svaren citera dennas text. De återstående svaren bestod av berättelser, bekräftelser men också vissa kritiska kommentarer till diskussionstemat.

”Man skall inte fundera så mycke på om man är en bra förälder eller inte”

Signatur 3, Svar 2, OF5 64 (F)

Det sista svaret återknöt igen till diskussionsstartaren genom att tydligt nämna att svaret riktats till henne.

”...du är absolut inte ensam om att ha tudelade känslor trådstartaren”

Signatur 10 OF5 64 (F)

Svaret avslutade diskussionen med en reflektion och satte punkt för vidare resonemang.

”...men som tur är så behövs det väldigt lite för att man ska inse hur härliga barn man egentligen har. För det har vi. Alla.”

Signatur 10 OF5 64 (F)

Sammanfattningsvis kan man konstatera att diskussionsstartaren gavs stöd genom bekräftelse, känslomässigt stöd samt stöd för reflektion.

Diskussionen SB24 178 (B) inleddes torsdagen den 28 september klockan 12:30, vilket var en både typisk veckodag och en tidpunkt då många var aktiva i diskussionsforumet. I den här typens diskussioner figurerade främst namngivna signaturer, vilket var fallet i detta exempel. Temat för diskussionen var syskonsvartsjuka då det äldre barnet fått ett syskon. Diskussionsstartaren berättade om hur det äldre syskonet förändrades då babyn föddes. Hon beskrev situationen, syskonets beteende och de egna resurserna.

”Jag vågar inte lämna lillebror (9 veckor nu) ensam med storsyster för man vet helt enkelt inte vad hon kan hitta på.... Hon är så hårdhänt...”

*”hon ser aggressiv ut: hon grimaserar så tänder syns ...
Jag försöker ge min dotter så mycket uppmärksamhet som möjligt men det känns som om det inte räcker till.”*

Diskussionsstartaren SB24 178 (B)

Diskussionsstartaren bad om råd och bekräftelse för hur hon hanterat situationen. Begäran av stöd riktades till en tänkt grupp och diskussionsstartaren efterlyste egna erfarenheter.

RAPPORT

Signatur	Torsdag 28 september	Fredag 29 september	Söndag 1 oktober	Tisdag 3 oktober
Diskussions-startare	12:30			
1	12:53			
2	12:53 21:35	21:19		
3	13:03 14:35			
4	13:51 19:23			
5	14:16			
6	14:41			
7	19:48			
8		09:56		
9		10:13		
10		11:03		
11		12:11		
12		12:35		
13		14:21		
14			00:22	
15				08:10

Figur 11. Den barncentrerade diskussionen SB24 178.

I diskussionen gavs det första svaret inom tjugotre minuter. Temat engagerade många och inom ett dygn hade fjorton svar skrivits samt två till två dygn efter tidpunkten för diskussionsstarten. Sammanlagda antalet svar var nitton, vilka skrevs av femton namngivna signaturer. Inga anonyma signaturer förekom och diskussionsstartaren deltog inte i diskussionen efter diskussionsstarten. Signatur 2 deltog i diskussionen med tre inlägg och Signatur 3 samt Signatur 4 med två inlägg var. De virtuella identiteterna samt svarsinnehållet ger inga indikationer på att någon av signaturerna var män.

Redan i det första svaret bekräftas diskussionsstartarens problematik både vad gällde syskonets beteende samt oron över de egna resurserna. Genom att berätta om egna erfarenheter gavs råd för hur situationen kunde hanteras och svaret avslutas med emotionellt stöd.

”Jag var så rädd att hon skulle skada den lille på något vis. Puh, stressigt var det...som förälder får man nog ta sig en rejäl skopa tålamod till morgonmål varje dag så man inte ska bli allför nervös den första tiden... Du ska se att det blir bra så småningom men det tar lite tid bara...”

”...En styrkekram till mamma 😊”

Signatur 1 SB24 178 (B)

De följande tolv inläggen innehöll bekräftelse genom berättelser av egna erfarenheter.

”Storasyster menade väl inget illa, men lillasyster fick sig ett slag här och där ibland. Och så som för så många andra, så var det besvärligast då jag ammade!”

Signatur 6 SB24 178 (B)

Ett av svaren innehöll en länk till Anna Wahlgrens hemsida anna.wahlgren.com och dess diskussionsforum och signaturen värderade samtidigt sidans information.

”Där finns VÄLDIGT goda råd! 😊”

Signatur 9 SB24 178 (B)

Det fjortonde svaret avspisade diskussionsstartaren.

”Kanske svartsjuka är ett personlighetsdrag som en del barn har men inte andra? Åtminstone var vår dotter inte svartsjuk...”

Signatur 10 SB24 178 (B)

Svaren efter detta var alla delvis ofokuserade på diskussionsstartarens problematik. I svaren ingick berättelser som handlade om motsatta erfarenheter.

”Hos oss har de här första åtta veckorna gått över förväntan”

Signatur 11 SB24 178 (B)

”Jag tycker det har gått över förväntningarna för oss”

Signatur 12 SB24 178 (B)

”Nån större svartsjuka har vi inte märkt. Tvärtom har de varit väldigt måna om att bebin har det bra.”

Signatur 14 SB24 178 (B)

”Jag trooor att jag sluppit lätt undan... Stora syster har hela tiden varit så otroligt snäll me brorsan”

Signatur 15 SB24 178 (B)

Av de svaren som redogjorde för motsatta erfarenheter än vad diskussionsstartaren efterlyste innehöll endast ett socialt stöd. Signatur 11 ger konkreta råd samt emotionellt stöd.

”Bärsjalen har för mig varit helt superhjälp.....Jag tror på att med positiv feedback till den äldre och genom att förbereda den på vad som skall komma lyckas det mesta bättre...Hoppas ni får det bättre”

Signatur 11 SB24 178 (B)

Sammanfattningsvis kan man konstatera att diskussionsstartaren erbjöds stöd främst genom råd och information baserade på egna erfarenheter, bekräftelse samt känslomässigt stöd.

Ingen av de ovanstående diskussionerna innehöll texter som präglades av professionell kunskap. Berättelserna var förankrade i signaturernas egen vardag och egna upplevelser.

6.3 ATT FÅ STÖD

I de föräldra- och familjecentrerade diskussionerna deltar fyra av de fjorton diskussionsstartarna på nytt i diskussionerna. Deltagarfrekvensen för de fyra signaturerna var ett, två, två och sex inlägg. Diskussionsstartarnas fortsatta deltagande bland de barncentrerade diskussionerna var vanligare och i de tjugosex diskussionerna deltog fjorton diskussionsstartare. Nio signaturer deltog en gång till, fyra två gånger och en sju gånger.

De diskussioner där diskussionsstartaren deltog sex och sju gånger avviker från de övriga. En av diskussionerna inleddes med att trådstartaren bad om bekräftelse för sitt bemötande av barnet. Redan under det andra diskussionsinlägget utmynnade diskussionen i en debatt med rätt så hårda och aggressiva inlägg. Det gavs både stöd och skarp kritik och diskussionsstartaren försvarade sin ståndpunkt och värderade andra signaturers deltagande i diskussionen.

”En dylik diskussion vore bättre mellan personer som är i likadan situation.”

SB13 168 (B)

Den andra diskussionen startade i en beskrivning av såväl situationen, barnet, de egna resurserna och omgivningens sociala stöd. Diskussionsstartaren begärde information och råd samt känslomässigt stöd av andra föräldrar i liknande situation. Diskussionsstartaren tackade redan samma dag för det känslomässiga stödet:

”Tack för alla svar 😊 fast de inte så här direkt kan hjälpa, men underlätta kan dom, känns lite lättare då jag fått dela med mig och fått tröstande svar. 😊”

OF10 84 (F)

Diskussionsstartaren följde under några dagar upp hur vardagen utvecklades och hur hon själv orkade med den.

”Tack för tips och uppmuntran! 😊 känns lite bättre idag, eftersom ja ha fått sova lite mera! 😊😊”

OF10 84 (F)

Diskussionsstartarnas inlägg var en respons på det stöd som andra signaturer gett, men fungerar trots detta inte som en avslutning på diskussionen. Det här tyder på att stödfunktionen i det virtuella diskussionsforumet hade stora likheter med ömsesidigt stöd. Diskussionsdeltagarna hade roller både som stödtagare och stödgivare och rolltagningen kunde variera under diskussionernas gång. Diskussionsstartarna tackade för svaren och riktade sig till den specifika signaturen eller till alla som gett stöd i någon form.

”tack för alla härliga svar! 😊”

OF10 94 (F)

”Tack för alla svar 😊 fast de inte så här direkt kan hjälpa, men underlätta kan dom, känns lite lättare då jag fått dela med mig och fått tröstande svar. 😊”

OF10 94 (F)

Diskussionsstartarens inlägg hade även formen av en fortsatt berättelse där situationen beskrevs mera ingående. Hur situationen utvecklades var ett annat sätt att relatera till mottagandet av stöd. Den konkreta informationen och råden värderades och diskussionsstartaren berättade om dessa haft effekt.

”Hej och tack för tipsen” Reflekterar över råden ”Tror det faktiskt kunde vara en bra lösning.”

SB1 8 (B)

”Att man i sin mamma dimma inte lyckats lista ut det förut 😞”

OF3 43 (F)

Information och råd togs inte alltid emot med enbart positiv respons.

Diskussionstartaren omfattade inte nödvändigtvis råden och kommenterar detta, vilket ovanstående citat SB13 168 (B) exemplifierade. Diskussionsstartaren kommenterade även det stöd eller brist på stöd som fäetts ytterom diskussionsforumet.

”Jag blir så irriterad när folk tycker synd om min dotter för att hon är hos dagmamma några dagar/månad.”

SB37 284 (B)

Det känslomässiga stödet uppskattades och diskussionsstartaren återgäldade dem genom att förmedla positiva känslouttryck tillbaka till stödgivarna. Liksom i diskussionsstarterna var flera av dessa riktade till en tänkt grupp och starkt fokuserade på det värdefulla i erfarenhetsbaserat stöd.

”Tack för era svar! Intressant att höra hur andra har det/har haft det! 🙄”

SB 12 140 (B)

Dylika svar kan tolkas som gemenskapsfrämjande interaktion vars syfte var att bekräfta dem som gett stöd samt att betona det ömsesidiga stödet betydelse i forumet.

7. Sammanfattade resultat, kritisk granskning och slutsatser

“It’s kind of fun to do the impossible”.

Walt Disney

Den här forskningen syftar till att öka kunskapen om virtuella diskussionsforum som en metod för föräldrastöd samt även att visa på dess möjligheter och utmaningar. Undersökningen har gällt det virtuella diskussionsforumet mammapappa.com, som startade år 2003.

Forskningens första frågeställning utgick ifrån behovet av mångsidig och heltäckande bild av det virtuella diskussionsforumet och sökte svar på frågan vad och i vilket sammanhang föräldrar diskuterar i det virtuella diskussionsforumet.

Den andra frågeställningen var inriktad på hur socialt stöd begärs, ges och fås i det virtuella diskussionsforumet. Den här frågeställningen hade en mera tillämpad vinkling och sökte svar på forumets möjligheter och begränsningar i anslutning till resursförstärkande föräldrastöd.

7.1 SAMMANFATTADE RESULTAT

Under tiden 1 augusti – 31 oktober 2006 startades sammanlagt 1348 diskussioner som fick 16.740 svar, vilket innebär ett medeltal på 12,4 inlägg per diskussionsstart. Varje dygn startades 14,7 diskussioner och 182,0 svar skrevs. Deltagarna i det virtuella diskussionsforumet hade vanligen etablerade identiteter med tillhörande grafiska representationer, det vill säga namngivna signaturer. Dessutom fanns det möjlighet att delta i forumet både med diskussionsstarter samt svar under en anonym signatur.

124

Diskussionsgrupperna var fokuserade på graviditet, barn eller allmänna diskussioner. Mest aktivitet fanns inom gruppen Ordet är fritt, som hörde till de allmänna diskussionerna. De följande grupperna i aktivitetsordning var Småbarn och Gravid. Diskussionsämnena i det virtuella diskussionsforumet kunde kategoriseras

som barncentrerade (391), föräldra- och familjecentrerade (752), samt gemenskapsfrämjande diskussionsämnen (205). Det stora antalet föräldra- och familjecentrerade diskussionsämnen återfanns främst inom gruppen Ordet är fritt.

De barncentrerade diskussionsämnena kunde sammanfattas som en bild av barnfamiljens vardag. De vanligaste diskussionsämnena behandlade barnets grundbehov det vill säga hälsa, kost, sömn, kläder, utrustning samt stöd och stimulans för barnets utveckling. Diskussionsämnena var inte på något sätt kontroversiella utan överensstämde bra med tidigare forskning.

De föräldra- och familjecentrerade diskussionsämnena dominerades av teman kring hälsa, ork, motion och kroppsvård (216). En intressant företeelse var att grupperna för gravida endast med några undantag innehöll föräldra- och familjecentrerade diskussionsämnen. Den egna personen var oftast i fokus och i forumet diskuterades inga föreställningar om det väntade barnet. Ur ett anknytningsperspektiv kan det här fenomenet uppfattas oroande med tanke på föräldrars process att binda sig till barnet. De diskussioner som fanns inom gruppen för ensamstående, bonus- och skilda föräldrar var relationsinriktade. Detta i sin tur kan tolkas som om det specifika för den här typens föräldraskap är komplicerade närrelationer. De föräldra- och familjecentrerade diskussionerna tog också upp frågan om svårigheter med förenande av arbets- och familjeliv. Trots att det finns mycket forskning där samma fenomen ideligen konstateras, har man ännu inte lyckats lösa frågan med samhällspolitiska åtgärder.

De gemenskapsfrämjande diskussionsämnena gällde forumets tekniska tillämpningar, deltagarnas presentationer och rapporter samt lekar, frågesporter och andra tidsfördriv. Dessa diskussionsinslag tydde på att diskussionsgruppen sågs som en referensgrupp för föräldrar eller personer som önskade bli föräldrar. Inträde, frånvaro och avsked följde vissa ritualer med presentationer, rapporter och svarshälsningar. I diskussionsforumet förekom även korrigerande åtgärder ifall någon deltagare gick över gränsen för accepterad netikett.

Givandet av socialt stöd undersöktes ur ett tids-, deltagar- och interaktionsperspektiv utgående från ett urval. I urvalet ingick föräldra- och familjecentrerade diskussionsstarter där begäran om socialt stöd inriktades på de egna resurserna och framför

allt på att orka med vardagen. De barncentrerade diskussionsstarterna i urvalet innehöll begäran om socialt stöd gällande oro för barnets beteende samt de egna resurserna. Från båda grupperna valdes ett typiskt fall som studerades i detalj.

Av urvalet bestående av fyrtio diskussionsstarter var alla utom två påbörjade under vardagar. Tidpunkten var vanligtvis mitt på dagen, vilket kan ha sin förklaring i barnets dygnsrutiner. De två diskussionerna som startats på lördag innehöll både oro för barnet och de egna resurserna. Eftersom koncentrationen på vardagen inte motsvarade den helhetsuppfattning jag fått av forumet gjordes en kontrollerande undersökning som visade att diskussionsstarter var lika vanliga under veckoslut. Således är det orsak att uttala sig försiktigt om att behovet av socialt stöd är ett vardagsfenomen.

Svaren på diskussionsstartarens begäran om socialt stöd visade på det virtuella diskussionsforumets styrka att förmedla socialt stöd med kort tidsmarginal. I två av de undersökta diskussionerna gav det första svaret gavs inom bara två minuter. De flesta svaren skrevs inom två dygn sedan diskussionsstarten publicerats.

I det virtuella diskussionsforumet fanns möjlighet till deltagande både med namngiven signatur och som en anonym signatur. I de studerade fyrtio diskussionsstarterna var alla som tillhörde de barncentrerade skrivna av namngivna signaturer. Däremot var flertalet bland de föräldra- och familjecentrerade diskussionerna startade av anonyma signaturer. Förklaringen till detta kunde ses i diskussionsstartarens berättelser. De föräldra- och familjecentrerade berättelserna handlade om personliga och känsliga teman. I berättelserna uttryckets oro och de egna resursbristerna beskrevs. Stödgivarna var oftast namngivna signaturer. I gruppen för barncentrerade diskussioner var anonymitet ett undantag (1,9 %) medan det i de föräldra- och familjerelaterade diskussionerna fanns något flera (14,9 %). Min tolkning till mindre anonymitetstendens än vid begäran av socialt stöd är att givandet av socialt stöd inte hade samma känsliga karaktär.

Både de föräldra- och familjecentrerade och de barncentrerade svarens antal hade ett medelvärde på tio. Alla som begärde stöd fick stöd i någon form. I båda grupperna fanns stödgivare som deltog i diskussionen med flera inlägg.

Diskussionsstarterna var som ovan nämnts vanligen skrivna som berättelser.

Vardagen i familjen, specifika situationer samt barnets beteende beskrevs i kombination med frågor, värderingar och reflektioner. I berättelserna framkom oro för barnet eller oro för de egna resurserna. Känslouttryck förstärktes med smileys eller flitig användning av skiljetecken och versaler, men också text utan dessa förekom. Många av berättelserna var mycket inlevelsefullt skrivna. Begäran av stöd riktades till andra med liknande erfarenheter, till en tänkt grupp, till någon eller allmänt. Speciellt framstod begäran om stöd från föräldrar med liknande erfarenheter, vilket innebär att stödet har likheter med ömsesidigt stöd. Stödformer som begärdes var information och råd, känslomässigt stöd och bekräftelse. De barncentrerade diskussionsstarterna efterlyste i högre grad information och råd, medan det känslomässiga stödet och bekräftelse var utmärkande för de föräldra- och familjerelaterade diskussionsstarterna.

Diskussionernas svar var även de skrivna som berättelser. Givandet av stöd innehöll bekräftelser av diskussionsstartarens situation och problematik, råd och information, samt känslomässigt stöd. Berättelserna beskrev signaturernas egen vardag i relation till diskussionsstartarens problematik. I svaren ingick dessutom reflektioner och värderingar av problematiken. Stödgivandet motsvarade diskussionsstartarens stödbegäran så att exempelvis de barncentrerade svaren innehöll mera råd och information, medan de föräldra- och familjecentrerade svaren dominerades av känslomässigt stöd.

Diskussionsstartaren deltog på nytt i över hälften av de barncentrerade och i en knapp tredjedel av de föräldra- och familjecentrerade diskussionerna. I de här inläggen tackade diskussionsstartaren för stödet och riktade sig också ibland till specifika signaturer. Diskussionsstartaren följdes också upp med tilläggsbeskrivningar och rapporter skrivna i form av berättelser.

Trots att det bland de fyrtio utvalda diskussionerna inte förekom att någon blev helt utan socialt stöd fanns det ändå tendenser på dysfunktioner. Fokusstöld innebar att någon av signaturerna överförde diskussionens fokus till den egna personen eller den egna problematiken. Det andra fenomenet är dissande. Signaturerna förringade eller förlöjligade diskussionsstartaren och dennes problematik. Svartsbeteende av det här slaget ledde även till flera aggressiva inlägg där signaturerna i hätska ordalag fördömde tidigare inlägg.

7.2 RESURSFÖRSTÄRKANDE FÖRÄLDRASTÖD I FORUMET

Det virtuella diskussionsforumets möjligheter till resursförstärkande socialt stöd för föräldrar är intressant ur professionellt perspektiv. I Tabell 9. Finns en sammanfattning på de resultat som framkommit i forskningen. Resultaten indelas i resursförstärkande dimensioner och dysfunktioner.

Tabell 9. Resursförstärkande föräldrastöd – möjligheter och risker i det virtuella diskussionsforumet.

Resursförstärkande dimensioner	Begäran om stöd	Givandet av stöd	Mottagandet av stöd
Tid	Oberoende av tid.	Omedelbart stöd.	Möjlighet till snabb tilläggsinformation. Diskussionerna tillgängliga för lurkers.
Plats	Oberoende av plats	Oberoende av plats	Oberoende av plats
Internet som redskap	Fungerar för skrivstarka personer. Obegränsat antal deltagare.	Fungerar för skrivstarka personer. Obegränsat antal stödgivare.	Fungerar för lässtarka personer. Diskussionerna tillgängliga för lurkers.
Identiteter	Möjlighet till anonymitet. Möjlighet till flera identiteter.	Möjlighet till anonymitet. Möjlighet till flera identiteter.	Möjlighet till anonymitet. Möjlighet till flera identiteter.
Grupper	Ämnesspecifika grupper möjliggör riktande till potentiella stödgivare. Gemenskapsfrämjande funktioner.	Ämnesspecifika grupper möjliggör erfarenhetsbaserat givande av referensstöd. Gemenskapsfrämjande funktioner.	Mångsidigt stöd av flera olika stödgivare. Gemenskapsfrämjande funktioner.
Dysfunktioner			
Tid		Svaren inte alltid ämnesspecifikt logiskt publicerade.	
Internet som redskap	Kan utesluta ekonomiskt och kognitivt resurssvaga. Vissa grupper kräver registrering. Generationsbundna uttryck. Trolling, Flaming, Spaming, Cyber-rape.	Generationsbundna uttryck. Ingen informationskontroll. Trolling, Flaming, Spaming, Cyber-rape. Fokusstöd. Dissande.	Generationsbundna uttryck. Trolling, Flaming, Spaming, Cyber-rape.
Identiteter	Identitetsstöd.	Identitetsstöd.	Identitetsstöd.
Grupper	Grupper finns inte för alla ämnen.	Deltagarantal och aktivitet varierar i grupper.	

Det virtuella diskussionsforumen har förutsättningar att förmedla stöd bland föräldrar och har också ett stort antal deltagare. Diskussionsämnena är inte givna utan den som startar en diskussion kan fritt formulera sitt hjälpbehov. Inte bara innehållet är obegränsat. Även tidpunkten när diskussionen startas är valfri och mängden diskussionsstarter är inte begränsad. Det virtuella diskussionsforumets möjligheter att delta på egna villkor gällande tid, plats och omfattning är betydelsefulla. En annan viktig aspekt är möjligheten att delta under en anonym identitet eller att fungera under flera virtuella identiteter.

Anonymiteten stiger fram som en viktig dimension i stödbegärandet. I enlighet med tidigare forskning är möjligheten att inte behöva avslöja sin identitet ett av de viktigaste motiven för deltagande i internetmiljöer.

Det virtuella diskussionsforumets indelning i diskussionsgrupper ger deltagarna möjlighet till grupptillhörighet. Genom presentationer, rapporter och socialt småprat utvecklas interaktionen mot ett mera personligt håll. Deltagare som varit frånvarande saknas och både inträde och utträde ur diskussionsgrupperna noteras och bekräftas av andra deltagare.

Ämnesspecifika diskussionsgrupper innebär även att deltagarna har samma livssituation. De förenas av graviditet, barnets ålder eller familjesituationen. De här grupperna har mest referensgruppsliknande fenomen och både stödbegäran och stödgivandet är inriktad på egna erfarenheter.

Stöd i det virtuella diskussionsforumet fanns tillgängligt omedelbart. Den som begär stöd kan inom loppet av några minuter få både bekräftelse, råd och information och känslomässigt stöd. Stödbegäran som föranleder diskussioner som sträcker sig över en längre tidpunkt är ofta mera reflekterande till sin natur.

Rollerna i stödförmedlingen kan ändras under diskussionernas gång. Inlägg i diskussionen kan genom fokusstöld antingen rikta diskussionens intresse mot den egna personen eller mot den egna problematiken.

Hinder för deltagande i virtuella diskussionsforum kan vara att personer inte har tillgång till dator, inte har kognitiva förutsättningar att använda internet eller inte kan uttrycka sig skriftligt. Också en generationsklyfta existerar inom internetkulturen. Den generation som vuxit upp med tillgång till datorer och internet använder obehindrat

förkortningar och symboler. Det här kan vara en begränsning för stödgivande över generationsgränsen. Det virtuella diskussionsforumets stödförmedling inbegriper inte enbart dem som aktivt skriver i forumet. En obegränsad mängd läsare kan ta del av information, känslouttryck och reflektioner. Dysfunktioner är framför allt risker som är allmänt kopplade till sociala medier, det vill säga aggressivt beteende eller falsk identitetsetablering.

7.3 KRITISK GRANSKNING

Virtuella diskussionsforum för föräldrar torde uppfylla kraven på relevans och generalitet för forskning i socialt arbete bland barn och familjer. Ämnet är relativt utforskat trots att utvecklingen inom sociala medier varit enorm under de senaste tio åren. Också för mig personligen kändes valet givande och utmanande. Jag har under processens gång löst många forskningsmetodiska frågor, resonerat kring etiska frågeställningar och tagit del av utmaningarna kring källkritik i internetsammanhang.

Nu i efterhand kan jag konstatera att jag grovt underskattade hur mycket resurser forskningsprojektet krävde. Många av arbetsmomenten var tidsdryga, men krävde ändå enhetlig arbetsinsats. Exempel på dessa var framförallt datainsamlingen som tog otaliga timmar av monotont datorarbete (copy-paste-print) i anspråk samt själva grovgenomgången och kategoriseringen av diskussionerna.

Kvalitativ forskning syftar till att förstå ett fenomen utgående från undersökningsobjektets perspektiv. Undersökningsobjekten i den här forskningen var virtuella identiteter som förenades av föräldraskap eller önskan om att bli förälder samt förmedling av socialt stöd. En förståelse för perspektivet är inte klart entydig eftersom föräldraskapet alltid är en unik företeelse mellan barn och förälder. Föräldraskapet är också ett universellt fenomen, som styrs av likadana bakgrundsvillkor. Förståelsen för föräldraskap beror på vilken dimension man lägger in i fenomenet.

Många gånger känt igen mig själv och gjort resor tillbaka i både egen barndom och eget föräldraskap. Bevarande av ett objektiva förhållningssätt har förutsatt ständig reflektion över varför de olika texterna väckt en speciell typs känslor.

Det andra perspektivet är det virtuella, som präglats av förändring under forskningsprocessens framskridande. Mitt intresse för sociala medier gjorde att jag hade en

viss förståelse för fenomenet. Valet av observatörsperspektiv och att inte registrera mig i mammapappa.com gjorde dock att jag inte kunde ta del av alla funktioner i diskussionsforumet. Det självvalda utanförskapet upplevdes ändå betydelsefullt med motivering i etiska resonemang om offentlighet, vilket berättigade valet. Då jag inledde forskningsprocessen möttes jag ofta av skepticism och tvivel. Viktigt blev därför att finna resultat i materialet och jag fick många gånger rannsaka mig själv för att inte övertolka texterna. Under processens gång har dock förhållningssättet förändrats, vilket ur mitt perspektiv upplevdes som ett rättfärdiggörande.

Det sista perspektivet är förståelsen för dimensionerna kring socialt stöd. Här hade jag mest svårigheter med att skilja på mina roller i IRL. Jag resonerade ibland vid genomläsningen som en socialarbetare och ibland som en lärare i socialt arbete bland barn och familjer, istället för att ta forskarperspektivet. I praktiken förorsakade rollerna utföranden av arbetsmoment som inte motsvarat den här forskningens syften.

Teoriförankringen medförde ett förhållningssätt som tillät tvärvetenskaplighet. Inom föräldra- och familjetemat fanns det gott om tidigare forskning från social- och hälsovårdsområdet. Däremot krävde den virtuella förankringen en utvidgning av perspektivet mot exempelvis informations- och kommunikationsvetenskap.

Datainsamlingen var som nämnts mycket tidsdryg. Det enformiga insamlingsarbetet visade sig vara värt mödan eftersom materialet behövdes i flera reprints. På grund av ett induktivt angreppssätt kunde jag inte planera analysmomenten på förhand. Helhetsurvalet var stort och omfattade 1348 diskussioner som startats under urvalsperiodens 92 dygn. De mera specifikt inriktade analyserna krävde flera steg i urvalsprocessen. Ambitionen var att försöka se det som var generellt, men att även lyfta fram det specifika. Vissa kontroversiella diskussioner tilltalade mig i början och jag det var svårt att lämna dem åt sidan. Jag valde dock att inte förankra mina exempel och citat i dessa både på grund av etiska skäl samt risk för skevhet.

Etiska utmaningar genomsyrade hela forskningsprocessen. Jag valde därför att ägna en stor del av rapporten åt de etiska frågeställningarna. Som riktlinje har forskningsuppgiften det vill säga den nyttoaspekten haft en särposition och att jag istället har gett avkall på andra principer. I mitt etiska resonemang förenade jag allmän forskningsetik med specifik etik för internetforskning samt det sociala områdets

yrkesetik. I dessa resonemang har en diffus rolltagning varit fruktsam. Genom att tillämpa principer för klientförhållandet kunde en sensitiv hållning iakttas. I det här sammanhanget vill jag ändå framhålla att jag inte har ett entydigt förhållningssätt till internetforskningens fråga om offentligt och privat material. De lösningar som gjorts för den här forskningsprocessen kanske om något år uppfattas som olämpliga.

Följande fråga gäller forskningens tillförlitlighet. Genom ett helhetsperspektiv i urval och analys har diskussionsforumet fyllt kriterierna för en fallstudie. Noggrannhet i datainsamlingen och analysen har iakttagits. Kategoriseringen gjordes under en enhetlig tidsperiod åtföljd av en kontrollkategorisering. Forumet förändrades ständigt genom exempelvis tillkomst av nya grupper. För att förhindra att samma diskussioner ingick i materialet flera gånger krävdes ett snabbt arbete.

I analyskedet krävdes ständiga kontroller av materialet på grund av att exempelvis de virtuella identiteternas grafiska presentationer påverkade utskrifterna. Här var tillgången till material i både elektronisk form och i pappersformat otroligt värdefull. Fenomen som verkat avvikande eller orimliga kontrollerades genast. I urvalet av diskussionerna som utgjorde exempel för forumets stödfunktion fanns resultat om veckodagar som inte överensstämde med min uppfattning. Efter ett kontrollmoment verifierade jag min misstanke om skevhet. Metodtriangulering förverkligades genom analyser på olika nivåer och med olika infallsvinklar. Ett kvalitativt perspektiv har kompletterats av kvantifiering av data.

Genom att ärligt redogöra för forskningsprocessen och forskarrollen har rapporteringsskedet präglats av objektivitetssträvanden. Egna och andras förhandsuppfattningar, roller och attityder är förhållanden som påverkat forskningens genomförande och rapportering.

Tillförlitlighetsaspekten har i hög grad berört källor och i synnerhet internetkällor. För att försäkra mig om källornas ursprung kontrollerade jag skribenter och utgivare. Genom litteratur om internet stötte jag emellertid på belägg för både tillförlitlighet och osäkerhet i fråga om källor. Det virtuella uppslagsverket Wikipedia hade i vissa artiklar kommentarer om att materialet inte var ämnesgranskat och därför otillförlitligt. Forskare som betonade Internets faror framhöll igen riskerna med identitetsstölder och – förfalskningar. En utpräglad skeptisk framhållning skulle då vara att

aldrig förlita sig på internetkällor.

I enlighet med Ollikainen (2004, 31) har jag betraktat diskussionsforumets texter som källor. För varje citat finns således en upphovsman som vanligen figurerar under en virtuell identitet. För att undvika skevhet lät jag citaten tala för sig själv och undvek konsekvent att skriva om dem.

I rapporteringsskedet upplevde jag en viss konflikt i språkbruket. Det virtuella diskussionsforumets texter var vardagliga och många gånger anpassade efter den interna kulturen. Exakta återgivning av citat kombinerades med vetenskaplig text, vilket ställvis gör resultatrapporten svåräst.

Merriam (1994, 50-53) beskriver fallstudien som en krävande metod, som ställer krav på forskarens lämplighet. Forskaren bör vara tolerant mot mångtydighet och ha förmåga att klara av brist på strukturer samt ha upptäckarglädje. Forskaren bör dessutom vara sensitiv i exempelvis datainsamling och förstå sig på mellanmänsklig kommunikation. Dessa egenskaper som är kompetenser som också krävs i socialt arbete kan enligt min mening endast utvecklas i praktisk verksamhet; forskningsprocessen skapar forskarens kvalifikationer.

7.4 SLUTSATSER OCH SLUTORD

Slutligen vill jag lyfta fram några slutsatser samt reflektera kring dem.

För det första vill jag betona att föräldrar aktivt söker socialt stöd i virtuella diskussionsforum i form av information, råd, känslomässigt stöd och bekräftelse. Internet fungerar ofta som första informationskanal då föräldrar behöver socialt stöd. Föräldrar som deltar i virtuella diskussionsforum är också villiga att dela med sig av sin kunskap. I forumet rör sig personer med olika yrkesbakgrund och tillsammans bildar man en enorm kunskapsbank. Ändå är främst den erfarenhetsbaserade kunskapen mest efterfrågad och högst värderad. Stödet för specifik problematik ges vanligen i grupper som på många sätt liknar referensgrupper.

Kunskapsörsten och viljan att dela med sig har både positiva och negativa sidor. Det finns en risk att felaktig kunskap sprids samt att aggressivt beteende får fotfäste. Moderatorns roll i virtuella diskussionsforum har således en stor betydelse

för att stödförmedlingen skall fungera. Informellt stödgivande utan styrning i form av handledning kan innebära att fenomenet blir viktigare än personen som behöver stöd. Fokuset hålls bra temamässigt men personfokusen förändras ofta under diskussionens gång. Här finns även en risk för att föräldraskapet verbaliseras och att steget mellan reflektion och handling blir för stort.

Inom socialt arbete bör man uppmärksamma och använda sig av den informella stödverksamheten, som de virtuella diskussionsforumen erbjuder. Virtuella diskussionsforum är ett faktum och forskning om dem föreslås fördjupa sig i stödets kvalitet och kvalitetsgarantier. Via information från deltagarna kunde man få svar på hur de uppfattat nyttan med stödprocesserna. Även handledda diskussionsforum borde jämföras med diskussionsforum som är helt deltagarstyrda.

Vilka är fördelarna och nackdelarna med virtuella diskussionsforum i relation till föräldrastöd? De virtuella diskussionsforumen kan ses som kanaler som uppfyller dagens föräldrars krav på service. Inom professionella kretsar bör man möta behovet av stöd och utveckla kanaler för mera tillgängligt, omedelbart och erfarenhetsbaserat stöd. Dagens föräldrar är många gånger medvetna och kunniga. Då ett problem uppkommer vill man ha stöd omedelbart och är idag inte beredd att vänta med problemlösningen tills det erbjuds tid vid någon rådgivning eller socialbyrå. Det första stället föräldrar söker information från är på internet. Föräldrars behov av att anonymt få socialt stöd bör beaktas. Finns det möjlighet till konfidentiell service inom familjarbete? Exempel finns från andra sektorer, som exempelvis missbrukarvården.

Tillgången till omedelbart stöd via internet ställer krav på en förändrad servicekultur. Stödgivandet kan inte vara begränsat till kontorstid under vardagar. Är det dags för den offentliga sociala servicen att liksom affärsverksamheten gå mot flexiblere öppethållningstider? Min följande rekommendation är således att bedriva utvecklingsarbete i kombination med forskning om virtuella stödformer.

Som avslutning återknyter jag till den gemenskapsfrämjande dimensionen i det virtuella diskussionsforumet mammapappa.com. Vid varje genomläsning av diskussionsforumets texter har jag upplevt en känsla av närhet mellan deltagarna. Trots min status som lurker har uttrycken för den virtuella gemenskapen känts verkliga och välkomnande. Under forskningsprocessen har jag bekantat mig med otaliga virtuella

identiteter. Jag har tagit del av deras familjesituation och deras relationer. Jag har tagit del av vardagens glädjeämnen och bekymmer. Till alla dessa virtuella identiteter riktar jag ett varmt tack och tar genom detta avsked från mammapappa.com.

Källförteckning

- Adams, Robert (2003) *Social work and empowerment*. 3:e upplagan.
Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Alasuutari, Maarit (2003) *Kuka lasta kasvattaa?* Helsinki: Gaudeamus.
- Alvesson, Mats & Sköldbberg, Kaj (1994) *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Andresen, Ragnhild & Talseth Solbjørg (2002) Ömsesidighet och ansvar för det egna livet i en självhjälpsgrupp. Ingår i Andresen, Ragnhild (red) *Sociala nätverk, grupper och organisationer. Praktiskt arbete och teoretisk reflexion*. Stockholm: Natur och kultur, 228-244.
- Arminen, Ilkka (1998) *Therapeutic Interaction. A Study of Mutual Help in the Meetings of Alcoholics Anonymous*. The Finnish Foundation for Alcohol Studies.
- Aronsson, Karin & Čekaite, Asta (2009) *Förhandlingar mellan föräldrar och barn*. Ingår i Markström Ann-Maria m.fl. (red) *Barn, barndom och föräldraskap*. Stockholm: Carlssons, 136–154.
- Arpo, Robert (2003) *Kenen keskustelu, kenen kulttuuri?* Internet-keskusteluryhmien konteksteista: Mediumi 2/2 Tillgänglig <http://www.m-cult.net/mediumi/>
Hämtad 4.10 2010.
- Arpo, Robert (2005) *Internetin keskustelukulttuurit- Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetaivoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa*. Joensuun yliopisto, 2005.
Tillgänglig http://joypub.joensuu.fi/publications/dissertations/arpo_kestustelukulttuurit/arpo.pdf. Hämtad 18.3 2010.
- Bardy, Marjatta (2001) *Huoli lapsuudesta ja vanhemmuudesta*. Teoksessa Bardy, Marjatta, Salmi, Minna & Heino, Tarja Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000-luvun keskusteluun. *Stakes Rapporteja (263) 2001*, 13–19.
- Bardy, Marjatta (2009) *Lastensuojelun filosofia ja käytäntö*. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim) *Lastensuojelun ytimessä*. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 16–113.

- Barns behov i centrum, BBIC (2006). Socialstyrelsen. Sverige.
Tillgänglig http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/9524/2006-110-7_rev_20061107.pdf. Hämtad 21.10 2010.
- Barnskyddslag, 2007/417.
- Barth, Tom & Näsholm, Christina (2006) Motiverande samtal - MI. Att hjälpa en människa till förändring på hennes egna villkor. Lund: Studentlitteratur.
- Berglund, Stig-Arne (2000) Social pedagogik. I goda möten skapas goda skäl. Lund: Studentlitteratur.
- Berglund, Stig-Arne (2004) Det välgörande med att uttrycka sig -social pedagogik och narrativ metod i det moderna. Ingår i Eriksson, Lisbeth, Hermansson, Hans-Erik & Münger, Ann-Charlotte Socialpedagogik och samhällsförståelse. Teori och praktik i socialpedagogisk forskning. Stockholm: Symposium, 135-172.
- Bergnéhr, Disa (2008) Timing Parenthood. Independence, Family and Ideals of Life. Linköping: Linköping University Press Tillgänglig: http://www.tema.liu.se/tema-b/copyofmalltemab/copyoftest/1.95773/child_icon.png. Hämtad 5.10 2010.
- Blanchard, Anita L & Markus M. Lynne (2002) Sense of Virtual Community- Maintaining the Experience of Belonging. Tillgänglig <http://www.psych.uncc.edu/alblanch/sovc.pdf>. Hämtad 19.10 2010.
- Blomdahl Frej, Gunborg (1998) Social omsorg och socialpedagogik. Ett social-humanistiskt perspektiv. Ingår i Blomdahl Frej, G & Eriksson, B (red) Social omsorg och socialpedagogik. Filosofi - teori - praktik. Lund: Studentlitteratur, 18-33.
- Brady, Ellen & Guerin Suzanne (2010) "Not the Romantic, All Happy, Coochy Coo Experience": A Qualitative Analysis of Interactions on an Irish Parenting Web Site. *Family Relations* (59), 14-27. Tillgänglig <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1741-3729.2009.00582.x/> Hämtad 16.11 2010.
- Bowlby, John (2004) En trygg bas. Kliniska tillämpningar av bindningsteorin. Stockholm: Natur och Kultur.
- Burnett, Gary (2000) Information exchange in virtual communities: a typology. *Information Research*, 5 (4). Tillgänglig <http://informationr.net/ir/5-4/paper82.html>. Hämtad 19.10 2010.

- Buskqvist, Ulf (2009) Interaktivitet. Ingår i Berglez, Peter & Oulausson, Ulrika (red) Mediesamhället. Centrala begrepp. Lund: Studentlitteratur. 157-176.
- Bäck-Wiklund, Margareta & Bergsten, Birgitta (2010) Det moderna föräldraskapet. En studie av familj och kön i förändring. Andra utgåvan. Stockholm: Natur och Kultur.
- Castrén, Anna-Maija (2009) Mitä erosta seuraa? Eron vaikutus perheen sosiaalisiin suhteisiin. Teoksessa Kääriäinen, Aino, Hämäläinen, Juha & Pölkki, Pirjo (toim) Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto/ Neuvoprojekti, 18-35.
- Dahlberg, Lincoln. (2001) Computer-Mediated Communication and The Public Sphere: A Critical Analysis. Journal of Computer-Mediated Communication (7) 2001. Tillgänglig: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1083-6101.2001.tb00137.x/abstract;jsessionid=DBA0F0A9540F2AF2613E739FB73DF78A.do3t01>. Hämtad 4.10 2010.
- De etiska principerna (2006). Delegationen för de frivilliga telefon- och webbjälporna. Tillgänglig <http://www.puheet.net/wp-content/tiedostot/de-etiska-principerna.pdf>. Hämtad 28.10 2010.
- Digitalliv.se. Vad betyder förkortningar som LOL, BRB, AFK osv?
Tillgänglig: <http://www.digitalliv.se/internet/50-generalinternet/59-vad-betyder-foerkortningar-som-lol-brb-afk-osv>. Hämtad 19.3 2011.
- Digitaliv.se. Vad betyder smileys (emoticon)?
Tillgänglig: <http://www.digitalliv.se/internet/50-generalinternet/94-vad-betyder-smileys-emoticon>. Hämtad 19.3 2011.
- Donath, Judith S (1999) Identity and deception in the virtual community. In Kollok Peter & Smith Marc A (eds) Communities in Cyberspace. London: Routledge, 29-59.
- Eaglesham, Susan L (1996) Online support groups; extending communities of concern. Tillgänglig <http://scholar.lib.vt.edu/theses/available/etd-283092199612941/unrestricted/etd.pdf>. Hämtad 19.10 2010.
- Edgren Aldén, Rebecka & Ernsjö Rappe, Tinni (2009) Skriet från kärnfamiljen. Stockholm: Albert Bonniers förlag.

- Eliasson-Lappalainen, Rosmari (2005) Om olika vägar till kunskap. Ingår i Meeuwisse, Anna, Sunesson Sune & Swärd, Hans (red) Socialt arbete. En grundbok. Stockholm: Natur och Kultur, 319-333.
- Eriksson, Lisbeth & Markström, Ann-Marie (2000) Den svårfångade socialpedagogiken. Lund: Studentlitteratur.
- Eriksson Esa & Arnkil Erik (2006) Ta upp oron. En handbok i tidiga dialoger. Stakes. Handböcker (64) 2006.
- Ervarst, Sari-Anne & Tulensalo, Hanna (2006) Sosiaalityötä lapsen kanssa. Kokemuksia lapsikeskeisen tilannearvion kehittämisestä. SOCCA:n ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja (8) 2006. Helsinki: Yliopistopaino.
- Ess, Charles & The Association of Internet Researchers (2002) Ethical decision-making and Internet research: Recommendations from the AoIR Ethics Working Committee. Approved by AoIR, November 27, 2002.
Tillgänglig: <http://www.aoir.org/reports/ethics.pdf>. Hämtad 10.2 2010.
- Etiska regler för yrkesmänniskor inom socialbranschen (2006)
Tillgänglig: http://www.talentia.fi/files/2502_Etik2006.pdf. Hämtad 18.3 2010.
- Eysenbach, Gunther, Till, James E (2001) Ethical issues in qualitative research on internet communities. BMJ 2001; 323 : 1103 doi: 10.1136/bmj.323.7321.1103.
Tillgänglig: <http://www.bmj.com/content/323/7321/1103.full>
Hämtad 4.10 2010.
- Flickner, Sarah, Haans Dave & Skinner, Harvey (2004) Ethical Dilemmas in Reserarch on Internet Communities. Qualitative Health Research. Vol 14 No 1, Januari 2004. 124-134. Tillgänglig http://www.hawaii.edu/hivandaids/Ethical_Dilemmas_in_Research_on_Internet_Communities.pdf . Hämtad 4.10 2010.
- FN:s konvention om barnets rättigheter (1989)
Tillgänglig: <http://www.unicef.fi/helabarnkonventionen>. Hämtad 12.10 2010.
- Forsberg, Lucas (2009) Involved Parenthood. Everyday Lives of Swedish Middle-Class Families. Linköping University, Department of Child Studies. Tillgänglig liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:221242/FULLTEXT02. Hämtad 14.10 2010.

- Forte, James & Moula Alireza (2009) Den symboliska interaktionismens relevans för socialt arbete. Ingår i Moula, Alireza (red) Empowementointeraterat socialt arbete. Lund: Studentlitteratur, 27-41.
- Foster, Derek (1997) Community and Identity in the Electronic Village. Ingår i Porter, David (red) Internet Culture. London. London: Routledge, 23-37.
- Föräldraskap och internet (2010) Tillgänglig <http://www.mah.se/Forskning/Sok-pagaende-forskning/Foraldraskap-och-Internet-Nya-motesplatser-och-informationsvagar-kring-det-moderna-foraldraskapet/>. Hämtad 12.10 2010.
- Föräldraskapet först. Tillgänglig: <http://www.folkhalsan.fi/startside/Var-verksamhet/Barn--familj/Familjens-relationer/Foraldraskap/> Hämtad 25.10 2010.
- Granholm, Camilla (2010) Virtuaalinen auttamisympäristö voimaannuttavan vuorovaikutuksen ja sosiaalisen tuen tarjoajana. Teoksessa Pohjola, Anneli, Kääriäinen, Aino & Kuusisto-Niemi, Sirpa (toim) Sosiaalityö, tieto ja teknologia. Jyväskylä: PS-Kustannus, 157-181.
- Grunderna för planen för småbarnsfostran. En korrigerad upplaga (Version II). (2005) Stakes. Handböcker (61). Tillgänglig: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/2e130087-8320-4be7-b07d-218aa17e6873> Hämtad 15.10 2010.
- Haasio, Ari (2008) Kaikki irti internetistä. Helsingfors: BTJ-kustannus.
- Haavio-Mannila, Elina, Majamaa, Karoliina, Tanskanen, Antti, Hämäläinen, Hans, Karisto Antti, Rotkirch, Anna & Roos, JP (2009) Sukupolvien ketju. Suuret ikäluokat ja sukupolvien välinen vuorovaikutus Suomessa. Helsinki. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 107. Kelan tutkimusosasto.
Tillgänglig: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/14965/Tutkimuksia107.pdf?sequence=3> Hämtad 1.1 2011.
- Hafstad, Reidun & Øvreeide Haldor (2001) Föräldrafokuserat arbete med barn. Stockholm: Liber.
- HBL 17.9 2010. Död nätkompis var en bluff. Tillgänglig <http://www.hbl.fi/text/inrikes/2010/9/17/w52004.php>. Hämtad 22.2 2011.
- HBL 8.2 2011. Thors identitet stulen på Facebook. Tillgänglig <http://www.hbl.fi/text/inrikes/2010/2/8/d42855.php>. Hämtad 22.2 2011.

- Healy, Dave (1997) *Cyberspace and Place. The Internet as Middle Landscape on the Electronic Frontier*. In Porter, David (ed) *Internet Culture*. London: Routledge, 55-68.
- Heino, Tarja, Salmi, Minna & Bardy Marjatta (2001) *Lamaleikkaukset, hallinnon uudistukset ja ideologiset murrokset*. Teoksessa Bardy, Marjatta, Salmi, Minna & Heino, Tarja (toim) *Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000-luvun keskusteluun*. *Stakes Rapporteja (263) 2001*, 97-118.
- Heinonen, Risto (2001) *Digitaalinen minä*. Helsinki: Edita.
- Heinonen, Ulla (2008) *Sähköinen Yhteisöllisyys. Kokemuksia vapaa-ajan, työn ja koulutuksen yhteisöistä verkossa*. Pori: Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitoksen julkaisuja (XIV).
- Helminen, Marja-Liisa & Rautiainen, Mari (2000) *Föräldraskapet som rollkarta. En Handbok*. Helsingfors: Finlands Kommunförbund.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara Paula. (2004) *Tutki ja kirjoita*. Helsingfors: Tammi.
- Hokkanen Liisa (2003) *Vapaaehtoinen ja vertainen auttaminen*. Teoksessa Merja Laitinen & Anneli Pohjola (toim) *Sosiaalisen vaihtuvat vastuut*. Jyväskylä: PS-kustannus, 25-274.
- Hougaard, Bent (2004) *Curlingföräldrar och servicebarn. En handbok i barnuppfostran*. Stockholm: Prisma.
- Huuskonen, Päivi (2010) *Vertaistukea verkossa*. Teoksessa Laatikainen, Tanja (toim) *Vertaistoiminta kannattaa*. Helsinki: Asumispalvelusäätiö, 71-79.
Tillgänglig http://www.aspa.fi/files/2817/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf.
Hämtad 18.10 2010.
- Hård af Segerstad, Ylva (2002) *Use and Adaption of Written Language to de Conditions of Computer Mediated Communication*. Department of Linguistics. Göteborg University: Sweden.
- Hämäläinen, Ulla & Kangas, Olli (2010) *Johdanto: Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tarkastelua*. Teoksessa: Hämäläinen, Ulla & Kangas, Olli (toim) *Perhepiirissä*. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 7-27.

- Högström, Mats & Hallstedt, Pelle (2004) Utbildningar i socialpedagogik. Ingår i Magnússon Finnur & Plantin Lars (red.). *Mångfald och förändring i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur, 107-122.
- International Child Development Program. Tillgänglig: www.icdp.se
Hämtad 17.10 2010.
- Isokangas, Antti & Vassinen, Riku (2010) *Digitaalinen jalanjälki*. Helsinki: Talentum.
- Jallinoja, Riitta (2006) *Perheen vastaisuus. Familistista käännettä jäljittämässä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Jantunen E (2008) *Osalliseksi tuleminen – masentuneiden vertaistukea jäsentävä substantiivinen teoria*. *Diakoni-ammattikorkeakoulun julkaisuja 18*.
- Johansson, Thomas (2007) *Experthysteri: Kompetenta barn, curlingföräldrar och supernannies*. Stockholm: Atlas.
- Jokinen, Eeva (2005) *Aikuisten arki*. Helsinki: Gaudeamus.
- Juhila, Kirsi (2004) *Sosiaalityön vuorovaikutuksen tutkimus. Historiaa ja nykysuuntauksia. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti Janus (2) 2004, 155-183*.
- Juul, Jesper (2002) *Ditt kompetenta barn. På väg mot nya värderingar för familjen*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Juusola, Mervi (2009) *Äidin voimakirja*. Helsingfors: Otava.
- Kalland, Mirjam (2004) *Vauvan ja lapsen kehityksellisten tarpeiden huomioiminen lastensuojelussa*. Teoksessa: Puonti, Annamajja, Saarino, Tuula & Hujala, Anne (toim) *Lastensuojelu tänään*. Helsingfors: Tammi, 119-138.
- Kananoja, A, Lähteinen M, Marjamäki P, Laiho K, Sarvimäki P, Karjalainen P, Seppänen M (2007) *Sosiaalityön käsikirja*. Helsinki: Tietosanoma.
- Karlsson, Magnus (2002) *Själv men inte ensam. Om självhjälpsgrupper i Sverige*. Rapport i socialt arbete. Socialhögskolan. Stockholms universitet (104).
- Karlsson, Magnus (2006) *Självhjälpsgrupper - teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Kekkonen, Marjatta (2004) *Vanhemmuetta etsimässä ja tukemassa*. *Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen*. Stakes. Raportteja (281).

- Keltikangas-Järvinen, Liisa (2010) *Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot*.
Helsingfors: WSOY.
- Kettunen, Maarita, Puusniekka, Anna & Pajamäki-Alasara, Tatjana (2009)
Vanhempainpuhelin ja –netti 2009. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.
Tillgänglig http://www.mll.fi/@Bin/12592308/VPN+raportti+2009_LOW.pdf.
Hämtad 20.10 2010.
- Klein, Alexandra (2004) *Social Support. Quality in Internet Based Information and Communication: From "Digital Divide" to "Voice Divide"*. *Social Work & Society* 2 (1). Tillgänglig <http://www.socwork.net/2004/1/researchnotes/434/klein2004.pdf>. Hämtad 4.11.2010.
- Kollock, Peter & Smith Marc A. (1999) *Communities in cyberspace*. In Kollock Peter & Smith Marc A (eds) *Communities in Cyberspace*. London: Routledge, 3-25.
- Kouri, Pirkko, Turunen Hannele, Tossavainen Kerttu & Saarikoski Seppo (2006)
Online discussions mirroring family life during pregnancy.
Informatisc in Primary Care 2006 (14), 41-47.
- Kujala Tiina (2007) *Kerronnallinen tutkimus opettajien ikääntymisestä*. Teoksessa Syrjäläinen Eija, Eronen Ari & Värri Veli-Matti. *Avauksia laadulliseen analyysiin*. Tammerfors: Tampereen Yliopistopaino OY, 13-39.
- Kurki Leena (2001) *Kasvaminen palvelutehtävään – sosiaalipedagoginen katse vapaaehtoistyöhön*. Tekosessa Eskola, Antti & Kurki, Leena (toim) *Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena*. Tampere: Vastapaino, 67-92.
- Kyrönlampi-Kylämänen, Taina (2010) *Lapsen hyvä arki*. Helsinki: Kirjapaja.
- Kyröläinen, Satu (2001) *Sence of Community in Web Environments*. Master's thesis. Helsingfors universitet. Tillgänglig <https://www.doria.fi/handle/10024/3691>. Hämtad 13.10 2010.
- Kytöharju, Heidi (2003) *Äiten jaksaminen ja vertaistuki Vauva-lehden keskustelupalstalla Internetissä*. Pro gradu. Tampereen yliopisto.
Tillgänglig <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu00401.pdf>. Hämtad 28.10 2010.

- Kääriäinen, Aino (2009) Vertaistukijana erossa – dialogisen kohtaamisen mahdollisuudet. Teoksessa Kääriäinen, Aino, Hämäläinen, Juha & Pölkki, Pirjo (toim) Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsingfors. Lastensuojelun keskusliitto/ Neuvoprojekti, 254-282.
- Lag angående vårdnad om barn och umgängesrätt 1983/361.
- Lag om barndagvård 1973/36.
- Laimio, Anne & Karnell, Sonja (2010) Vertaistoiminta – kokemuksellista vuorovaikutusta. Tekosessa Laatikainen, Tanja (toim) Vertaistoiminta kannattaa. Helsingfors: Asumispalvelusäätiö, 9-19. Tillgänglig: http://www.aspa.fi/files/2817/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf. Hämtad 18.10 2010.
- Lammi-Taskula Johanna & Bardy Marjatta (2009) Vanhemmuuden ilot ja murheet. Teoksessa
- Lammi-Taskula, Johanna, Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme (toim): Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsingfors. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 50-67.
- Liinamaa, Anne (2004) Hiekkalaatikon haastajat – äiten keskusteluja ja vertaistukea Internetin kautta. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto. Tillgänglig <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/8857/G0000641.pdf>. Hämtad 17.3 2010.
- Löfberg, Cecilia (2008) Möjligheternas arena? Barns och ungas samtal om tjejer, killar, känslor och sexualitet på en virtuell arena. Stockholm: Stockholms universitet, 2008. Tillgänglig <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-7678>. Hämtad 16.10 2010.
- Malin Maili (2001) Luomulapset, pakkashemmot ja Täti Punainen - lapsettomuutta kokeneiden naisten vertaisryhmä internetissä. Sosiaalitieteellinen aikakauslehti (2), 120-138.
- Mammapappa.com. Tillgänglig <http://www.mammapappa.com/forum/>
Hämtad 2.1 – 15.2 2007
- Markström, Ann-Marie (2009) Föräldrars möten med välfärdsinstitutioner för barn. Förskola och skola. Ingår i Markström Ann-Maria m.fl. (red) Barn, barndom och föräldraskap. Stockholm: Carlssons, 199–206.

- Matikainen, Janne (2008) Vuorovaikutus ja sosiaalisuus verkossa. Teoksessa Aula, Pekka, Matikainen, Janne & Villi, Mikko (toim) Verkkoviestintäkirja. Helsinki: Palmenia, 177–195.
- Matthies, Aila-Leena (1996) Hyvinvoinnin sekatalous ja suomalaiset välittävät organisaatiot. Teoksessa Matthies Aila-Leena, Kotakari, Ulla, Nylund Marianne Väittävät verkostot (toim) Tammerfors: Vastapaino, 11–29.
- Merriam, Sharan. B. (1994) Fallstudien som forskningsmetod. Lund: Studentlitteratur.
- Mielenterveyden keskusliitto (2010). Vertaistuki. Tillgänglig: <http://www.mtkl.fi/tietopankki/kuntoutuminen/vertaistuki/> Hämtad 27.10 2010.
- Mikkonen, Irja (2009) Sairastuneen vertaistuki. Kuopio: Kuopion yliopiston julkaisuja Tillgänglig: <http://www.kansalaisareena.fi/irjasbn978-951-27-1232-8.pdf>. Hämtad 13.10 2010.
- Moula, Alireza (2009) Att komplettera modellen avseende känslor, människans kapaciteter och relationer. Ingår i Moula, Alireza (red) Empowermentorierat socialt arbete. Lund: Studentlitteratur, 105-116.
- Munnuka, Terttu & Kiikkala, Irma (2001) Virtuaalihiiekkalaatikko. Äiten kokemuksia internetin postituslistoista arjen apuna. Yhdyskuntapolitiikka (6), 513–522.
- Munnuka, Terttu, Kiikkala, Irma & Valkama, Katri (2005) Vertaiset verkossa. Nettiäidit virtuaalihiiekkalaatikolla. Teoksessa Nylund, Marianne & Yeung Anne, Birgitta (toim) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tammerfors: Vastapaino, 236–254.
- Muukkonen Tiina (2008) Lapsikeskeisyys sosiaalityön läpäisevänä periaatteena. Teoksessa Muukkonen, Tiina (toim) Suunnitelmallinen sosiaalityö lapsen kanssa, 145–162. Tillgänglig: http://www.socca.fi/files/102/Suunnitelmallinen_sosiaalityo_lapsen_kanssa.pdf. Hämtad 10.10 2010.
- Muukkonen, Tiina & Tulensalo, Hanna (2004) Kohtaavaa lastensuojelua. Lapsikeskeisen lastensuojelun sosiaalityön tilannearvion käsikirja. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 2004 (4). Tillgänglig: http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/38507c804a176e1e9490fc3d8d1d4668/01_lastensuojelua.pdf?MOD=AJPERES Hämtad 20.10 2010.

- Myllärniemi, Anniina (2007) Lastensuojelun avoimuuden perhetyö ammattikäytäntönä – jäsenyksiä perhetyöstä toimintatutkimuksen valossa. Soccan ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja (6)2007. Tillgänglig: http://www.socca.fi/files/108/Lastensuojelun_perhetyo_ammattikaytantona.pdf. Hämtad 5.10 2010.
- Niemelä, Pauli (2009) Ihmisen toiminnallisuus ja hyvinvointi sosiaalityön teoreettisen ymmärryksen perustana. Teoksessa Mäntysaari, Mikko, Pohjola Anneli & Pösö Tarja (toim) Sosiaalityö ja teoria. Jyväskylä: PS-Kustannus, 209-236.
- Nilsson, Björn (2005) Samspel i grupp. Lund: Studentlitteratur.
- Norstedts stora engelska ordbok (2000) Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Nylund, Marianne (1996) Suomalaisia Oma-apuryhmiä. Teoksessa Välittävät verkostot Matthies Aila-Leena, Kotakari, Ulla, Nylund Marianne (toim) Tammerfors: Vastapaino, 193–205.
- Nylund, Marianne (1997) Oma-apuryhmät vapaaehtoisuuden ja julkisen välimaastossa. Oma-aputoiminnan valtakunnallinen kehittämisselvitys 1994–1996. Helsinki: Kansalaisareena ry – Medborgararena r.f. Serie C, Sjävhjälpsverksamhet (1)1997.
- Nylund, Marianne (2005) Vertaisryhmät kokemusten ja tiedon jäsentäminä. Teoksessa Nylund, Marianne & Yeung Anne, Birgitta (toim) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tammerfors: Vastapaino, 195–213.
- Nylund, Marianne (2008) Vertaistuen monet kasvot – Ryhmistä verkostoihin. Areena (1)2008, 6-7.
- Ojanen, Markku (2001) Auttajaksi oppiminen. Psykologia minuuden tulkkina. Teoksessa Eskola, Antti & Kurki Leena (toim) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tammerfors: Vastapaino, 95–109.
- Ollikainen, Heikki (2004) Turmiolan Tommi internetissä – sisällönanalyysi Päihdelinkin alkoholismikeskustelusta. Tiedotusopin lisentiaattitutkielma. Tampereen Yliopisto. Tillgänglig: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/lisurioo021.pdf>. Hämtad 7.10 2010.
- Olsson, Ingrid I, Hagkull, Berig & Bremberg, Sven (2003) Stöd till föräldrar för att främja barns och ungdomars psykiska hälsa. En systematisk forskningsöversikt. Statens folkhälsoinstitut. Rapport (20)2003 Tillgänglig: <http://www.fhi.se/PageFiles/3236/R200417fadersbetydelse.pdf/>. Hämtad 17.10 2010.

- Paasonen, Susanna (2008) Mikä maa, mikä media? Verkkoviestinnän tutkimus ja mediaymmärrys. Teoksessa Aula, Pekka, Matikainen, Janne & Villi, Mikko (toim) Verkkoviestintäkirja. Helsinki: Palmenia, 23-41.
- Payne, Malcolm (2002) Modern teoribildning i socialt arbete. Stockholm: Natur och Kultur.
- Pelkonen, Marjaana (1994) Lapsiperheiden voimavarat ja niiden vahvistaminen hoitotyön keinon. Väitöskirja. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet (18). Kuopion Yliopisto, hoitotieteen laitos.
- Plantin, Lars & Daneback, Kristian (2009) Parenthood, information and support on the internet. A literature review of research on parents and professionals online. BMC Fam Pract. 2009; 10- 34. Tillgänglig <http://www.biomedcentral.com/1471-2296/10/34> Hämtad 11.10 2010.
- Pohjola, Anneli, Kääriäinen, Aino & Kuusisto-Niemi, Sirpa (2010) Sosiaalityön, tiedon ja teknologian kohtaamisia. Teoksessa Pohjola, Anneli, Kääriäinen, Aino & Kuusisto-Niemi, Sirpa (toim) Sosiaalityö, tieto ja teknologia. Jyväskylä: PS-Kustannus, 9-20.
- Pramlin Samulesson, Ingrid & Sheridan, Sonja (2009) Kvinnors perspektiv på föräldraskap och förskola. Ingår i Markström Ann-Marie m.fl. (red) Barn, barndom och föräldraskap. Stockholm: Carlssons, 224–240.
- Päihdelinkki (2006) Nettiriippuvuus. Tillgänglig: <http://www.paihdelinkki.fi/Tietoiskut/413-nettiriippuvuus-suomessa>. Hämtad 8.10 2010.
- Pölkki, Pirjo (2004) Lastensuojelutyön tutkimus- ja kehittämistoiminnat. Teoksessa Puonti, Annamajja, Saarnio, Tulla, & Hujala, Anne (toim) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 270–319.
- Rajavaara, Marketta (1992) Tavallisesta perheestä tapaukseksi. Sosiaalitoimiston asiakastyö arvioinnin kohteena. Helsinki: Helsingin Yliopisto. Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Rantala, Anja (2002) Perhekeskeisyys – puhetta vai todellisuutta? Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa. Jyväskylä: Studies in Education, Psychology and Social Research. (198). Jyväskylän yliopisto.

- Rantalaiho, Ulla-Maija (2006) Kun ei tule kuulluksi – lapsiperheiden vanhempien kokemuksia arjesta ja avun tarpeista. Teoksessa Hokkanen, Liisa & Sauvola Maritta (toim) Puhumattomat paikat. Puheenvuoroja perheestä. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja (22), 46–77.
- Rauhala, Pirkko-Liisa & Virokangas, Elina (2011) Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa Pehkonen, Aini & Väänänen-Fomin, Marja (toim) Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-Kustannus, 245–255.
- Raunio, Kyösti (2009) Positivismi – havaintoon perustuva teoria. Teoksessa: Mäntysaari, Mikko, Pohjola Anneli & Pösö, Tarja (toim) Sosiaalityö ja teoria. Jyväskylä: PS-Kustannus, 161-181.
- Reid, Elizabeth (1996) Informed Consent in the Study of On-Line Communities: A Reflection on the Effects of Computer-Mediated Social Research. Tillgänglig: <http://venus.soci.niu.edu/~jthomas/ethics/tis/go.libby>. Hämtad 11.10 2010.
- Reid, Elizabeth (1999) Hierachy and power. Social control in cyberspace. In Kollock Peter & Smith Marc A (eds) Communities in Cyberspace. London: Routledge, 107–133.
- Remu, Niina (2007) Lapsi- ja perhepalvelujen kehittämistyön nousukausi – varhaisesta puuttumisesta varhaiseen vastuunottoon. Teoksessa Remsu, Niina & Törrönen, Maritta (toim) Varhainen vastuunotto. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö, 23-36.
- Roos, J-P & Rotkirch, Anna (1997):Hirveät vanhemmat. Teoksessa: Roos, J-P & Rotkirch, Anna. Vanhemmat ja lapset. Sukupolvien sosiologiaa. Helsingfors: Gaudeamus, 5-17.
- Runfors, Miriam & Wrangsjö, Björn (2000) Familjemönster. Att förstå och beskriva familjer ur systemperspektiv. Stockholm: Natur och Kultur.
- Rönkä, Anna, Malinen, Kaisa, Sevón, Eija, Kinnunen, Ulla, Poikonen, Pirjo-Liisa & Lämsä, Tiina (2009) Arki elämänaueiden leikkauspisteessä: johtopäätökset ja ehdotuksia perheiden arjen tukemiseksi. Teoksessa Rönkä, Anna, Malinen, Kaisa & Lämsä, Tiina (toim) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 273-295.

- Saarnio, Tuula (2004) Perhetyö lastensuojelussa. Teoksessa: Puonti, Annamaija, Saarino, Tuula & Hujala, Anne (toim) Lastensuojelu tänään. Helsingfors: Tammi, 240-255.
- Salmi, Minna & Lammi-Taskula Johanna (toim) (2004) Puhelin, mummo vai joustava työaika? Työn ja perheen yhdistämisen arkea. Stakes.
- Salonen Anne H. m.fl. (2008) Development of an internet-based intervention for parents of infants. *Journal of Advanced Nursing*. Volume 64 (1), 60–72.
- Sarkadi, Anna (2003) Verklig gemenskap i en virtuell värld? Stagens folkhälsoinstitut. Rapport 2003 (30) Tillgänglig: <http://www.fhi.se/PageFiles/3154/verklig-gemenskap-i-en-virtuell-varld.pdf>. Hämtad 5.10 2010.
- Sarkadi, Anna, Kristiansson, Robert & Bremberg, Sven (2004) Fäderns betydelse för barns och ungdomars hälsa. En systematisk översikt av longitudinella studier. Statens folkhälsoinstitut Rapport. 2004 (17). Tillgänglig: <http://www.fhi.se/PageFiles/3236/R200417fadernsbetydelse.pdf>. Hämtad 17.10 2010.
- Sarkadi, Anna & Bremberg, Sven (2005) Socially unbiased parenting support on the Internet: a cross-sectional study of users of a large Swedish parenting website. *Child, Care, Health & Development* (31),43-53.
- Sommer, Dion (1999) Barndomspsykologi. Utveckling i en förändrad värld. Stockholm: Runa.
- Statistikcentralen (2010) Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö 2010. Internet vuorovaikutuksen välineenä. Tillgänglig: http://www.tilastokeskus.fi/til/sutivi/2010/sutivi_2010_2010-10-26_fi.pdf . Hämtad 9.11 2010.
- Steiner, Peter (1993) *The New Yorker* 1993 (Vol.69 (LXIX) no. 20).
- STM a (2006) Strategier för social- och hälsovårdspolitiken 2015 – mot ett socialt och ekonomiskt livskraftigt samhälle. Social- och hälsovårdsministeriets publikationer. 2006 (15). Tillgänglig: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3889.pdf. Hämtad 3.11. 2010.
- STM b (2006) Lastensuojelulain kokonaisuudistustyöryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006 (16). Tillgänglig: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3780.pdf Hämtad 13.11 2010.

- STM (2008) Det nationella utvecklingsprogrammet för social- och hälsovården - Kaste 2008-2011. Tillgänglig: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-6902.pdf Hämtad 13.11 2010.
- Strömberg-Jakka, Minna (2010) Sosiaalityötä ja tasa-arvoa sosiaalitoimen verkoneuvontaan? Tekosessa Pohjola, Anneli, Kääriäinen, Aino & Kuusisto-Niemi, Sirpa (toim) Sosiaalityö, tieto ja teknologia. Jyväskylä: PS-Kustannus, 131-155.
- Sveningsson, Malin (2001) Ethical Aspects of Research in a Web Chat Community. A case study for Ethics Working Group, Association of Internet Reserchers. Tillgänglig: <http://www.cddc.vt.edu/aoir/ethics/private/Ethical.doc.htm> Hämtad 18.3. 2010.
- Sveningsson, Malin m.fl. (2003) Att fånga nätet. Kvalitativa metoder för Internetforskning. Lund: Studentlitteratur.
- Sveningsson Elm, Malin (2008) How do various notions of privacy influence decisions in qualitative internet research?' Ingår i Annette Markham and Nancy Baym (Eds.) Internet Inquiry: Dialogue among Researchers, Thousand Oaks: SAGE. 69-87.
- Särkelä, Antti (2001) Välittäminen ammattina. Näkökulmia sosiaaliseen auttamistyöhön. Tammerfors: Vastapaino.
- Södergård, Pia (2007) Virtuell gemenskap. Ett informationsvetenskapligt perspektiv på ungdomars cyberkultur. Åbo: Åbo Akademis förlag.
- THL Institutet för hälsa och välfärd (2011) Vanhemmuuteen vaikea saada tukea lapsiperheiden palveluista. Tillgänglig: <http://www.thl.fi/doc/fi/24277> Hämtad 20.2 2011.
- TIKESOS-tiedote 1/2010. Sosiaalialan tietoteknologiahanke. Tillgänglig: <http://www.sosiaaliportti.fi/File/10e58519-6af6-4f48-82cf-fb1bb2cc556f/Tikesos-uitiskirje+1.pdf>. Hämtad 9.11 2010.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi: Helsinki.
- Utter Helena (2009) "Hennes metoder är barnmisshandel". Tillgänglig: <http://www.aftonbladet.se/wendela/barn/article5015762.ab>. Hämtad 12.11 2010.

- Wahlström, Bengt (2007) Guide till det virtuella samhället. Trender i maktkampen mellan den verkliga och den virtuella världen. Stockholm: SNS förlag.
- Walter Joseph B & Boyd Shawn (2002) Attraction to Computer-mediated Social Support. Tillgänglig: <https://www.msu.edu/~jwalther/docs/support.html>
Hämtad 22.11 2010.
- Wellman, Barry & Gulia Milena (1999) Virtual communities as communities. Net surfers don't ride alone. In Kollock Peter & Smith Marc A (eds): Communities in Cyberspace. London: Routledge, 167-194.
- Varjus, Kati (2008) Hyvän äitiyden tulkintoja: analyysi Vauva-lehden verkkokeskustelusta. Pro gradu, Tampereen yliopisto.
Tillgänglig <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu03334.pdf> Hämtad 1.3 2010.
- Vidén, Sari (2007) Ammattilaisten neuvot vanhemmille. Teoksessa Vuori, Jaana & Nätkin, Ritva. Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 106–127.
- Wikipedia. Empowerment. Tillgänglig: <http://sv.wikipedia.org/wiki/Empowerment>.
Hämtad 12.10 2010.
- Wikipedia. Förkortning. Tillgänglig: <http://sv.wikipedia.org/wiki/F%C3%B6rkortning>
Hämtad 25.10 2010.
- Wikipedia. Smiley. Tillgänglig: <http://sv.wikipedia.org/wiki/Smiley>
Hämtad 25.10 2010.
- Wikipedia. Sociolekt Tillgänglig <http://sv.wikipedia.org/wiki/Sociolekt>
Hämtad 25.10 2010.
- Vilén, Marika, Hansen, Maija, Janhunen, Tarja, Kytöpuu, Katri, Salo, Saara, Seppänen, Paula, Seppänen, Sami & Tapio, Niina (2010) Perhe ja perhetyö. Teoksessa Vilén, Marika, Seppänen, Paula, Tapio, Niina & Toivanen, Riikka (toim) Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsingfors: Kirjapaja, 10–59.
- Viljamaa, Marja-Leena (2003) Neuvola tänään ja huomenna. Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeys ja vertaistuki. Jyväskylä: Studies in Education, Psychology and Social Research (212).
- Yesilova, Katja (2007) Perheen puolesta. Teoksessa Vuori, Jaana & Nätkin, Ritva (toim) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino.

Yin, Robert K (2009) Case Study Research. Design and Methods.

Third Edition. London: Sage publications.

Öhlén, Joakim (2004) Berättelse (s)om vårdande. Ingår i Skott, Carola (red)

Berättelsens praktik och teori - narrativ forskning i ett hermeneutiskt perspektiv.

Lund: Studentlitteratur, 25-35.

Österbacka, Eva (2010) Familjers tidsanvändning – fokus på barn och unga.

Teoksessa Hämmäläinen, Ulla & Kangas, Olli (toim) Perhepiirissä.

Helsinki. Kelan tutkimusosasto, 170–194.

Övriga Internetadresser:

<http://www.alltforforaldrar.se>

<http://www.facebook.com>

<http://www.google.fi>

<http://www.LunarStorm.se>

<http://suomi24.fi>

<http://www.wikipedia.com>

Bilaga I: En guide för textförståelse i virtuella diskussionsforum

IDEOGRAM SOM ÄR UTTRYCKSSYMBOLER (SMILEY)

Den glada

Den jätteglda

Den nöjda

Den likgiltiga

Den osäkra

Den sura/ledsna

Den skamsna

Den jättearga

Den häpna

Den fundersamma

Den skämtsamma/flörtiga

Den coola

RAPPORT

TEXT SOM UTTRYCKSSYMBOLER (EMOTICONS)

:) =) =] => :> C:	glad eller är lite skämtsam
=D :D	jätteglad
XD XP	Den skämtsamma/skrattar mycket
>:] >:D >:3	skadeglad/mordisk
:(=(=[=< :< :)	ledsen eller sur
=C :C	mycket besvikna/ledsna
=@ :@	jättearg
;) ;-)	flirtar eller blinkar
= :	likgiltig/sammanbiten
=/ :/ ”/	fundersam/missnöjd
=O :O	förvånad/chockad
=S :S =§ :§	förvirrade/osäkra
8 8(	storögt stirrande
=P :P	räcker ut tungan (retas)/skadeglad
-.-	generad/frustrerad
;pPPppPPppPpPp	ironisk

FÖRKORTNINGAR SOM UTTRYCKSSYMBOLER

cya = see you

icq = i seek you

ffs = for fuck's sake

wtf = what the fuck

lol = laughing out loud

omg = oh my god

omfg = oh my fucking god

rofl = rolling on the floor laughing

lmao = laughing my ass off

roflmao = rolling on the floor laughing my ass off

gtg = got to go

brb = be right back

afk = away from keyboard, away for now

im = instant message

y = yes/why

wyp = what's your problem?

imo = in my opinion

imho = in my humble opinion

fyi = for your interest

r = are

irl = in real life

NETIKETT FÖR VIRTUELLA DISKUSSIONSGRUPPER

- Att svartmåla, förolämpa och förtala andra personer och instanser är förbjudet.
- Använd inte en falsk identitet – var dig själv så får du mest ut av diskussionerna.
- Skriv på det språk diskussionsforumet använder och tillämpa det egna språkets skrivregler.
- Skriv sakligt och sammanfattat.
- Svara inte på frågor om du inte känner till svaret. Om du är osäker - berätta om det.
- Använd korta men informativa rubriker för meddelanden. Skriv inte Hjälp!!! Utan skriv vad du vill ha hjälp med.
- SKRIK INTE! Skriv alltså inte med versaler. På nätet betyder det att man skriker. Istället för att väcka uppmärksamhet skapar du missnöje hos de andra deltagarna.
- Håll dig till ämnet.
- Använd humor med eftertanke. Frånvaron av kroppsspråk kan fördunkla meningen.
- Citera inte andras text mera än några rader i gången.
- Ge gärna råd åt nybörjare i diskussionsgruppen, men skicka råden som privata meddelanden.
- Före du skickar ditt meddelande så kolla att inte samma ämne är behandlat tidigare.
- Skicka ditt meddelande till den grupp ämnet berör och skicka inte samma meddelande till flera grupper.
- Skicka inte reklam eller spam.

Bilagan bearbetad utgående från följande källor:

Digitaltliv.se. Vad betyder förkortningar som LOL, BRB, AFK osv?

Tillgänglig: <http://www.digitaltliv.se/internet/50-generalinternet/59-vad-betyder-foerkortningar-som-lol-brb-afk-osv>. Hämtad 19.3 2011.

Digitaltliv.se. Vad betyder smileys (emoticon)? Tillgänglig: <http://www.digitaltliv.se/internet/50-generalinternet/94-vad-betyder-smileys-emoticon>

Hämtad 19.3 2011.

Haasio, Ari (2008) Kaikki irti internetistä. Helsingfors: BTJ-kustannus.

Netikett/Forum (2008) <http://www.netikett.se/forum/>. Hämtad 25.20 2010.

Isokangas, Antti & Vassinen, Riku (2010) Digitaalinen jalanjälki. Helsinki: Talentum.

Wikipedia. Förkortning. Tillgänglig: <http://sv.wikipedia.org/wiki/F%C3%B6rkortning>

Hämtad 25.10 2010.

Wikipedia. Smiley. Tillgänglig: <http://sv.wikipedia.org/wiki/Smiley>

Hämtad 25.10 2010.

Bilaga II: Etiska riktlinjer vid Internetforskning

QUESTIONS TO ASK WHEN UNDERTAKING INTERNET RESEARCH

A. Venue/environment - expectations - authors/subjects - informed consent

- Where does the inter/action, communication, etc. under study take place?
- What ethical expectations are established by the venue?
- Who are the subjects posters/authors/creators of the material and/or inter/actions under study?
- Informed consent: specific considerations

B. Initial ethical and legal considerations

- How far do extant legal requirements and ethical guidelines in your discipline “cover” the research?
- How far do extant legal requirements and ethical guidelines in the countries implicated in the research apply?
- What are the initial ethical expectations/assumptions of the authors/subjects being studied?
- What ethically significant risks does the research entail for the subject(s)?
- What benefits might be gained from the research?
- What are the ethical traditions of researchers and subjects’ culture and country?

Källa: Ess, Charles & The Association of Internet Researchers (2002) Ethical decision-making and Internet research: Recommendations from the AoIR Ethics Working.

**PROPOSED CONSIDERATIONS FOR RESEARCHERS AND INSTITUTIONAL REVIEW
BOARDS BEFORE STUDYING AN INTERNET COMMUNITY***

- Intrusiveness—Discuss to what degree the research conducted is intrusive (“passive” analysis of internet postings versus active involvement in the community by participating in communications)
- Perceived privacy—Discuss (preferably in consultation with members of the community) the level of perceived privacy of the community. Is it a closed group requiring registration? What is the membership size? What are the group norms?
- Vulnerability—Discuss how vulnerable the community is: for example, a mailing list for victims of sexual abuse or AIDS patients will be a highly vulnerable community
- Potential harm—As a result of the above considerations, discuss whether the intrusion of the researcher or publication of results has the potential to harm individuals or the community as a whole
- Informed consent—Discuss whether informed consent is required or can be waived (If it is required how will it be obtained?).
- Confidentiality—How can the anonymity of participants be protected (if verbatim quotes are given originators can be identified easily using search engines, thus informed consent is always required)
- Intellectual property rights—In some cases, participants may not seek anonymity, but publicity, so that use of postings without attribution may not be appropriate

*Researchers should explicitly address these issues in their research protocol

Källa: Eysenbach, Gunther, Till, James E (2001) Ethical issues in qualitative research on internet communities. *BMJ* 2001; 323 : 1103 doi: 10.1136/bmj.323.7321.1103.
Tillgänglig: <http://www.bmj.com/content/323/7321/1103.full>. Hämtad 4.10 2010.

ETHICAL GUIDELINES FOR RESEARCHING INTERNET COMMUNITIES

1. Supply a readily available link to the individuals and institutions responsible for the research project.
2. Describe study aims, potential benefits, and harms.
3. Provide information about what data will be collected and how it will be used.
4. State clearly what kinds of services you are (and are not) able to provide.
5. Identify any commercial or competing interests.
6. Offer direct contact information for the principal investigator and/or study coordinator, so that participants can get their questions answered.
7. Seek informed consent.
8. Grant users that do not consent to be part of research comparable service.
9. Be explicit about steps taken to preserve confidentiality and anonymity.
10. Create policies and procedures to ensure the well-being of the community (e.g., protocols for maintaining community values, moderating site, and managing crisis); make policies public and transparent.
11. Limit the ability of search engines to access message boards directly to safeguard privacy.
12. Gain approval from a credible human subjects ethics review committee.

Källa: Flickner, Sarah, Haans Dave & Skinner, Harvey (2004) Ethical Dilemmas in Reserarch on Internet Communities. Qualitative Health Research. Vol 14 No 1, Januari 2004. 124-134. Tillgänglig: http://www.hawaii.edu/hivandaids/Ethical_Dilemmas_in_Research_on_Internet_Communities.pdf. Hämtad 4.10 2010.

Om Novia

Yrkeshögskolan Novia har ca 3500 studerande och personalstyrkan uppgår till ca 390 personer. Novia är den största svenskspråkiga yrkeshögskolan i Finland som har examensinriktad ungdoms- och vuxenutbildning, utbildning som leder till högre yrkeshögskoleexamen samt fortbildning och specialiseringsutbildning.

Novia har utbildningsverksamhet i Vasa, Esbo, Helsingfors, Jakobstad, Nykarleby, Raseborg och Åbo.

Yrkeshögskolan Novia är en internationell yrkeshögskola, via samarbetsavtal utomlands och internationalisering på hemmaplan.

Novias styrka ligger i närvaron och nätverket i hela Svenskfinland.

Novia representerar med sitt breda utbildningsutbud de flesta samhällssektorer. Det är få organisationer som kan uppvisa en sådan kompetensmässig och geografisk täckning. Högklassiga och moderna utbildningsprogram ger studerande en bra plattform för sina framtida yrkeskarriärer.

Yrkeshögskolan Novia, Fabriksgatan 1, 65100 Vasa, Finland

Tfn +358 (0)6 328 5000 (växel), fax +358 (0)6 328 5110

Ansökningsbyrån, PB 6, 65201 Vasa, Finland

Tfn +358 (0)6 328 5555, fax +358 (0)6 328 5117

ansokningsbyran@novia.fi

www.novia.fi

This report is a Licentiate Thesis of Professional Licentiate Studies in Social Work with children and Young people at the Helsinki University. The research was financed by Svenska Kulturfonden. The aim of this research is to increase the knowledge of Internet discussions as a method for supporting parents and to define it`s possibilities and risks. Parenthood has become more aware and reflective. A resource promoting approach sees parents as active and acting. Social support in virtual communities emphasizes the parents own resources in everyday life. Using Internet has increased the access of information and support which are dependent of time or place. Internet as context offers both possibilities and risks for the users. The results of the research show that parents ask for give and receive resource promoting social support as advice, information, confirming, emotional support and support for reflection in the Internet community. Support is usually provides immediate after someone is asking for it. Experience based social support is important and the interactive dimension of the discussions can be compared to IRL peer support. The conclusions of the research are that the virtual community is activating parents to discuss every day subjects concerning families with children. In social work it`s important to notice possibilities of virtual support methods and parents needs of peer support. Anonymity, time flexibility and experience based informal support should get a more visible role in developing support methods for families with children.

ISSN: 1799-4179

ISBN (online): 978-952-5839-39-5

NOVIA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES